

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Problematika omisivních deliktů v trestním právu

Plzeň 2014

Jana Havláková

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Problematika omisivních deliktů v trestním právu*“ vypracovala samostatně a jen s použitím pramenů v práci uvedených.

Ve Staříči dne 21. 3. 2014

.....

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Jindřichu Fastnerovi, za jeho odborné vedení a konzultační pomoc při vypracování této diplomové práce.

Dále bych touto cestou chtěla poděkovat mé rodině, která mě velmi podporovala po celou dobu studia.

Seznam zkratk

TrZ	Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích ze dne 27. května 1852, č. 117 ř. z.
TZ	Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
tr. zák.	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ZoA	Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii
TrŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
StGB	Zákon č. BGBl. I S. 3322 ze dne 15. 5. 1871 („německý trestní zákoník“)

Obsah

1.	Úvod.....	1
2.	Historický vývoj omisivních deliktů.....	3
2.1.	K historickým důvodům vývoje trestnosti opomenutí.....	3
2.1.1.	Historický pohled na jednotlivé typy trestných opomenutí	4
2.2.	Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích ze dne 27. května 1852, č. 117 ř. z.....	5
2.3.	Trestí zákon č. 86/1950 Sb., ze dne 12. 7. 1950	9
2.4.	Trestní zákon č. 140/1961 Sb., ze dne 29. 11. 1961	10
2.5.	Shrnutí druhé kapitoly	12
3.	Současná právní úprava omisivních deliktů	14
3.1.	Stručné vymezení objektivní stránky trestného činu	14
3.2.	Jednání	15
3.3.	Konání.....	17
3.4.	Opomenutí	18
3.4.1.	Dva typy trestných opomenutí.....	20
3.4.2.	Nepravé omisivní delikty.....	21
3.4.2.a.	Vymezení zvláštní povinnost konat.....	23
3.4.2.b.	Trestný čin ublížení na zdraví (§ 122 tr. zák.)	27
3.4.3.	Pravé omisivní delikty	30
3.4.3.a.	Trestný čin neposkytnutí pomoci (§ 150 tr. zák.).....	31
3.4.3.b.	K otázce totožnosti skutku.....	36
3.4.3.c.	Trestný čin neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku (§ 151 tr. zák.).....	39
3.4.3.d.	Trestný čin nepřekažení trestného činu (§ 367 tr. zák.).....	42
3.4.3.e.	Trestný čin neoznámení trestného činu (§ 368 tr. zák.).....	44

3.4.3.f.	Procesní aspekt neoznámení trestného činu.....	49
3.5.	Shrnutí třetí kapitoly	51
4.	Srovnání české právní úpravy omisivních deliktů se zahraničím.....	54
4.1.	Úprava omisivních deliktů ve Velké Británii	54
4.1.1.	Stručná charakteristika common law	54
4.1.2.	Vymezení opomenutí ve Velké Británii	55
4.2.	Úprava omisivních deliktů v německém právu	60
4.2.1.	Nepravé omisivní delikty („Unechte Unterlassungsdelikte“).....	60
4.2.1.a.	Postavení garanta ochránce.....	61
4.2.1.b.	Postavení garanta dozorce	62
4.2.2.	Pravé omisivní delikty („Echte Unterlassungsdelikte“)	65
4.2.2.a.	Neoznámení plánovaných trestných činů („Nichtanzeige geplanter Straftaten“).....	65
4.2.2.b.	Trestný čin neposkytnutí pomoci („Unterlassene Hilfeleistung“).....	67
4.3.	Úvahy de lege ferenda	67
4.4.	Shrnutí čtvrté kapitoly	70
5.	Závěr	72
	Seznam použité literatury	75
	Resumé	80

1. Úvod

Existence trestní odpovědnosti za protiprávní jednání je zcela zřejmou skutečností. Vzhledem k tomu, že protiprávní jednání je považováno za nežádoucí, má společnost zájem nejen na jeho postihu, ale i na jeho předcházení. Aby však bylo možné pochopit závažnost této protiprávnosti, je nutné porozumět opomenutí, které je jednou z forem jednání, jehož se pachatel může dopustit. Cílem této diplomové práce je poukázat na problematiku omisivních deliktů v České republice, jelikož opomenutí, přestože se ve společnosti objevuje již od nepaměti, není stále ještě dostatečně propracovaným institutem.

Autorka se pokusí nastínit pohled na omisivní delikty jak z pohledu judikatury soudů, odborných názorů, tak z pohledu zákona. I přes nové změny, které souvisely s přijetím zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zde existují určité pochybnosti o tom, zdali se jedná o úpravu komplexní, která je schopna spravedlivě postihnout všechny situace. Přestože byly novou právní úpravou provedeny pozitivní kroky, stále je třeba věnovat institutu opomenutí větší pozornost. Oproti zahraničí je opomenutí naší právní úpravou a teorií vymezeno a chápáno poněkud sporadicky. Přístup k jeho vnímání by tak zasloužil určitě větší zájem nejen odborné veřejnosti, ale i zákonodárců, a to především z hlediska vymezení obecné a zvláštní povinnosti konat. Autorka si zvolila dané téma rovněž z toho důvodu, že problematika opomenutí je velmi zajímavá a čtenářům by tak mohla přinést nový pohled na věc.

Mimo úvod a závěr bude tato práce rozdělena do tří větších kapitol, které se dále budou členit na podkapitoly. V první kapitole diplomové práce autorka stručně vymezi historický pohled na vývoj trestních opomenutí, jehož kořeny sahají až do starého Egypta. V první řadě dojde k vysvětlení důvodů, pro které trestnost opomenutí vznikla. Další část této kapitoly bude zaměřena na vývoj opomenutí v českých zemích, kdy postupný vývoj doznal určitých změn, a to v některých případech změn nikterak velkých, v jiných případech se jednalo o změny větší.

Druhá, zároveň nejrozsáhlejší kapitola, pojedná o současné právní úpravě omisivních deliktů, která je svěřena zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Nejprve autorka stručně charakterizuje vývoj směřující k přijetí stávajícího trestního kodexu. Následně dojde k vymezení objektivní stránky trestného činu, jako jedné z obligatorních

znaků skutkové podstaty trestného činu. Další pozornost bude věnována dvěma typům trestních opomenutí, a to omisivním deliktům pravým a omisivním deliktům nepravým. Co se týče nepravých omisivních deliktů, bude nezbytné důkladně charakterizovat zvláštní povinnosti konat. Jako příklad nepravého omisivního deliktu dojde ke zmínění trestného činu ublížení na zdraví, a to především z pohledu judikatury soudů. Další část druhé kapitoly přiblíží problematiku pravých omisivních deliktů. Vzhledem ke značné obsáhlosti jednotlivých pravých omisivních deliktů se autorka zaměří výhradně na trestný čin neposkytnutí pomoci, dále na nepřekažení a neoznámení trestného činu. Výběr těchto trestných činů byl zvolen především s poukazem na jejich závažnost a četnost ve společnosti. Trestný čin neposkytnutí pomoci je institutem, který má zajistit ochranu osobě, jež se nachází v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví. Tato ochrana vyplývá ze zásady humanismu, je proto nezbytné na ni alespoň částečně upozornit. Další pozornost bude věnována nepřekažení a neoznámení trestného činu. V těchto případech se jedná o instituty, jejichž účelem je odhalení a postihnutí těch nejzávažnějších z trestných činů.

Poslední část diplomové práce se bude zabývat srovnáním zahraniční právní úpravy omisivních deliktů s úpravou českou. Tato část bude věnována právní úpravě omisivních deliktů ve Velké Británii a právní úpravě zakotvené ve Spolkové republice Německo. Záměrem je přiblížit čtenářům rozdíly spočívající jak v odlišnosti právních kultur, tak v jiném přístupu k úpravě především nepravých omisivních deliktů.

V poslední řadě je třeba dodat terminologické vysvětlení, kdy pro účely této diplomové práce se kratší a obecnější pojem „omisivní delikt“ shoduje s pojmem „omisivní trestný čin“ a pojem „omise“ se shoduje s pojmem „opomenutí“.

2. Historický vývoj omisivních deliktů

2.1. K historickým důvodům vývoje trestnosti opomenutí

Mezi nejstarší záznamy, které pojednávají o omisivních deliktech, lze řadit již ty ze starého Egypta. V této době byl podle jedné z mnoha staroegyptských norem jako vrah trestán ten, kdo nezachránil život jinému, přestože to bylo v jeho možnostech a silách. Důvodem existence této normy byla nejen snaha o posílení ochrany lidského života, ale především snaha obce vyhnout se obrovským nákladům, které souvisely s pohřbem oběti. V této době byla totiž každá obec, na jejímž území byl nalezen zavražděný, povinna jeho tělo nabalzamovat a vystrojit mu honosný pohřeb.

Nicméně první seriózní vědecké úvahy týkající se institutu opomenutí v trestním právu se začínají odvíjet až od Paulova textu v Digestech. Volný překlad textu v Digestech uvedeného „*Nullum crimen patitur is qui non prohibet cum prohibere non potest*“ lze chápat v tom smyslu, že žádný zločin nepáchá ten, kdo zločinu nezabraňuje, ač by mu zabránit mohl. Daná fráze naznačuje, že římské právo odpovědnost za opomenutí obecně odmítalo. I přes toto obecné odmítnutí lze však v římském právu několik málo omisivních deliktů nalézt. Jedná se například o opomenutí otroka hájit svého pána před útokem, dále opomenutí vojáka poskytnout pomoc nadřízenému či opomenutí syna informovat otce o tom, že některý z bratrů na něj chystá ve zlém úmyslu léčku.

Ve středověku došlo k zásadnímu posunu v otázce opomenutí, a to vlivem nauky Tomáše Akvinského. Právě Tomáš Akvinský dokázal položit základy argumentu, kterým bývá trestnost opomenutí doposud obvykle odůvodňována – tedy že opomenutí je možno klást na roveň konání, a zároveň že opomenutí lze trestat pouze v těch případech, kdy pachatel měl povinnost konat a tuto povinnost opomenul. Tomáš Akvinský viděl splynutí konání s opomenutím ve volném prvku. V základech obou dvou forem jednání, tedy jak konání, tak opomenutí, je totiž právě volní, tedy psychická aktivita. Rozdíl vidí pouze v tom, že v případě konání se tato volní aktivita projevuje navenek taky aktivitou fyzickou, tedy tělesnou, zatímco v případě opomenutí tato fyzická aktivita chybí. A jak lze vidět, tak oba dva uvedené názory, tedy jak požadavek existence povinnosti konat jako jeden z předpokladů vzniku odpovědnosti za opomenutí a závěr o vůli, se v zásadě uplatňují i dnes. Nicméně ani Tomáš Akvinský ani jeho

následovníci z řad komentátorů nebyli v těchto názorech podporováni. Bylo to právě proto, že trestní právo bylo právem násilí a představovalo veřejnou organizaci krevní msty. A tak podobně jako právo římské, tak i právo středověkého světa trestalo opomenutí pouze tehdy, bylo-li zvláštní a významné. V této době bylo opomenutí významné např. v opomenutí povinností plynoucích z lenních vztahů, neoznámení připravované zrady panovníka, či nenavštívení kostela. Snaha zpracovat institut opomenutí přišla teprve na přelomu 18. a 19. století. Až Ludwig Feuerbach byl zřejmě prvním, kdo se snažil o komplexní úpravu trestnosti opomenutí.¹ Teprve v této době byl většinou společností přijat obecný závěr, že i opomenutí konání, kterým mohlo být zabráněno škodlivému následku, může být za určitých okolností stejně trestné, jako konání. Zcela jasné vymezení opomenutí přinesl až Heinrich Luden, německý historik, jehož záměrem bylo rozvíjet německé národní vědomí. Právě Heinrich Luden nazval první skupinu omisivních deliktů termínem nepravé omisivní trestné činy, druhou skupinu pak nazval pravé omisivní trestné činy. Toto vymezení se však obsahově od současného pojetí liší. Nicméně terminologie, kterou Heinrich Luden používal, byla většinovou naukou převzata a používá se dodnes.

2.1.1. Historický pohled na jednotlivé typy trestných opomenutí

Podle převažující trestněprávní nauky existují dva typy trestných opomenutí. Tedy pravá („autentická“) a nepravá („pseudo“, „neautentická“) opomenutí. Heinrich Luden spatřoval povahu pravých opomenutí v tom, že porušují příkaz, avšak nesměřují k porušení cizích subjektivních práv. U nepravého opomenutí viděl naopak zásah do cizích subjektivních práv jako zcela typický. Pachatel zde totiž uskutečňoval změnu ve vnějším světě, která byla obvykle způsobena skrze aktivní jednání, tedy konání.² Jak lze vidět, podle tohoto názoru byly nepravé omisivní trestné činy trestnými činy komisivními. K tomu, aby Heinrich Luden svou tezi obhájil, potřeboval najít mezi opomenutím a následkem příčinnou souvislost. Jestliže totiž existuje příčinná souvislost mezi konáním a následkem, musí být dána i u opomenutí, mělo-li být uznáno

¹ KUČERA, P. Opomenutí v trestním právu a jeho trojí členění (1. část). Trestněprávní revue. 2011, č. 5, s. 130.

² KUČERA, P. Opomenutí v trestním právu a jeho trojí členění (1. část). Trestněprávní revue. 2011, č. 5, s. 131.

za shodné.³ Jelikož se však nepodařilo nalézt takovou příčinnou souvislost, která je dána v případě konání i pro opomenutí, vytvořila tak tradiční nauka institut zvláštní povinnosti. „Tento vývoj vedl k opuštění snah o nalezení společného základu komisivních trestných činů a nepravých omisivních trestných činů, resp. těch opomenutí zasluhujících stejné potrestání jako konání. Omisivní delikty (včetně těch nepravých) tedy začaly být vnímány jako trestné činy spočívající v porušení povinnosti.⁴

Pro další poukázání na vývoj trestnosti opomenutí je nezbytné zmínit vývoj v Českých zemích, a to zejména v 2. pol. 19. stol. a ve 20. stol., kdy došlo k přijetí následujících zákonů:

- Trestního zákonu o zločinech, přečinech a přestupcích z roku 1852, který následně ovlivnil i vývoj u nás, a to po vzniku samostatné Československé republiky v roce 1918,
- dále je důležité poukázat na následné přijetí Trestního zákona č. 86/1950 Sb.
- a Trestního zákona č. 140/1961 Sb.

2.2. Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích ze dne 27. května 1852, č. 117 ř. z.

Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích se stal pilířem jak rakouského, tak československého trestního práva. Zároveň byl tento trestní zákon (TrZ) novelou zákoníku o zločinech a těžkých přestupcích policejních z roku 1803.⁵ Právě tento zákon se stal pro 1. polovinu 20. stol. nezbytným základem trestního práva hmotného u nás.

³ KUČERA, P. Opomenutí v trestním právu a jeho trojí členění (1. část). Trestněprávní revue. 2011, č. 5, s. 132.

⁴ KUČERA, P. Opomenutí v trestním právu a jeho trojí členění (1. část). Trestněprávní revue, 2011, č. 5, s. 133.

⁵ dostupné z: <http://www.trestni.juristic.cz/30486/clanek/trest2.html> [cit. 24. 11. 2013]

Tato úprava se zde udržela až do roku 1949. Na Slovensku se pak v době 1. pol. 20. stol. uplatňoval uherský trestní zákon z roku 1878.⁶

Co se týče opominutí jakožto formy jednání, klade díl první TrZ, tedy díl O zločinech, opominutí jak při deliktech dolózních, tak při deliktech kulpózních na roveň konání.⁷ § 1 tohoto zákona uvádí: „*Ke zločinu se vyžaduje zlý úmysl. Zlý úmysl se však dává za vinu nejen tehda, když předtím, než se něco vykonalo neb opominulo, anebo když se to vykonávalo neb opomíjelo, zlo, jež jest spojeno se zločinem, přímo bylo rozváženo a umíněno; nýbrž i když z nějakého jiného úmyslu něco bylo vykonáno neb opomíjeno, z čeho zlo, které z toho povstalo, obyčejně povstává nebo snadno může povstati.*“⁸ Zlý úmysl vyjádřený v § 1 TrZ slovy „*rozváženo a umíněno*“ předpokládal jednak složku představovou, jednak složku volní. Vyžadovala se pachatelova představa výsledku a jeho rozhodnutí se pro tento výsledek. Pro představu lze uvést skutkovou podstatu zločinu podle § 212 TrZ (zlomyslné opomenutí překazit zločin), kdy je po subjektivní stránce třeba, aby nejen pachatel věděl, že jiný připravuje zločin, nýbrž aby i svým opominutím chtěl uskutečnit jeho spáchání.⁹ Rozdíl mezi jednáním a opominutím je v této době chápán tak, že: „*není zde nějaký fyzický rozdíl ve vnějším dění, nýbrž rozdíl mezi konáním a opomenutím spočívá ve stanovisku, s něhož cosi vypovídáme o vnějším dění.*“ Každé konání je chápáno jako opomíjení všech ostatních možností jednání a každé opominutí je konáním něčeho jiného. Jako příklad se uváděla situace, kdy výhybkář, který opominul přesunutí výhybky na železniční trati, musel v dané době něco konat (třeba jít na procházku). Pokud by však pachatel v dané době neovládal svůj život vůlí (např. měl by epileptický záchvat), pak by nejednal a také neopomíjel své povinnosti.¹⁰ Avšak aby bylo možné hovořit o opominutí, musela zde být povinnost k určitému konání. Tato povinnost se mohla zakládat buď na určitých právních závazcích, nicméně stačil i předpoklad povinnosti

⁶ FRANCEK, J. Velké dějiny zemí koruny české. Tematická řada zločinnost a bezpráví. Praha a Litomyšl: Paseka s.r.o., 2011. s. 438.

⁷ KALLAB, J. Trestní zákony Československé platné v Čechách a zemi Moravskoslezské. 3. vydání. Praha: Československý kompas, 1933. s. 14.

⁸ POLÁČEK, F. Československé trestní zákony platné v zemích české a moravskoslezské. 2. vydání. Praha 2: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1947. s. 337.

⁹ POLÁČEK, F. Československé trestní zákony platné v zemích české a moravskoslezské. 2. vydání. Praha 2: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1947. s. 337.

¹⁰ KALLAB, J. Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské. Část obecná i zvláštní. Praha: Melantrich a.s. v Praze, 1935. s. 34.

v obecně uznávaných mravních hodnotách, které se dotýkaly intenzivních zájmů tak, že se v nazírání kladly na roveň zákonem stanovených závazkům.¹¹

Příklady omisivních deliktů v této době byly uvedeny v některých zákonech. Jedná se o zákon ze dne 22. 5. 1919, č. 269 Sb., o padělání peněz a cenných papírů. § 6 uvádí: „*Kdo úmyslně nepřekazí nebo úřadu neoznámí padělání peněz, ač tak mohl učinit, aniž ohrozí sebe nebo osoby jemu blízké, budiž potrestán pro zločin žalářem od jednoho do pěti let, se kterým může býti spojen trest na penězích do 300.000 Kčs.*“¹² Jako další lze uvést § 17, kdy odst. 2 říká: „*Úředník, který se doví o organisaci uvedené v odst. 1 („kdo založí organizaci, jejímž účelem je podvracet samostatnost, ústavní jednotnost, nebo demokraticko-republikánskou formu státu“) neb o jejich schůzkách a opomine to oznámiti podle své povinnosti, trestá se za přečin tuhým vězením od jednoho roku do tří měsíců, za okolností zvláště přitěžujících tuhým vězením od tří měsíců do jednoho roku.*“¹³ V posledním případě se jedná o zákon ze dne 19. března 1923, č. 50 Sb., na ochranu republiky. Jeho hlava III. výslovně hovoří o nedovoleném ozbrojování, § 13 odst. 4: „*Kdo opomine neodkladně a věrohodným způsobem oznámiti úřadu nedovolené ozbrojování, o němž se dozvěděl věrohodným způsobem, ačkoliv tak mohl učiniti snadno a bez nebezpečí pro sebe a pro osoby blízké, trestá se za přečin tuhým vězením od osmi dnů do šesti měsíců.*“¹⁴

Pro přehlednější představu o tom, jak soudy v této době rozhodovaly v některých případech opomenutí, lze uvést rozhodnutí ze dne 24. května 1923, Kr I 417/22. číslo 1217. V tomto případě Nejvyšší soud jako soud zrušovací vyhověl zmateční stížnosti obžalované Alžběty K. směřované proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích, jímž byla stěžovatelka uznána vinnou přečinem podle §§ 335 a 336 TrZ. Přečin byl prý spáchán tím, že Alžběta K. opomenula ze své přirozené povinnosti vykonávat dohled nad svým čtyřletým synem Josefem K., který následkem tohoto opomenutí utonul. Nejvyšší soud zjistil, že nalézací soud neodůvodnil skutkovou podstatu § 376 TrZ. Tento paragraf předpokládal nejen opomenutí „*přirozené nebo zákonné péče dohlédací*“ ale taky předpoklad, že pachatel mohl předvídat, že jeho

¹¹ KALLAB, J. Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské. Část obecná i zvláštní. Praha: Melantrich a.s. v Praze, 1935. s. 64.

¹² POLÁČEK, F. Československé trestní zákony platné v zemích české a moravskoslezské. 2. vydání. Praha 2: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1947. s. 338.

¹³ POLÁČEK, F. Československé trestní zákony platné v zemích české a moravskoslezské. 2. vydání. Praha 2: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1947. s. 339.

¹⁴ POLÁČEK, F. Československé trestní zákony platné v zemích české a moravskoslezské. 2. vydání. Praha 2: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1947. s. 386.

opomenutí může ohrozit tělesné zdraví osoby. Podle zjištění nalézacího soudu žádal utonulý Josef K. svou matku o hrníček s tím, že chce sbírat hrušky. Matka mu hrníček dala, nechala ho bez dohledu a dovolila mu jít do zahrady, kde se její syn Josef K. v louži utopil. Nalézací soud vytýkal obžalované trestné opomenutí dozoru s tím, že měla být opatrnější a věnovat větší pozornost dohledu nad svým dítětem, zvláště když dobře věděla o blízké, hluboké, neohrazené louži, kolem níž dítě šlo do zahrady. A také mohla podle soudu uvážit, že její syn Josef K., který si chce hrát, neodolá, aby si nepohrával s vodou v louži, kolem níž půjde. Tento názor nalézacího soudu shledal Nejvyšší soud jako nesprávný, jelikož obžalovaná mohla mít stejně tak za to, že její syn Josef K. si pouze chtěl nasbírat pár hrušek do hrníčku. Pak tedy nemohla předvídat, že si bude hrát s hrníčkem v louži, a tím méně, když podle přirozené povahy věci syn Josef musel již bezpočetněkrát kolem zmíněné louže bez újmy projít.⁵ Nejvyšší soud vyslovil, že povinnost k dohledu má své přirozené meze. Dále soud doplnil, že šlo o chalupnici, matku více dětí, která neměla služebnictvo, proto se musela sama starat nejen o své děti, ale taky o domácnost a hospodářství. Za těchto okolností bylo přirozené, že taková „venkovská“ matka není při své nejlepší vůli schopna dohlížet na své děti tak, aby je nespustila z očí. Matka plní svou povinnost tak, že pečuje o bezpečnost svých dětí v té míře, ve které jí to poměry dovolují. Dále soud přihlédl k tomu, že syn obžalované chodil často kolem rybníka, a přesto se mu nic nestalo. Proto soud uznal tvrzení žalované, že netušila, že by se dítěti mohlo tentokrát něco přihodit. Vzhledem k výše zmíněnému shledal Nejvyšší soud za to, že obžalovanou nelze pro nedostatek zavinění činit odpovědnou, a odsuzující výrok nalézacího soudu je zmatečný. Nejvyšší soud tak dospěl k závěru, že skutková podstata § 376 TrZ předpokládá opomenutí nejen péče dohledu, ale taky to, že pachatel mohl předvídat, že jeho opomenutí může ohrozit tělesnou bezpečnost osoby. Povinnost dohledu podle § 376 TrZ má tak své přirozené meze v konkrétních poměrech.¹⁵

Pro následný vývoj trestního práva, především v letech 1945 a 1948 měly zásadní význam jak předpisy o obnovení právního pořádku, tak i retribuční dekrety a nařízení SNR s trestněprávní problematikou. Předpisy o obnovení právního pořádku v zásadě znamenaly, že velká část trestního práva byla založena na původní prvorepublikové podobě trestněprávních norem.¹⁶

¹⁵ VÁŽNÝ, F. Rozhodnutí NS Československé republiky ve věcech trestních. Ročník V. Svazek 4 od 1062 do č. 1428. Praha: Právnícké vydavatelství v Praze, 1925. s. 263.

¹⁶ KUKLÍK, J. Dějiny Československého práva 1945 – 1989. 1 vydání. Praha: Auditorium, 2011. s. 49.

2.3. Trestní zákon č. 86/1950 Sb., ze dne 12. 7. 1950

Až do konce 40. let minulého století platilo pro české trestní právo vše, co lze uvést o třídění v právu rakouském. Ke změně došlo až se zavedením společenské nebezpečnosti trestného činu, tedy trestním zákonem č. 86/1950 Sb.¹⁷ Tento trestní zákon č. 86/1950 byl výsledkem právnické dvouletky, která významně zasáhla do vývoje trestního práva. Kromě výše zmíněného trestního zákona byl jejím výsledkem i trestní řád č. 87/1950 Sb., dále trestní zákon správní č. 88/1950 Sb. a trestní řád správní č. 89/1950. Všechny tyto zákony byly schváleny národním shromážděním dne 12. 7. 1950 a účinnosti nabyly dne 1. 8. 1950. Pro nový trestní zákoník z roku 1950 je charakteristické opuštění původní rakouské (středoevropské právní kultury) a naopak ovlivnění sovětským právem a otevřeně třídním přístupem. Nově byl do trestního zákona začleněn „trestný čin“ oproti dřívějšímu „zločinu“. Trestný čin zde byl chápán jako čin, u něhož nestačilo pouhé formální naplnění znaků skutkové podstaty, ale byla potřeba též zaviněného činu, který byl nebezpečný pro společnost. Tomuto pojetí se začalo říkat „materiální pojetí trestného činu“, ve skutečnosti se však jedná o kombinaci obou prvků, a to jak prvku formálního, tak materiálního.¹⁸

Opomenutí bylo tímto trestním zákonem charakterizováno ve svých společných ustanoveních v hlavě sedmé § 75 odst. 2. Tento paragraf výslovně uvedl: „*Jednáním se rozumí i opominutí takového konání, k němuž byl pachatel podle okolností a svých poměrů povinen.*“¹⁹ Povinnost pachatele konat mohla podle komentáře Rudolfa Glogara k tomuto ustanovení zákona vyplývat ze:

- zákona, kdy tato zákonná povinnost konat byla zakotvena například ustanovením § 164 a § 165, které ukládaly občanům povinnost překazit některé trestné činy anebo oznámit jejich spáchání, dále ustanovení § 227, které ukládalo občanům povinnost poskytnout potřebnou pomoc té osobě, která se ocitla v nebezpečí smrti či podle ustanovení § 35 a § 39 zák. č. 265/1949 Sb., o rodinném právu, které založilo povinnost rodičům starat se o výchovu a výživu dítěte,

¹⁷ SOLNAŘ, V., FENYK, J. Systém českého trestného práva. Základy trestní odpovědnosti. Podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Orac, s.r.o., 2003. s. 53.

¹⁸ KUKLÍK, J. Dějiny Československého práva 1945-1989. Vydání první. Praha: Auditorium, 2011. s. 111.

¹⁹ Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, § 75 odst. 2.

- b) z pracovní smlouvy, ze služebního příkazu, z volby a jiných,
- c) z převzatého závazku, například nevrácení svěřené věci při zpronevěře,
- d) z jiných okolností, kdy například ten, kdo vlastním konáním vyvolal nebezpečí, byl povinen ho odvrátit.

Nález Nejvyššího soudu č. 32/1955 se vyslovil následovně: *„Konání člověka (podle § 75 odst. 2 tr. z.) je nutným prvkem objektivní stránky skutkové podstaty každého trestného činu. Toto konání je ovládané fyzickou a psychickou složkou. Pohyb člověka, který není konáním ve smyslu trestního práva, nemůže založit skutkovou podstatu trestného činu.“*²⁰

2.4. Trestní zákon č. 140/1961 Sb., ze dne 29. 11. 1961

Po přijetí ústavy z roku 1960 se projevil snahy komunistické strany urychleně pozměnit obsah nejdůležitějších částí československého práva. Snaha této doby směřovala k rekonstrukci celých právních odvětví a k přijetí nových základních kodexů. Na kodifikaci trestního práva se významně projevil vliv sovětského trestního práva. Trestní zákon č. 140/1961 Sb., (TZ) byl přijat národním shromážděním dne 29. listopadu 1961 a nabyl účinnosti dne 1. 1. 1962.²¹

Zákon ve svých společných ustanoveních hlavy osmé § 89 odst. 2 stanoví, že: *„Jednáním se rozumí i opomenutí takového konání, k němuž byl pachatel podle okolností a svých poměrů povinen.“*²² Rozsah povinnosti jednat byl určen pravidly socialistického soužití. Tato pravidla mohla být vyjádřena v zákoně nebo v jiném předpise, ve smlouvě, nebo mohla vyplývat ze společenských mravních norem.²³ Jak lze ve své podstatě vidět, žádná výrazná změna zde oproti předešlé právní úpravě nepřibyla. Došlo však k pouhému nahrazení slova „opominutí“ slovem „opomenutí“. Vykládací pravidlo § 89 odst. 2 se týkalo jen těch trestných činů, u nichž druh jednání nebyl konkretizován ve zvláštní části, nýbrž byl určen pouze tím, že působí určitý následek.

²⁰ GLOGAR, R. Trestný zákon. Komentář k zákonu z 12. júlá 1950. č. 86 Zb. v znení zákona č. 63/1956 Zb. Bratislava: Osveta, 1959. s. 240.

²¹ KUKLÍK, J. Dějiny Československého práva 1945-1989. Praha: Auditorium, 2011. s. 252.

²² Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, § 80 odst. 3.

²³ SOLNAŘ, V. a kol. Československé trestní právo. Svazek I. Obecná část. Praha: Orbis, 1969. s. 105.

Jednalo se o tzv. nepravé (výsledečné) omisivní delikty. Ustanovení odst. 2 nepřicházelo v úvahu tam, kde bylo jednání konkretizováno určitým konáním (např. § 140 TZ – „kdo padělá“) nebo opomenutím určité povinnosti (např. § 167 TZ „kdo nepřekazí“). Ustanovení § 89/2 TZ kladlo opomenutí naroveň konání. Tedy muselo jít o takové opomenutí, které mělo přibližně stejnou závažnost jako konání. Nicméně ne každé opomenutí mělo takový význam, nýbrž jen opomenutí zvláštní povinnosti, opomenutí povinnosti vyplývající z konkrétního postavení pachatele v systému společenských poměrů a povinnosti vyplývající z okolností případu. Šlo o povinnosti, kde společnost předem počítala s konáním určité osoby a spoléhala se na ni. Jelikož tento zákon neuváděl přesně, z čeho tato zvláštní povinnost vyplývala, uvedl Karel Matys ve svém komentáři, že prameny této zvláštní povinnosti se zpravidla dělily na tři skupiny: „povinnost vyplývající ze zákona, ze smlouvy a povinnosti vyplývající z předchozího nebezpečného jednání“. Pramenem zvláštní povinnosti nemohly být normy pouze morální povahy, vždy se muselo jednat o povinnost právní.²⁴ Od zvláštní povinnosti byla potřeba odlišovat tzv. obecnou povinnost konat. Příkladem byla povinnost poskytnout pomoc podle § 207 odst. 2 t.z., nebo povinnost překazit trestný čin podle § 167 téhož zákona. Porušení obecné povinnosti nezakládalo trestní odpovědnost za následek, a to ani tehdy, kdyby jej povinný zamýšlel svým opomenutím způsobit. Tyto obecné povinnosti byly povinnostmi právními, jejichž pramenem byl zákon. K trestní odpovědnosti za následek u trestného činu spáchaného opomenutím bylo však potřeba, aby tu byla kauzální souvislost mezi opomenutím a následkem. V trestnosti opomenutí nebyl rozdíl oproti trestnosti konání. Stupeň nebezpečnosti činu byl však u opomenutí zpravidla nižší než u konání.²⁵

Rozhodnutí NS ČSR – 11 To 59/81 (č. 16/84 Sb. rozh.tr.) dále specifikovalo zákonnou povinnost konat, když stanovilo, že druh matky dítěte nemá právní povinnost uloženou zákonem pečovat o dítě družky, jejíž opomenutí by mohlo zakládat trestní odpovědnost za následek způsobený zanedbáním péče. Taková povinnost by mu mohla vzniknout pouze na základě dohody s matkou, a to i konkludentní. Případně by taková povinnost mohla vyplynout z předchozího nebezpečného jednání druha matky, jehož následky by byl povinen odvrátit nebo jim předejít. „*Není-li tu takový vztah, nelze činit druha matky odpovědným za smrt dítěte, která nastala v důsledku opomenutí poskytnout dítěti potřebnou péči a zajistit mu lékařskou pomoc.*“ V takovém případě by mohl být

²⁴ MATYS, K. a kol. Trestní zákon. Komentář. 1. část obecná. Praha: Panorama, 1980. s 360.

²⁵ MATYS, K. a kol. Trestní zákon. Komentář. 1. část obecná. Praha: Panorama, 1980. s. 361.

druh odpovědný pouze za úmyslné opomenutí obecné povinnosti poskytnout dítěti potřebnou pomoc ve smyslu § 150 odst. 1, kterou má každý. Další Rozhodnutí uveřejněné pod R 30/1998 uvedlo: „*Zaviněné jednání matky, která zanedbala svou zákonnou povinnost pečovat o dítě (podle § 32 a násl. č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů) a v důsledku toho došlo k jeho úmrtí, zakládá trestní odpovědnost za poruchový delikt, nikoliv za trestný čin neposkytnutí pomoci podle § 150 odst. 1 TZ.*“²⁶

2.5. Shrnutí druhé kapitoly

Cílem druhé kapitoly bylo shrnout poznatky o historickém vývoji trestnosti opomenutí, jakožto jedné z forem jednání. Tato kapitola se ve své první části zaměřila především na zcela prvotní výskyty opomenutí v trestním právu. Tyto prvotní objevy opomenutí se objevily již ve starověkém Egyptě, kde právě v jedné z tehdejších staroegyptských norem byla dána povinnost zachránit život druhého, a to pro případné předejití pohřbu, který by byl zcela jistě nákladný. Další, již zcela znatelný záznam týkající se opomenutí byl zakotven v Digestech z 6. století našeho letopočtu, která výslovně stanovila, že ačkoliv mohla osoba zabránit zločinu, nebyla za toto opomenutí odpovědná. Římské právo přes nepatrné výjimky obecně trestní odpovědnost za opomenutí neuznávalo. Další vývoj nastal během středověku a to vlivem nauky Tomáše Akvinského, jehož základy argumentu odůvodnily trestnost opomenutí a to v tom smyslu, že opomenutí bylo možné klást na roveň konání. Nicméně právo středověkého světa většinou stejně jako právo římské trestnost opomenutí neuznávalo, proto nebyl tento názor Tomáše Akvinského respektován. Vymezení názvu pravé a nepravé omisivní delikty pak přinesl německý historik Heinrich Luden. Toto vymezení pravých a nepravých omisivních deliktů se podstatně lišilo od současného pojetí, nicméně názvy byly zachovány doposud.

Následující část druhé kapitoly byla věnována především vývoji trestnosti opomenutí v českých zemích. Jako první byl zmíněn Trestní zákon o zločinech,

²⁶ FENYK, J., ILLKOVÁ, P. Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu zákonu. Výňatky z hmotněprávních rozhodnutí a stanovisek, 1918 – 1995. Vydání 1. Praha: C. H. Beck, 1995. s. 333.

přechodných a přestupcích z roku 1852, který ve svém dílu prvním – dílu „O zločinech“, postavil opominutí jak při úmyslných, tak při nedbalostních deliktech na roveň konání. Pro vývoj v 1. pol. 20. stol. měla zásadní význam tehdejší rakouská úprava právních předpisů, kdy samostatná Československá republika prvotně převzala většinu právních předpisů rakouských a ponechala je v účinnosti až do konce 40. let 20. století. Teprve s příchodem právníkové dvouletky na konci 40. let byl přijat Trestní zákon č. 86/1950 Sb., a dalších. Trestný čin byl v tomto období vnímán z materiálního hlediska a hovořilo se tak o materiálním pojetí trestného činu. Co se týče opomenutí, pak § 75 odst. 2 tohoto zákona výslovně uvedl, že jednáním se rozumí i opominutí takového konání, k němuž byl pachatel podle okolností a svých poměrů povinen. Další vývoj v 60. letech směřoval k urychlenému pozměnění nejdůležitějších částí československého práva. Význam měl i sovětský vliv v této době, a tak byl roku 1961 přijat trestní zákon č. 140/1961. Tento zákon nijak zvlášť opomenutí oproti předchozí úpravě nepozměnil, nahradil jen výraz „opominutí“ slovem „opomenutí“. Zákon č. 140/1961 stejně jako zákon předešlý neuváděl přesně, z čeho zvláštní povinnost konat vyplývala. Proto bylo zpravidla nutné tuto povinnost určitým způsobem stanovit. Ať už dovozením, nebo judikaturou soudu. Jako jedno z důležitých rozhodnutí je možné uvést rozhodnutí Nejvyššího soudu 5 Tz 81/76, kdy Nejvyšší soud určil, že povinnost konat může vyplývat ze zákona, z úředního rozhodnutí, ze smlouvy nebo z jiných okolností. V případě jiných okolností šlo o porušení povinnosti vyplývající z konkrétního postavení pachatele a okolností případu. Pokud nebylo možné takovou konkrétní povinnost z postavení pachatele vyvodit, chybělo jednání jako podmínka trestní odpovědnosti.

3. Současná právní úprava omisivních deliktů

Současnou úpravu trestnosti opomenutí upravuje zákon. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Tento zákoník nabyl účinnosti dne 1. 1. 2010, čímž došlo k završení úsilí, které již 10 let směřovalo k vytvoření nového moderního kodexu trestního práva hmotného. Tento trestní zákoník ve svém § 13 odst. 1 tr. zák. zakotvuje definici trestného činu, který je následně v § 12 odst. 2 tr. zák. doplněn o materiální korektiv, a to zásadu subsidiarity trestní represe. Trestný čin je chápán jako „*protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně*“. Znaky uvedené v tomto zákoně jsou formální podmínkou trestného činu. Jedná se zároveň o provedení zásady zakotvené v čl. 39 Listiny základních práv a svobod, která říká: „*Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech a na majetku, lze za jeho spáchání uložit.*“²⁷ Tato nová kodifikace je založena na formálním pojetí trestného činu, což je výsledkem snahy o zvýšení jednotnosti při výkladu a aplikaci zákona.²⁸ Formální pojetí trestného činu vede rovněž k přesnějšímu vymezení jednotlivých skutkových podstat, neboť ve své podstatě neumožňuje ponechat řešení zákonných pojmů na judikatuře soudů.²⁹

3.1. Stručné vymezení objektivní stránky trestného činu

Objektivní stránka tvoří jeden z prvků skutkové podstaty trestného činu. Její významnou vlastností je to, že charakterizuje trestný čin z jeho vnějšího pohledu. Tvoří ji systém obligatorních a fakultativních znaků. Mezi těmito znaky existují vazby, jejichž narušení způsobuje nedostatek této stránky a tudíž i nedostatek skutkové podstaty příslušného trestného činu. Mezi znaky obligatorní patří jednání, následek a kauzální nexus neboli příčinná souvislost. Mezi znaky fakultativní řadíme pak místo, čas a způsob jednání, jakož i účinek. Znaky objektivní stránky jsou rozhodující právě pro určení, zda došlo k naplnění či nenaplnění odpovídající skutkové podstaty trestného

²⁷ STOČESOVÁ, S. et al. Reforma trestního práva po prvním roce účinnosti nového trestního zákoníku. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. s. 7.

²⁸ STOČESOVÁ, S. et al. Reforma trestního práva po prvním roce účinnosti nového trestního zákoníku. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. s. 8.

²⁹ STOČESOVÁ, S. et al. Reforma trestního práva po prvním roce účinnosti nového trestního zákoníku. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. s. 9.

činu.³⁰ V minulosti byly do objektivní stránky někdy zařazovány i protiprávnost a nebezpečnost činu pro společnost, což však nyní nemůžeme považovat za správné, jelikož oba tyto znaky charakterizují trestný čin v jeho celku a nikoliv jen jeho některou část.³¹ Objektivní stránka je základem trestné činnosti, a právě proto se touto stránkou od sebe trestné činy nejnápadněji odlišují.

3.2. Jednání

Pojem jednání je velmi významným pojmem trestního práva. „*Jednání, které má znaky trestného činu, je nezbytnou podmínkou trestné odpovědnosti.*“³² Protiprávní jednání představuje znak objektivní stránky právního deliktu. Podstata protiprávního jednání spočívá ve vůli jeho subjektu, která je projevena navenek. Jednáním ve smyslu trestně právním je proto projev vůle pachatele navenek. Podstatu trestněprávně relevantního jednání představuje jednota vnitřní a vnější složky jednání, tj. jednota vůle a jejího projevu. Chyběla-li by vůle, nebo její projev, nešlo by o jednání v tomto trestněprávním významu, nýbrž by šlo o pouhé chování se.³³ Pak by tedy nešlo uvažovat o trestní odpovědnosti. O jednání ve smyslu trestního práva tedy nejde, chybí-li vnitřní složka. Proto např. osoba B nejedná tehdy, když osoba A vede násilím ruku osoby B, a to za účelem podpisu listiny.³⁴ Pouhá myšlenka, která není navenek projevovaná, není trestná, a právě proto nejen nedostatek vůle samotné, ale i absence jejího právně relevantního projevu znamená nedostatek jednání z pohledu jednání trestněprávního. Existují však určité skutečnosti, které buď zcela, anebo aspoň částečně vylučují volní složku jednání. Vůli tak zcela vylučuje tzv. vis absoluta neboli nepřekonatelné zpravidla fyzické donucení pachatele někým jiným. A právě v důsledku nedostatku této vůle chybí i jednání samotné. Další skutečností, která částečně vylučuje vůli je i vis

³⁰ KRATOCHVÍL, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 294.

³¹ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. s. 152.

³² SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. Základy trestní odpovědnosti (podstatně přepracované a doplněné vydání). Praha: ORAC, 2003. s. 182.

³³ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. s. 155.

³⁴ NEZKUSIL, J., KUDLÍK, A., DOLENSKÝ, A., NOVOTNÝ, O. Československé trestní právo. Svazek I. Obecná část, Praha: ORBIS, 1969. s. 103.

compulsiva. Tady jde o donucení nikoliv absolutní a nepřekonatelné, nýbrž o psychický nátlak, který vůli pachatele pouze více či méně omezuje, ale nevylučuje. O jednání nejde ani v případě, jestliže je pohyb vyvolán vnější silou nebo jinou na vůli člověka nezávislou okolností, pokud tato událost nebyla vyvolána jeho předchozím, a to zpravidla nedbalostním jednáním (například lze uvést situaci, kdy pracovník uklouzne na kluzké podlaze, a tak narazí do svého spolupracovníka, kterému je tímto způsobena těžká újma na zdraví; pracovník však nejedná, a proto za způsobení škody neodpovídá).³⁵ Co se týče osoby nepřičetné nebo dítěte, tak mohou také jednat (pokud psychický stav jednajícího představuje projev vůle), nicméně jejich trestní odpovědnost nenastane právě vzhledem k nedostatku přičetnosti, resp. věku.³⁶

Základními formami jednání jsou konání (jednání komisivní) a opomenutí (jednání omisivní). Rozlišovat dále můžeme také jednání reálným skutkem (např. úder pěstí) a jednání verbálním skutkem (např. nadávka či vyhrožování).³⁷ Velmi důležité je, aby nedošlo ke ztotožnění pojmů konání a opomenutí s úmyslem a nedbalostí. Konání a opomenutí jsou formy jednání jako znaku objektivní stránky, zatímco úmysl a nedbalost představují formy zavinění, tedy znak subjektivní stránky. Komisivní i omisivní forma je však myslitelná jak úmyslně, tak i z nedbalosti.³⁸

Trestné činy lze rozlišovat podle toho, zda mohou být spáchány pouze konáním, pouze opomenutím nebo konáním i opomenutím. U trestných činů, které je možné spáchat pouze konáním, je toto konání určitým způsobem již ve skutkové podstatě vyjádřeno (jedná se např. o trestný čin vyzvědačství podle § 316 tr. zák.; trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zák. aj.). Dále je možné spáchat trestný čin pouze opomenutím. V tomto případě je opomenutí rovněž vymezené v popisu způsobu jednání ve skutkové podstatě, kdy je tím vyjádřena obecná právní povinnost konat (například je možné uvést nepřekažení trestného činu podle § 367 či neoznámení trestného činu podle § 368 tr. zák.). Jedná se zde o tzv. pravé či čistě omisivní delikty, na které se nevztahuje zvláštní povinnost konat, která je zakotvena v § 112 tr. zák. A v poslední řadě je možné spáchat trestný čin jak konáním, tak opomenutím, kdy objektivní stránka neurčuje blíže formu jednání, ale určuje pouze účinek (např. trestný čin vraždy podle § 140 odst. 1, těžké ublížení na zdraví podle

³⁵ NOVOTNÝ, O., VANUCHOVÁ, M. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. s. 155.

³⁶ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 161.

³⁷ KRATOCHVÍL, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 251.

³⁸ KRATOCHVÍL, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 252.

§ 145 nebo ublížení na zdraví podle § 146 tr. zák.). Pokud by byly spáchány opomenutím, jednalo by se o nepravé omisivní delikty. Jak konáním, tak i opomenutím lze naplnit ty skutkové podstaty trestných činů, kdy je nejen jednání, ale i změna na hmotném předmětu útoku nebo ohrožení předmětu útoku (účinek) znakem charakterizujícím objektivní stránku trestného činu.³⁹ Nicméně v několika málo případech trestní zákoník uvádí jak omisi tak komisi jako obě možné varianty jednání pachatele, a to aniž by je bylo možno považovat za nepravý omisivní delikt. Trestní zákoník zde tedy připouští jak omisi, tak komisi, podobně jako u nepravých omisivních deliktů, ale každou z těchto forem ve zvláštní části vymezuje samu o sobě pravou, neboli čistou. Proto deliktem dílem čistě omisivním a dílem čistě komisivním bude například trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 196, který ve svém odst. 1 uvádí čistou omisi („kdo neplní) a ve svém odst. 2 uvádí čistou komisi („kdo se vyhýbá“). Tento uvedený trestný čin se tak neopírá o § 112 trestního zákoníku, nýbrž přímo o příslušné ustanovení zvláštní části trestního zákoníku⁴⁰

3.3. Konání

Podstatou konání je volní pohyb, tedy psychická aktivita a ji navenek sdělující i fyzická aktivita pachatele (např. facka, poskytnutý úplatek). Konání tudíž předpokládá vydání určitého množství energie, která uvede lidské tělo v pohyb. A právě lidský pohyb se vždy projeví ve vnějším světě, a to ať již jako přesun člověka z místa A do místa B nebo pouze jako určitá změna v okolním prostředí. Jako příklad lze uvést jednání, kdy někdo hodí kámen do okna, kdy přímým důsledkem tohoto počínání bude právě rozbití okna. Jak je z výše uvedeného možné pozorovat, konání je s to vyvolat změnu ve vnějším světě.⁴¹

³⁹ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. s. 158.

⁴⁰ KRATOCHVÍL, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 258.

⁴¹ KUČERA, P. Opomenutí v trestním právu a jeho trojí členění (1. část). Trestněprávní revue. 2011, č. 5, s. 129.

3.4. Opomenutí

Oproti konání je pozorování opomenutí ve vnějším světě složitější. Opomenutí je obecně charakterizováno nedostatkem výdeje tělesné energie. „Opomenutí je ve své původní, přirozené podstatě ničím“. Z toho důvodu otázka, zda někdo něco opomenul nebo naopak neopomenul, může být hodnocena pouze v rovině právní. Proto opomenutí, jakožto ryze právní kategorii, je nutné odlišovat od nečinnosti, coby kategorie ontologické. Ač se může zdát rozdíl mezi konáním a opomenutím na první pohled zcela zřejmý, nemusí to být v konkrétním případě až tak jasné. Příkladem je možno uvést situaci, kdy lékař odpojí přístroje, které udržují pacienta při životě. V důsledku tohoto jednání pacient následně zemře. Otázkou tak je, zda lékař, který přístroje odpojil, způsobil pacientovu smrt tím, že konal (tedy odpojil pacientovy přístroje) nebo ji způsobil tím, že opomenul další léčbu, a tak nezabránil pacientově smrti.⁴²

Ne však každé opomenutí má stejný význam z hlediska trestního práva jako konání. Opomenutí musí mít při posuzování v rámci trestního zákona přibližně stejnou závažnost jako konání. A předpokladem omisivního jednání také je, že pachatel měl vzhledem k okolnostem a svým poměrům možnost konat to, co bylo jeho právní povinností. Proto jako příklad lze uvést situaci, že trestný čin nemůže překazit ani oznámit ten, kdo je omámen ucházejícím plynem nebo kdo je spoután. Takováto osoba pak není za předmětné opomenutí trestně odpovědná.⁴³

Tedy podle naší úpravy je podstata opomenutí většinou autorů spatřována ve zdržení se pohybu. To samé platí, i pokud jde o naši judikaturu. Opomenutí je tedy ve vztahu ke konání chápáno především jako zdržení se tělesného pohybu. Nicméně můžeme pozorovat i některá rozhodnutí, která při kvalifikaci konkrétního jednání zohledňují jeho sociální kontext. Jako příklad lze uvést rozhodnutí ve věci spis zn. 8 Tdo 1360/2008, kdy Nejvyšší soud za opomenutí označil jednání obviněného lékaře, které spočívalo v tom, že u pacientky nacházející se v kritickém ohrožení života neprovedl žádné kroky směřující k okamžité revizi operační rány, přestože tak učinit měl.⁴⁴ Tento lékař krvácející ránu pouze ošetřil tlakovým obvazem a následně čekal, jak

⁴² KUČERA, P. Opomenutí v trestním právu a jeho trojí členění (1. část). Trestněprávní revue. 2011, č. 5, s. 129.

⁴³ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1260.

⁴⁴ KUČERA, P. Tuzemský přístup k opomenutí v trestním právu v zrcadle trojího členění. Základní úvahy. Trestněprávní revue. 2012, č. 5, s. 107.

rozhodne cévní chirurg, kterému následně předával službu. Jak je možné vidět, obviněný lékař se však pohybu nezdržel. I přes výše zmíněné soud stanovil, že šlo o opomenutí, a to z toho důvodu, že přihlédl k sociálnímu významu obviněného. Lékař tak podle stanoviska soudu určitá opatření učinil, nešlo však o konání, nýbrž o opomenutí poskytnout nezbytnou pomoc pacientce. Obdobný případ můžeme pozorovat i u rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 2 Tzn 72/97, kde bylo za opomenutí označeno jednání spočívající v nedostatečném vyšetření poškozeného, který zemřel právě na zranění, které v důsledku toho opomenutí nebylo zjištěno.⁴⁵

Další důležitou otázkou, která vyvstává, je otázka příčinné souvislosti. Kauzální nexus mezi opomenutím a změnou ve vnějším světě je dán podle většiny našich autorů. Podle našeho tuzemského přístupu se o existenci kauzálního nexu u omisivních deliktů v zásadě nepochybuje. Uvádí se např.: „Kauzální význam má nejen konání, ale i opomenutí konání“. Vychází se totiž z názoru, že nejenom určitá konání lidí mohou vyvolat změny v objektivní realitě, nýbrž i opomenutí může být s to tyto změny vyvolat. Tedy kauzální význam jednání pachatele pro následek platí jak pro konání, tak i pro opomenutí.⁴⁶ Proto stejně tak, jako je konání příčinou následku, je-li jednou z podmínek, bez níž by nebylo k následku došlo, tak i opomenutí je jeho příčinou, pakliže by následek nebyl nastal, kdyby byl pachatel jednal.⁴⁷ Jak je z výše uvedeného patrné, představuje naše vnímání příčinné souvislosti mezi opomenutím a následkem poměrně velkou odlišnost od historického chápání omisivních deliktů, jak je uvedeno v kapitole 2.1.1. této DP.⁴⁸ Podle tradičního pojetí existovaly pochybnosti o tom, do jaké míry může být opomenutí příčinou následku. Vycházelo se totiž z teze, že z ničeho (opomenutí) nemůže být zase nic.⁴⁹ Proto podle tohoto konceptu byla tak neschopnost najít příčinný vztah mezi opomenutím a následkem nahrazena institutem zvláštní povinnosti. Jak můžeme dále pozorovat, náš trestní zákoník ve svých

⁴⁵ KUČERA, P. Tuzemský přístup k opomenutí v trestním právu v zrcadle trojího členění. Základní úvahy. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 5, s. 108.

⁴⁶ KUČERA, P. Opomenutí v trestním právu a jeho trojí členění (2. část). *Trestněprávní revue*, 2011, č. 6, s. 173.

⁴⁷ SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. *Základy trestní odpovědnosti*. Podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: LexisNexis Nakladatelství Orac, 2003. s. 207.

⁴⁸ KUČERA, P. Opomenutí v trestním právu a jeho trojí členění (2. část). *Trestněprávní revue*, 2011, č. 6, s. 173.

⁴⁹ SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. *Základy trestní odpovědnosti*. Podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: LexisNexis Nakladatelství Orac, 2003. s. 207.

výkladových ustanoveních zakotvuje institut zvláštní povinnosti, a to přesto, že o kauzálním vztahu mezi opomenutím a následkem se u nás zpravidla nepochybuje.⁵⁰

3.4.1. Dva typy trestních opomenutí

V trestním právu převažuje názor, podle kterého existují dva typy trestních opomenutí. A to sice opomenutí pravá, kterým se často říká opomenutí čistá a opomenutí nepravá. Rozdíl mezi pravým a nepravým opomenutím je pak většinou spatřován v charakteru povinnosti, která tížila viníka v době spáchání činu. Pokud by šlo o povinnost obecnou, pachatel by spáchal pravý omisivní delikt. V případě, že by šlo o povinnost zvláštní, spáchal by tak pachatel nepravý omisivní delikt. Klíčovým je pro naše dělení opomenutí právě pojem „zvláštní povinnosti“. Existence či neexistence zvláštní povinnosti je důležitá pro určení, zda bude pachatel brán k odpovědnosti za vzniklý následek (tedy za nepravý omisivní delikt) nebo za porušení obecné povinnosti konat (tedy za pravý omisivní delikt).⁵¹ Opomenutí zvláštní povinnosti konat zakládá podle § 112 trestního zákoníku odpovědnost za následek (účinek). Z výše uvedeného vyplývá, že od této zvláštní povinnosti konat je třeba odlišit obecnou povinnost konat, která vyplývá z těch ustanovení trestního zákoníku, kterými se ukládá povinnost k určitému konání pod hrozbou trestu. A právě porušení této obecné povinnosti vede k trestní odpovědnosti za takový pravý omisivní trestný čin. Trestní odpovědnost za následek (účinek) však porušení této obecné povinnosti založit nemůže, a to ani v tom případě, že by jej povinný zamýšlel svým opomenutím způsobit. Pachatel tak odpovídá „pouze“ za porušení příslušné obecné povinnosti, která je sice rovněž povinností právní, ale jde o povinnost, která je adresována obecně všem lidem, popřípadě lidem v zákoně určitým způsobem vymezeným, a to například povahou jejich povolání. Porušení obecné povinnosti tudíž zakládá odpovědnost jen v rámci těch ustanovení, u kterých měl pachatel povinnost konat, avšak neučinil tak. Není zde totiž předem stanovena konkrétní zvláštní povinnost pachatele chránit a pečovat o osobu

⁵⁰ KUČERA, P. Opomenutí v trestním právu a jeho trojí členění (2. část). *Trestněprávní revue*, 2011, č. 6, s. 173.

⁵¹ KUČERA, P. Tuzemský přístup k opomenutí v trestním právu v zrcadle trojího členění. *Základní úvahy*. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 5, s. 105.

nebo předmět, popřípadě tuto osobu či předmět chránit před zdroji nebezpečí, anebo kontrolovat takovýto zdroj nebezpečí v určitém čase a na určitém místě.⁵²

3.4.2. Nepravé omisivní delikty

Jak konáním, tak i opomenutím lze naplnit ty skutkové podstaty trestných činů, kde znakem charakterizujícím objektivní stránku je nejen konání či opomenutí, ale i změna na hmotném předmětu útoku nebo ohrožení předmětu útoku (účinek). V tom případě se trestné činy spáchané opomenutím nazývají nepravé omisivní trestné činy.⁵³ Rovněž je lze nazvat trestnými činy výslednými či materiálními. Nicméně existují i trestné činy, které nejsou charakterizovány účinkem, a přesto je možné spáchat je jak konáním, tak opomenutím. Jako příklad je možné uvést trestný čin omezování osobní svobody (ve formě udržování protiprávního vztahu).⁵⁴ Zvláštností těchto nepravých omisivních trestných činů je to, že v zákoně není určena forma jednání, a proto jak konání, tak i opomenutí mohou způsobit následek.⁵⁵ A právě těchto nepravých omisivních trestných činů se týká ustanovení § 112 trestního zákoníku, který je zpřesněním předchozí úpravy ustanovení § 89 odst. 2 trestního zákona č. 140/1961 Sb. Předchozí úprava obsažena v § 82 odst. 2 nedostatečně upravovala definici opomenutí, a právě proto nové ustanovení § 112 říká, že „*jednáním se rozumí i opomenutí takového konání, k němuž byl pachatel povinen podle jiného právního předpisu, úředního rozhodnutí nebo smlouvy, v důsledku dobrovolného převzetí povinnosti konat nebo vyplývala-li taková jeho zvláštní povinnost z jeho předchozího ohrožujícího jednání anebo k němuž byl z jiného důvodu podle okolností a svých poměrů povinen*“.⁵⁶ Legální definice opomenutí byla tak v novém trestním zákoníku podstatně přepracována a rozšířena.⁵⁷ Trestní zákoník ve svém § 112 rozlišuje od konání opomenutí, přičemž

⁵² ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1261.

⁵³ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1261.

⁵⁴ ŘÍHA, J. Postavení garanta u nepravých omisivních deliktů (1. část). Trestněprávní revue, 2003, č. 8, s. 227.

⁵⁵ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1261.

⁵⁶ FENYK, J., HÁJEK, R., STŘÍŽ, I., POLÁK, P. Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1. díl. Trestní zákoník. Praha: Linde Praha, 2010. s. 454.

⁵⁷ FENYK, J., HÁJEK, R., STŘÍŽ, I., POLÁK, P. Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1. díl. Trestní zákoník. Praha: Linde Praha, 2010. s. 455.

u opomenutí stanoví ještě další podmínky. Opomenutí musí mít při posuzování v rámci trestního zákona přibližně stejnou závažnost jako konání, a proto musí jít o opomenutí takového konání, k němuž byl pachatel podle okolností a svých poměrů povinen. Jde tedy o opomenutí zvláštní povinnosti, kde se s konáním určité osoby počítá a spoléhá na ni, a proto ji stanoví jako povinnost právní. Opomenutí je tak postaveno na roveň konání jen tehdy, jestliže někdo nevykonal to, co bylo jeho právní povinností. A jak již bylo judikaturou stanoveno, nestačí porušení povinnosti vyplývající pouze z morálních pravidel.⁵⁸ Konkrétně rozhodnutí Nejvyššího soudu R 7/1988 uvedlo, že opomenutí je postaveno na roveň konání, jestliže někdo nevykonal, co bylo jeho právní povinností, kdy nestačí porušení povinnosti vyplývající pouze z morálních pravidel.⁵⁹ Právní povinnost konat tu vzniká již na základě právního poměru, který byl založen již předtím, než ji pachatel v době spáchání činu porušil. V případě, že by tady chyběla takováto zvláštní právní povinnost konat, chybělo by jednání jako podmínka jeho trestní odpovědnosti. A za nezabránění následku není možno činit pachatele trestně odpovědným.⁶⁰

Naše nynější ustanovení § 112 trestního zákoníku výslovně uvádí výčet případů, ze kterých tato zvláštní povinnost vyplývá. Jedná se tedy o změnu ustanovení § 89 odst. 2 zák. č. 140/1961 Sb. Tato předešlá úprava výslovný výčet, ze kterých vzniká zvláštní povinnost konat, nezakotvovala. Tudíž podle naší současné úpravy § 112 trestního zákoníku vyplývá tato zvláštní povinnost konat zejména ze:

- zákona, resp. jiného právního předpisu vydaného na základě zákona,
- z úředního rozhodnutí vydaného podle příslušného ustanovení zákona,
- ze smlouvy,
- v důsledku dobrovolného převzetí povinnosti konat nebo
- vyplývala-li taková jeho zvláštní povinnost z jeho předchozího ohrožujícího jednání,

⁵⁸ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1260.

⁵⁹ FENYK, J., HÁJEK, R., STŘÍŽ, I., POLÁK, P. Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1. díl. Trestní zákoník. Praha: Linde Praha, 2010. s. 455.

⁶⁰ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1260.

- anebo k němuž byl pachatel z jiného důvodu podle okolností a svých poměrů povinen.

Proto oproti předchozí úpravě, nevznikají dnes z hlediska zvláštních povinností, především zejména ve spojení s garancí a ingerencí, pochybnosti.⁶¹ Nutné je ještě zmínit, že člověk, kterého zvláštní povinnost tíží, bývá označován jako garant a zvláštní povinnost tak bývá též označována jako garanční povinnost.⁶²

3.4.2.a. Vymezení zvláštní povinnost konat

V případě zvláštní povinnosti konat, která vyplývá ze zákona, resp. jiného právního předpisu vydaného na základě zákona, lze uvést jako příklad § 855 NOZ, ze kterého vyplývá zvláštní povinnost rodičů pečovat, vychovávat a vyživovat své děti.⁶³ Proto pokud otec svému dítěti nepodává pití a stravu v úmyslu dítě usmrtit, odpovídá za trestný čin vraždy podle § 140 odst. 1, odst. 3 písm. c, kterého se dopustil opomenutím.⁶⁴

Druhem zvláštní povinnosti, která vyplývá ze zákona nebo jiného právního předpisu vydaného na základě zákona, je povinnost stanovená úředním výrokem nebo příkazem či rozkazem, které konkretizují povinnost plynoucí ze zákona.⁶⁵

V případě smluvního převzetí právních povinností lze uvést případ, kdy byla uzavřena příslušná smlouva mezi soukromou bezpečnostní službou a majitelem velkoskladu elektroniky, podle níž je službu konající člen povinen chránit uskladněné zboží. Nesplnil-li by tuto právní povinnost v úmyslu napomoci zloději, bude odpovědný za pomoc ke krádeži spáchanou opomenutím.⁶⁶ Je nutné uvést, že nezáleží na tom, zda smlouva, ze které vyplývá zvláštní povinnost konat je uzavřena konkludentně, ústně, nebo písemně.⁶⁷

⁶¹ KRATOCHVÍL, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 257.

⁶² KUČERA, P. Příspěvek k otázce, kdo všechno může být garantem podle § 112 TrZ. Trestněprávní revue, 2013, č. 3, s. 70.

⁶³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 855.

⁶⁴ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1262.

⁶⁵ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 165.

⁶⁶ KRATOCHVÍL, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 255.

⁶⁷ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1262.

Velmi zajímavé je pojetí zvláštní povinnosti vyplývající z předchozího ohrožujícího jednání. Rozhodnutí Nejvyššího soudu spis. zn. 8 Tz 119/1999 vnímá povinnost vyplývající z předchozího nebezpečného jednání jako povinnost odvrátit nebezpečí, které původce sám vyvolal. Podle názoru Nejvyššího soudu stačí, když pachatel v případě, že nebezpečná situace byla způsobena více příčinami, vyvolal pouze některou z nich. A to i v případě, že by sice nebylo prokázáno, že se obviněný dopustil útoku popsaného v obžalobě, ale bylo by prokázáno, že se podílel na vzniku jejího celkově špatného zdravotního stavu. Zvláštní povinností obviněného by tak bylo pomoc poskytnout, a pokud tak neučinil, dopustil se podle formy zavinění některého z trestných činů proti životu a zdraví, jelikož došlo k následku na těchto chráněných hodnotách. V tomto případě by pak byl skutek záležející, pokud jde o povahu jednání, v neposkytnutí pomoci totožný se skutkem uvedeným v obžalobě právě pro shodný právně relevantní následek spočívající v trestní odpovědnosti za smrt poškozené.⁶⁸ V případě předchozího ohrožujícího jednání se hovoří o ingerentovi, který má povinnost odstranit nebezpečí, které vyvolal svým předchozím ohrožujícím jednáním. Toto předchozí ohrožující jednání může být v prvním případě nikoliv trestné, kdy například pachatel horolezec vyvedl tělesně postiženou osobu na nepřístupnou skálu, kde ji v úmyslu usmrtit zanechal bez pomoci a nepostaral se o její záchranu. V tomto případě bude pachatel z jeho opomenutí odpovědný za trestný čin vraždy podle § 140 trestního zákoníku, nastane-li u této osoby smrtelný následek (účinek). Ve druhém případě může být předchozí ohrožující jednání pachatele sice trestné, ale nikoliv za další zamýšlený následek (účinek). Lze uvést situaci, kdy pachatel nejdříve úmyslně omezí osobní svobodu poškozeného, avšak následně pojme úmysl poškozeného usmrtit a to neposkytnutím stravy. V tomto případě bude pachatel trestně odpovědný za trestný čin vraždy, neboť k tomuto činu došlo opomenutím povinnosti konat. Nicméně v případě, že by samotné omezení osobní svobody již od začátku směřovalo k usmrcení hladem a žízní, nešlo by o omisivní trestný čin vraždy, neboť by již úmyslné konání ve smyslu zbavení osobní svobody směřovalo k usmrcení. Rozhodující v tomto případě proto bude, které jednání pachatele směřovalo k usmrcení poškozeného.⁶⁹

Všeobecně se hovoří o garanci a ingerenci. Pod pojmem garance je možno chápat ručení za integritu chráněné osoby či předmětu, při kterém pachatel přebírá v návaznosti

⁶⁸ FENYK, J., HÁJEK, R., STŘÍŽ, I., POLÁK, P. Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1. díl. Trestní zákoník. Praha: Linde Praha, 2010. s. 599.

⁶⁹ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1262.

na své předchozí obecné jednání záruku za integritu zájmu na ochraně příslušného právního statku. Náš nynější trestní zákoník rozšířil okruh zvláštních povinností konat o povinnost garanta. Jako příklad je možno vidět situaci, kdy se pachatel rozhodl převést přes frekventovanou křižovatku nevidomého, avšak svůj záměr nedokončil, nechal jej stát na půli cesty, kdy následně nevidomého srazilo auto a těžce jej zranilo. V tomto případě by pachatel odpovídal přinejmenším za trestný čin podle § 147 odst. 1 (trestný čin těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti) spáchaný omisivně. Naopak pod pojmem ingerence rozumíme zásah či ovlivnění integrity chráněného statku, při níž pachatel svým předchozím úmyslným nebezpečným jednáním, ale ještě zpravidla nikoliv trestným, založil svou povinnost konat v zájmu ochrany příslušného právního statku. Například můžeme toto předchozí nebezpečné jednání spatřovat v tom, že pachatel vezme dítě na nebezpečný horolezecký výstup, který neodpovídá věku, možnostem a schopnostem tohoto dítěte. Následně dojde ke zranění dítěte pádem a pachatel ho úmyslně zanechá bez pomoci, v důsledku čehož dítě zemře. V tomto případě pachatel nebude odpovídat za neposkytnutí pomoci podle § 150 trestního zákoníku, nýbrž podle typu následku a zavinění za některý z trestných činů proti životu a zdraví.⁷⁰ Princip ingerence vychází z uznávaného zákazu škodit jinému, neboli „neminem laedere“. V pohledu na tento princip můžeme oprávněně požadovat po tom, kdo svým jednáním přivodil jinému nebezpečí vzniku škody, aby zabránil vzniku této škody.⁷¹

První otázkou je, zda v rámci ingerence může jít o předcházející ohrožující jednání a to i nezaviněné, kdy teprve až následné opomenutí povinnosti konat zaviněné být musí. Tento problém nebyl však nikterak doposud řešen. Vyjádření k tomuto problému můžeme najít pouze v judikátu NS (Et 2/2010). Nejvyšší soud tak ve svém rozhodnutí stanovil toto: „*Zatímco u garance tato otázka už pro pouhou povahu věci odpadá, protože ten, kdo na sebe bere garanční povinnost konat, tak činí vždy zaviněně, v případě ingerence nebude vyloučeno, aby předcházející škodlivé jednání pachatele (tedy ona „1. fáze ingerence“) bylo nejen jednáním zaviněným, ale i nezaviněným.*“ Nejvyšší soud tak ve svém rozhodnutí judikoval, že není žádný důvod, proč by nemohlo být předchozí škodlivé jednání pachatele vedeno nezaviněně. Druhou otázkou je, zda by „1. fáze ingerence“ nemohla být založena i pouhým „chováním se“ pachatele, tedy ne

⁷⁰ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1263.

⁷¹ ŘÍHA, J. Postavení garanta u nepravých omisivních deliktů (2. část). Trestněprávní revue, 2003, č. 9, s. 260.

jeho jednáním jako takovým, byť nezaviněným. Jako příklad lze uvést situaci, kdy chodec uklouzne při veškeré své opatrnosti na zledovatělém chodníku a srazí protijdoucího, kterého tak zraní. Následně mu však neposkytne pomoc. Z výše uvedeného je patrné, že by se chodcovo předchozí „chování se“ mělo vyloučit a uklouznuvší chodec by tak odpovídal za omisivní delikt pravý stanovený v § 150 odst. 1. trestního zákoníku. V tomto případě můžeme tedy ingerenci vyloučit.⁷² Avšak existuje rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 257/2007, které výslovně říká: *„Povaha a okolnosti konkrétního případu nemusí vyloučit úvahu o uplatnění obou jmenovaných zdrojů povinnosti konat, tj. jak ingerence, tak i garance.“*⁷³

Trestní zákoník ve svém § 112 mimo výše uvedených zvláštních povinností zdůrazňuje, že taková zvláštní povinnost konat může vyplývat i z jiného důvodu, za podmínky, že pachatel byl k takovému konání podle okolností a svých poměrů povinen.⁷⁴ Tyto okolnosti a poměry pachatele, pro něž byl pachatel povinen konat, představují nějaké „reziduum“ předchozí právní úpravy obsažené v § 89 odst. 2 trestního zákona. Běžně se jako příklad takového důvodu uvádí tzv. společenství v nebezpečí při účasti v horolezeckém týmu, při opomenutí povinnosti poskytnout pomoc při ohrožení života nebo zdraví, anebo některé případy poskytovatelů internetových služeb, kteří provozují prostor na internetu, dále při odpovědnosti za opomenutí odstranit protiprávní obsah internetových stránek nebo za opomenutí zabránit dalšímu přístupu třetích osob na takové internetové stránky.⁷⁵

Institut manželství, kde existuje úzká přirozená sounáležitost, je rovněž tím, co zakládá zvláštní pouto mezi manžely, tedy zakládá zvláštní povinnost manželů si pomoci. Je to právě z toho důvodu, že zde existuje zvláštní povinnost mnohem intenzivnější než obecná povinnost pomoci.⁷⁶ Proto můžeme tuto povinnost najít u manžela, a to i bez ohledu na zákonné ustanovení § 687 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.⁷⁷ Zvláštní povinnost konat tak v případě manžela nemusí

⁷² KRATOCHVÍL, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 256.

⁷³ KRATOCHVÍL, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 257.

⁷⁴ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1263.

⁷⁵ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 168.

⁷⁶ KUČERA, P. Příspěvek k otázce, kdo všechno může být garantem podle § 112 TrZ. Trestněprávní revue. 2013, č. 3, s. 70.

⁷⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 687 odst. 2.

vyplývat z právního předpisu, nýbrž stačí poukázat na to, že tato jeho zvláštní povinnost konat vyplývá z jeho poměru k poškozenému.⁷⁸

Jako další příklad lze uvést problematiku lyžařů, resp. snowboardistů. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí spis. zn. 25 Cdo 1506/2004 ze dne 23. 2. 2005 stanovil, že: „*Pravidla chování pro lyžaře, vydaná Mezinárodní lyžařskou federací FIS, nejsou obecně závazným právním předpisem, avšak pro lyžaře na sjezdové trati jsou závazná.*“⁷⁹ Pravidlo FIS č. 9 zní: „*Při úrazech je každý lyžař nebo snowboardista povinen poskytnout první pomoc.*“ Nicméně v případě, že by Nejvyšší soud setrval na tomto svém názoru, podle kterého jsou pravidla FIS závazná pro lyžaře na sjezdovce, znamenalo by to pak založení zvláštní povinnosti lyžaře poskytnout pomoc, čímž by došlo i k založení jeho případné trestní odpovědnosti za poruchový delikt, tedy i za následek (účinek). Nicméně právní základ povinnost lyžaře poskytnout pomoc podle pravidla FIS č. 9 je dán v § 112 („*podle okolností a svých poměrů povinen*“). Jde proto o povinnost právní, a to bez ohledu na povahu pravidla FIS.⁸⁰

3.4.2.b. Trestný čin ublížení na zdraví (§ 122 tr. zák.)

V případě nepravých omisivních deliktů, neboli jak již bylo zmíněno výše, trestných činů, které lze spáchat jak konáním, tak opomenutím, se následující část zaměří konkrétně na trestné činy proti životu a zdraví. Hlava I. tr. zák. totiž pojednává o těch nejzávažnějších trestných činech, jejichž postih je zcela nezbytný. Následující část bude proto věnována právě trestným činům uvedeným v Hlavě I., Dílu 2. zvláštní části tr. zák., tedy trestným činům proti zdraví.

Mezi trestné činy zařazené v této části tr. zák. se řadí trestný čin těžkého ublížení na zdraví, trestný čin ublížení na zdraví, trestný čin ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky, trestný čin těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti a trestný čin ublížení

⁷⁸ KUČERA, P. Příspěvek k otázce, kdo všechno může být garantem podle § 112 TrZ. Trestněprávní revue. 2013, č. 3, s. 70.

⁷⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 2. 2005, spis. zn. 25 Cdo 1506/2004. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/>

⁸⁰ KUČERA, P. Příspěvek k otázce, kdo všechno může být garantem podle § 112 TrZ. Trestněprávní revue. 2013, č. 3, s. 70.

na zdraví z nedbalosti. Výkladová ustanovení pak specifikují jednotlivé pojmy, a to konkrétně pojem ublížení na zdraví a těžkou újmu na zdraví.⁸¹

Ublížením na zdraví se podle § 122 tr. zák. rozumí: „*takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařského ošetření.*“⁸² Podle judikatury soudů se za ublížení na zdraví pokládá porucha zdraví poškozeného nebo jiné onemocnění, které mu znesnadňuje obvyklý způsob života nejméně 7 dní.⁸³ Co se týče jednání ve formě opomenutí, kterým došlo ke způsobení trestného činu ublížení na zdraví, pak je vhodné zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 2. 2010, spis., zn. 8 Tdo 68/2010. Toto rozhodnutí mimo jiné rovněž uvedlo, že pravidla chování pro lyžaře vydaná Mezinárodní lyžařskou federací FIS jsou pro lyžaře závazná. Jak je vidět, jedná se pouze o potvrzení názoru stanoveného Nejvyšším soudem v řízení spis. zn. 25 Cdo 1506/2004 ze dne 23. 2. 2005, jehož obsah byl již výše zmíněn. Kromě tohoto, rozhodnutí spis. zn. 8 Tdo 68/2010 rovněž stanovilo, že lyžař je povinen přizpůsobit rychlost a způsob jízdy svým schopnostem a zkušenostem a celkové situaci na místě, jímž projíždí, a to z toho důvodu, aby měl dostatečnou možnost včas reagovat i na nenadálou překážku v jízdě. Dále rozhodnutí uvedlo, že v případě, kdy by lyžař zaviněně nerespektoval (opomenul) uvedená pravidla a způsobil tak druhému z nedbalosti těžkou újmu na zdraví, pak přichází v úvahu jeho trestní odpovědnost za trestný čin ublížení na zdraví z nedbalosti. Opomenutí tohoto lyžaře pak spočívá v nedodržení obecné prevenční povinnosti při jízdě na lyžích.⁸⁴

Jako další zajímavý případ týkající se opomenutí u trestného činu ublížení na zdraví lze uvést rozhodnutí Nejvyššího soudu spis. zn. 8 Tdo 193/2010 ze dne 4. 3. 2010. Toto rozhodnutí se vyslovilo k otázce trestní odpovědnosti lékaře za zanedbání jeho povinnosti řádně a včas poskytnout pacientovi potřebnou pomoc. Nejvyšší soud se vyjádřil, že nestačí samo o sobě jen nesprávné stanovení diagnózy pacienta, ke spáchání trestného činu ublížení na zdraví. Uvedený trestný čin může být spáchán také tehdy, pokud lékař náležitě nereagoval na projevy zhoršujícího se zdravotního stavu pacienta a nezajistil mu tak nezbytnou pomoc, v jehož důsledku

⁸¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁸² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 122 odst. 1.

⁸³ JELÍNEK, J. a kol. Trestí právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 495.

⁸⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 2. 2010, spis. zn. 8 Tdo 68/2010. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/>

pacient utrpěl těžkou újmu na zdraví nebo zemřel. Nejvyšší soud ve svém usnesení uvedl, že u trestného činu ublížení na zdraví lze dovozovat příčinný vztah mezi jednáním lékaře, který porušil povinnost vyplývající pro něj z § 55 odst. 1, 2 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů (nyní nahrazen zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách), tedy povinnost poskytovat zdravotní péči v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy, a to se vznikem újmy na zdraví nebo smrti pacienta.⁸⁵

Povinnost poskytovat zdravotní péči v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy bývá rovněž označována jako povinnost vykonávat své povolání „lege artis“.⁸⁶ Nicméně pojem lege artis se nevztahuje pouze k problematice medicínské, nýbrž se tento pojem používá rovněž v souvislosti s výkonem jiných povolání, u nichž je kladen důraz na odbornost, svědomitost a odpovědnost, jako je např. výkon advokacie, výkon funkce soudce nebo státního zástupce. Ovšem co se týče zdravotních pracovníků, pak ve společnosti převažuje názor, že legálnost lékařského zákroku vychází z těchto podmínek:

- 1) zákrok provádí oprávněná osoba,
- 2) zákrok provádí tato osoba způsobem odpovídajícím současným poznatkům lékařské vědy,
- 3) zákrok se provádí se souhlasem pacienta,
- 4) zákrok je prováděn v souladu s léčebným záměrem.⁸⁷

Co se týče postupu „non lege artis,“ tak právě ten je ve většině případů spojován s omisivním jednáním. Za typické příklady postupu „non lege artis“ jsou v medicíně pokládány následující:

- 1) neposkytnutí první pomoci,
- 2) nedostatečné zajištění další odborné péče,

⁸⁵ Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu byl nahrazen zákonem č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování. Tento nový zákon stanoví povinnosti poskytovatelů ve svém § 45 až 48, kdy zejména § 45 odst. 1 vymezuje, že je poskytovatel povinen poskytovat zdravotní služby na náležitě odborné úrovni, dále vytvořit podmínky a opatření k zajištění uplatňování práv a povinností pacientů a dalších oprávněných osob, zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků při poskytování zdravotních služeb.

⁸⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 3. 2010, spis. zn. 8 Tdo 193/2010. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/>

⁸⁷ ŠTREJTOVÁ, K. Pojem „lege artis“ a trestí odpovědnost v medicíně. Trestněprávní revue, 2013, č. 6, s. 135.

- 3) nedostatek odborných znalostí,
- 4) hrubý diagnostický omyl,
- 5) chyba při zákroku,
- 6) nesprávné podání léku,
- 7) nedostatečný dozor,
- 8) chybějící poučení nemocného, tzv. „informovaný souhlas“.⁸⁸

Přesné vymezení pojmu „lege artis“ však není možné. Je to především z toho důvodu, že medicína se neustále vyvíjí a vznikají tak stále nové situace.

3.4.3. Právě omisivní delikty

Jak bylo možné se výše dočíst, právě, neboli čistě omisivní delikty jsou ty, které je možné spáchat pouze opomenutím, nikoliv i konáním. Jedná se o porušení tzv. obecné povinnosti konat. Právě omisivní delikty lze nalézt ve zvláštní části trestního zákona. Konkrétně se jedná o trestný čin:

- neposkytnutí pomoci (§ 150 tr. zák.),
- neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku (§ 151 tr. zák.),
- zanedbání povinné výživy (§ 196 tr. zák.),
- neodvedené daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby (§ 241 tr. zák.),
- nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení (§ 243 tr. zák.),
- zanedbání péče o zvíře z nedbalosti (§ 303 tr. zák.),
- nepřekažení trestného činu (§ 367 tr. zák.),
- neoznámení trestného činu (§ 368 tr. zák.),
- neplnění odvodní povinnosti (§ 370 tr. zák.),

⁸⁸ ŠTREJTOVÁ, K. Pojem „lege artis“ a trestní odpovědnost v medicíně. Trestněprávní revue. 2013, č. 6, s. 138.

- nenastoupení služby v ozbrojených silách (§ 372 tr. zák.),
- nenastoupení mimořádné služby v ozbrojených silách (§ 373 tr. zák.),
- nenastoupení mimořádné služby v ozbrojených silách z nedbalosti (§ 374 tr. zák.),
- neuposlechnutí rozkazu (§ 375 tr. zák.),
- neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti (§ 376 tr. zák.),
- nesplnění bojového úkolu (§ 395 tr. zák.).⁸⁹

Následující část bude věnována především trestným činům neposkytnutí pomoci (§ 150 tr. zák.), neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku (§ 151 tr. zák.), nepřekažení trestného činu (§ 367 tr. zák.), neoznámení trestného činu (§ 368 tr. zák.).

3.4.3.a. Trestný čin neposkytnutí pomoci (§ 150 tr. zák.)

Tento trestný čin je zakotven v Hlavě I., dílu 3., kdy se jedná o trestné činy ohrožující život nebo zdraví. Konkrétně § 150 trestního zákoníku v sobě zahrnuje institut pomoci člověku, který je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví. Tato ochrana vyplývá ze zásady humanismu.⁹⁰ § 150 tr. zák. výslovně stanoví následující:

odst. 1 „, Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo pro jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

odst. 2 „,Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač je podle povahy svého zaměstnání povinen takovou pomoc poskytnout, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.“⁹¹

⁸⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁹⁰ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 502.

⁹¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 150.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu spis. zn. 8 Tz 119/1999 ze dne 21. 9. 1999 uvádí, že skutková podstata trestného činu neposkytnutí pomoci podle § 207 odst. 1 TZ (nyní § 150 odst. 1 tr. zák.) pouze doplňuje ochranu života a zdraví poskytovanou těmto zájmům skutkovými podstatami poruchových trestných činů proti životu a zdraví. Doplnění této ochrany nastává pro případy, kdy v souvislosti s jednáním pachatele nevznikne žádný následek na životě a zdraví nebo sice takový následek vznikne, ale pachatel za něj neodpovídá, neboť neměl zvláštní povinnost konat.⁹² Objektem těchto trestných činů je lidský život a zdraví lidí. Ustanovení § 150 v sobě zahrnuje dvě skutkové podstaty, mezi nimiž je vztah speciality. Skutková podstata podle § 150 odst. 2 je speciální vůči skutkové podstatě podle § 150 odst. 1.⁹³ Tudíž v ustanovení odst. 1 je zakotvena povinnost poskytnout pomoc, kterou má každý, a v odst. 2 jde o povinnost vyplývající z povahy zaměstnání. V těchto obou případech jde o pravý omisivní trestný čin, neboť se ho lze dopustit pouze opomenutím. Pachatel má obecnou povinnost konat, a proto podle tohoto ustanovení odpovídá pouze za neposkytnutí pomoci, a nikoliv za vzniklý následek (újmou na zdraví nebo smrt). Proto se ustanovení § 112 v tomto případě nepoužije.⁹⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu spis. zn. 4 Tdo 526/2009 řešilo případ, kdy došlo ke střetu motorového vlaku s osobou. Strojvedoucí po použití rychlobrzdy spolu s průvodčím z vlaku vystoupili a vrátili se ke sražené osobě. Následně oba spatřili, že tato částečně svlečená osoba nesrozumitelně mumlala, a aniž by se přesvědčili či jakkoliv zjišťovali, zda tato osoba žije a jaká utrpěla zranění, z místa nálezu osoby odešli zpět k vlakové soupravě a dále pokračovali v jízdě. Nejvyšší soud v tomto případě stanovil, že trestného činu neposkytnutí pomoci se dopustí pachatel, který po nalezení ležícího člověka u kolejí se u něj jen krátce zdrží, neprohlídne jej a následně jej zanechá bez přivolání pomoci a pokračuje v jízdě vlakem. Nejvyšší soud tak stanovil, že není třeba zvláštních znalostí k závěru, že při střetu osoby s vlakem dochází k velmi vážným až smrtelným zraněním.⁹⁵

V případě trestného činu neposkytnutí pomoci vychází zákon z toho, že je potřeba bezprostředního ohrožení života nebo znaku, že osoba jeví známky vážné poruchy zdraví či jiného onemocnění. K trestní odpovědnosti by proto nestačilo, pokud by se

⁹² FENYK, J., HÁJEK, R., STŘÍŽ, I., POLÁK, P. Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1. díl. Trestní zákoník. Praha: Linde Praha, 2010. s. 456.

⁹³ JELÍNEK, J. a kol. Trestí právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 502.

⁹⁴ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1592.

⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 6. 2009 spis. zn. 4 Tdo 526/2009. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz>

porucha zdraví nebo onemocnění jevila jako méně významná. Rozhodující tak je, jak se porucha či jiné vážné onemocnění jevilo svými příznaky, nikoliv to, zda osoba ve skutečnosti vážnou poruchu zdraví utrpěla nebo trpěla jiným vážným onemocněním.⁹⁶ Rozhodnutí Rt 4/69 uvádí, že ohroženou osobou je osoba, která jeví známky vážné poruchy zdraví, a to v případě, došlo-li ke zranění za okolností a podmínek, z nichž lze i bez odborných znalostí usuzovat na vážné nebo životu nebezpečné zranění.⁹⁷

Potřebná pomoc je taková pomoc, která je nutná k odvrácení nebo snížení nebezpečí smrti. Je to zejména první pomoc, kterou mohou účinně poskytnout ti, kdo jsou na dosah ohroženého.⁹⁸ Pachatel se proto nemůže zbavit své odpovědnosti poukazem na to, že pomoc, kterou mohl poskytnout, ale neposkytl, by stejně nevedla k záchraně poškozeného či by nezlepšila jeho stav. Zároveň povaha potřebné pomoci závisí na povaze konkrétního případu poranění a na možnostech pachatele. Dokonce nezáleží ani na tom, že poškozený potřebnou pomoc odmítá.⁹⁹

Co se týče subjektivní stránky tohoto trestného činu, pak se žádá úmysl. Pachatel zde úmyslně opomene potřebnou pomoc, ačkoliv ji mohl poskytnout bez nebezpečí pro sebe či pro někoho jiného. V jiném případě, kdy by pachatel měl úmysl neposkytnutím pomoci způsobit smrt ohrožené osoby, mohlo by jít o trestný čin vraždy podle § 140 nebo trestný čin zabití podle § 141, a to jen tehdy, pokud by pachatel neposkytnutím pomoci porušil svou zvláštní povinnost.¹⁰⁰ Nicméně v těchto případech je potřeba zkoumat, zda pachatel věděl, že jde o osobu, která požaduje poskytnutí pomoci. Pachatelem tohoto trestného činu je kdokoliv, kdo za dané situace může potřebnou pomoc poskytnout.¹⁰¹

Rozhodnutí č. 52/1981 sb. rozh. výslovně zakotvuje, že povinnost poskytnout potřebnou pomoc osobě, která je v nebezpečí smrti, anebo u které se projevují příznaky vážné poruchy zdraví, má každý, kdo může takovou pomoc poskytnout bez nebezpečí pro sebe anebo jiného.¹⁰² Poskytnutí pomoci jinou z osob na místě přítomných zbavuje

⁹⁶ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1592.

⁹⁷ JELÍNEK, J. a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 3. vydání. Praha: Leges, 2012. s.

⁹⁸ JELÍNEK, J. a kol. Trestí právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 502.

⁹⁹ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1593.

¹⁰¹ JELÍNEK, J. a kol. Trestí právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 503.

¹⁰² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23. 12. 1980, spis. zn. 1 To 72/1980. Dostupné z: <http://www.beck-oline.cz/bo/>

ostatní této povinnosti jen tehdy, pokud nebylo v jejich možnostech poskytnout ještě účinnější či rychlejší pomoc. Rovněž povinnost poskytnout potřebnou pomoc nemá ten, kdo by jejím poskytnutím uvedl v nebezpečí sebe nebo jiného.¹⁰³ Avšak tímto nebezpečím není nebezpečí trestního stíhání. Proto například pachatel trestného činu není zbaven povinnosti poskytnout pomoc spolupachateli, který se zranil, z důvodu hrozby prozrazení, která by se tak zvýšila přivoláním odborné pomoci.¹⁰⁴ Potřebnou pomoc tak rovněž nemůže zajistit např. neplavec tonoucímu tak, že by skočil do vody a tonoucího zachránil. Nicméně je tento neplavec povinen přivolat na pomoc osobu, která plavat umí, nebo učinit jiné vhodné opatření. Pachatel, který se dopustil trestného činu proti životu a zdraví, nemůže být zároveň uznán vinným pro neposkytnutí pomoci podle § 150 odst. 1, když osobě, která byla obětí jeho trestného činu, neposkytl pomoc. Tady je neposkytnutí pomoci zahrnuto v již závažnějším poruchovém trestném činu, a proto se zvlášť nepřičítá.

§ 150 odst. 2 zahrnuje povinnost poskytnout pomoc vyplývající z povahy zaměstnání. Ustanovení tohoto odstavce 2 je speciální ve vztahu k ustanovení odstavce 1. Povinnost poskytnout potřebnou pomoc tu na rozdíl od odst. 1 vyplývá z povahy zaměstnání pachatele.¹⁰⁵ Základní rozdíl mezi skutkovou podstatou obsaženou v ustanovení § 150 odst. 1 a § 150 odst. 2 spočívá v požadavku na speciální subjekt v odst. 2 (kterým jsou především lékaři). Současně není v odst. 2 vyžadována podmínka, že tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného.¹⁰⁶ Proto podle povahy svého zaměstnání jsou povinni poskytnout potřebnou pomoc např. lékař, zdravotní sestra, plavčík, policista, hasič. Povinnost poskytnout potřebnou pomoc vyplývající z povahy zaměstnání se nekryje se zvláštní povinností konat ve smyslu § 112 tr. zák., jelikož taková zvláštní povinnost může vyplývat i z jiného důvodu než ze zaměstnání (např. z předchozího nebezpečného jednání).¹⁰⁷ V případě pachatele podle § 150 odst. 2 nemůže takovou osobu vyvinít to, že neposkytla potřebnou pomoc proto, že by to bylo spojeno s nebezpečím pro ni nebo pro jiného. Tedy např. lékař je povinen poskytnout pomoc i té osobě, která jeví známky nakažlivé choroby, i když se

¹⁰³ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1593.

¹⁰⁴ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 503.

¹⁰⁵ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1594

¹⁰⁶ FENYK, J., HÁJEK, R., STRŽÍŽ, I., POLÁK, P. Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1. díl. Trestní zákoník. Praha: Linde Praha, 2010. s. 597.

¹⁰⁷ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1594.

tím vydá sám v nebezpečí nákazy.¹⁰⁸ Avšak lékař není povinen snášet jakékoliv nebezpečí. Toto nebezpečí musí vyplývat z povahy jeho zaměstnání. Proto lékař není např. povinen při poskytování potřebné pomoci snášet nebezpečí, vyplývající z požáru při záchraně osob v hořícím domě, takováto nebezpečí pak naopak budou povinni snášet hasiči a jiní.¹⁰⁹ Vymezení potřebné pomoci lze najít i v rozhodnutí č. 37/1963 sb. rozh., kdy soud charakterizoval potřebnou pomoc ve smyslu § 150 tr. zák. jako pomoc, které je zapotřebí k odvrácení nebo snížení nebezpečí smrti ohroženého. Převážně se sem řadí první pomoc, kterou mohou účinně poskytnout ti, kdož jsou na dosah ohroženého. A právě proto je v zásadě správné požadovat od řidiče motorového vozidla, aby v takových případech, kde povaha zranění nenasvědčuje tomu, že by se mohlo zraněnému převozem ještě více ublížit, odvezl těžce zraněnou osobu neprodleně k lékaři nebo do nemocnice, pokud nelze zraněnému ihned zajistit odbornou pomoc. V případě, kdy však není známa povaha zranění, které bylo havárií způsobeno, nemá být zraněný odvážen autem, ale je lepší zařídit ihned odvoz sanitním vozem, aby nedošlo k dalšímu ublížení na zdraví.¹¹⁰ Rozhodnutí Rt 112/52 stanoví, že potřebnou pomocí není pouze pomoc, která by spolehlivě vedla k záchraně zraněného a ani to, co se nazývá „první pomoc“.

Neméně zajímavá je situace, kdy zdravotnický pracovník neposkytne potřebnou pomoc. V procesu léčení může totiž nastat situace, kdy se zdravotnický pracovník dopustí úmyslného trestného činu neposkytnutí pomoci. Jak již bylo výše zmíněno, ustanovení § 150 odst. 2 tr. zák. se vztahuje na neposkytnutí pomoci osobou, které tato povinnost vyplývá z povahy jejího zaměstnání.¹¹¹ V tomto případě je každý zdravotnický pracovník povinen poskytovat neprodleně první pomoc každému, pokud by bez této pomoci byl ohrožen jeho život nebo vážně ohroženo jeho zdraví a není-li možné včas zajistit odbornou péči. V těchto případech platí zásada, že první pomoc je povinen zajistit každý lékař, a to i ten, který praxi neprovozuje nebo je v jiném povolání. Pro povinnost poskytnout první pomoc je rozhodující absolutorium lékařského studia, a to vzhledem k předpokladu, že takovýto lékař poskytne pomoc lépe než laik. Tato povinnost vyplývá z ustanovení § 49 odst. 1 písm. b zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování. Ustanovení § 49

¹⁰⁸ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1595.

¹⁰⁹ TĚŠINOVÁ J. ŽDÁREK, R. Medicínské právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 356.

¹¹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 12. 3. 1963, spi. zn. 1 Tz 7/1963. Dostupné z: <http://www.beck-oline.cz/bo/>

¹¹¹ HRIB, N. Kriminallistika a zdravotnictví. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s. 52.

odst. 1 písm. b říká, že: „Zdravotnický pracovník je povinen poskytovat neprodleně odbornou první pomoc každému, jestliže by bez této pomoci byl ohrožen jeho život nebo vážně ohroženo zdraví a není-li pomoc včas dosažitelná obvyklým způsobem, a zajistit mu podle potřeby poskytnutí zdravotních služeb.“ Tento paragraf tak ukládá povinnost poskytnout pomoc nejen lékařům, ale všem zdravotnickým pracovníkům, jelikož mají zdravotnické vzdělání, v rámci kterého jsou školeni i k poskytnutí první pomoci.

Aby mohla vzniknout výše zmíněná zákonná povinnost k poskytnutí pomoci, je třeba splnit následující podmínky:

- neodkladnost,
- pomoc není možné včas zajistit obvyklým způsobem.

První z uvedených podmínek je neodkladnost, jako stav, kdy je při neposkytnutí pomoci ohrožen lidský život nebo hrozí vážné poškození zdravotního stavu.

Druhou podmínkou je skutečnost, že pomoc není včas dosažitelná obvyklým způsobem. Tato druhá podmínka znamená, že pomoc musí být poskytnuta rychleji, nelze-li zajistit poskytnutí pomoci k tomu určeným lékařem.¹¹² Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 2 Tzn 72/1997 stanovil následující: „Jestliže lékař při výkonu služby neposkytne osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví vážné známky poruchy zdraví, potřebnou pomoc, připadá v úvahu odpovědnost za trestný čin neposkytnutí pomoci, jestliže z opominutí zaviněně nevznikly žádné následky na životě nebo zdraví poškozeného“. Z praxe jsou známé případy, kdy praktický lékař odmítl na vyžádání dispečerky zdravotnické záchranné služby vyjet poskytnout první pomoc, a to přestože měl možnost dostavit se k pacientovi dříve než posádka zdravotnické záchranné služby. Lékař odůvodňoval své odmítnutí tím, že není zaměstnancem zdravotnické záchranné služby a není tak povinen plnit její úkoly. Tento lékař byl následně shledán vinným pro trestný čin neposkytnutí pomoci.¹¹³

3.4.3.b. K otázce totožnosti skutku

Z hlediska procesního je neméně významné zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu spis. zn. 8 Tz 119/1999 k totožnosti skutku. Předmětem obžaloby bylo jednání

¹¹² HRIB, N. Kriminalistika a zdravotnictví. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s. 53.

¹¹³ HRIB, N. Kriminalistika a zdravotnictví. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s. 54.

obžalovaného, spočívající v hrubém týrání dítěte, které mělo za následek těžký šok tohoto dítěte a jeho úmrtí v odpoledních hodinách, posouzené jako trestný čin vraždy. V tomto případě bylo stanoveno to, že soud může uznat obžalovaného vinným skutkem záležejícím v tom, že uvedeného dne neposkytl zraněnému dítěti pomoc přivoláním lékaře, a tím jeho smrt zavinil, jen, jestliže v neposkytnutí pomoci lze spatřovat s ohledem na zvláštní povinnost obžalovaného poskytnout pomoc trestný čin poruchový, jehož znakem je způsobení smrti. Pokud by však v neposkytnutí pomoci byl spatřován pouze trestný čin neposkytnutí pomoci, jehož znakem způsobení smrti není, nejde o skutek totožný se skutkem uvedeným v obžalobě. Výše uvedené rozhodnutí ve své právní větě uvádí následující: „*Totožnost skutku je zachována, je-li totožné jednání nebo je-li totožný následek. Následek, který může zachovat totožnost skutku, však musí být následkem z hlediska trestního práva relevantním. Soud proto nemůže uznat obžalovaného vinným skutkem, který sice má stejný následek jako skutek uvedený v obžalobě, ale u nového skutku není tento následek znakem trestného činu, jehož skutkovou podstatu skutek naplňuje.*“¹¹⁴

V tomto případě je zřejmé, že jednání uvedené v obžalobě a jednání popsané v rozsudku Vrchního soudu totožná nejsou. Vrchní soud shledal zachování skutku v totožnosti následku obou jednání, a to ve smrti poškozené. Ovšem podle názoru Nejvyššího soudu následek, který může zachovat totožnost skutku, musí být z hlediska trestního práva následkem trestně relevantním. Proto pokud Vrchní soud dovodil, že obviněný měl pouze obecnou povinnost poskytnout pomoc, a že tedy odpovídá za samotné neposkytnutí pomoci, vyloučil vlastně trestní odpovědnost obžalovaného za smrtelný následek. Je třeba dodat, že skutková podstata trestného činu neposkytnutí pomoci neobsahuje jako zákonný znak následek na životě a zdraví, přestože objektem tohoto trestného činu je mimo jiné i život a zdraví lidí. Otázkou, která v tomto případě vyvstává, je, zda skutečně nelze uznat obžalovaného vinným, a to z důvodu, že u nového skutku není tento následek znakem trestného činu, jehož skutkovou podstatu naplňuje. Jelikož je následek vedle jednání a příčinné souvislosti dalším obligatorním znakem skutkové podstaty trestného činu, tedy je přítomen na rozdíl od účinku, kterým se rozumí porušení hmotného předmětu útoku. Trestný čin neposkytnutí pomoci je deliktem ohrožovacím, na rozdíl od trestných činů proti životu a zdraví, které jsou

¹¹⁴ ŠÁMAL, P. Zamyšlení nad judikaturou k totožnosti skutku u deliktů, jejichž objektem je život a zdraví. Soudní rozhledy, 2001, č. 7, s. 217.

trestnými činy poruchovými. Znakem trestného činu neposkytnutí pomoci není žádný účinek. Proto tvrzení, že skutková podstata trestného činu neposkytnutí pomoci neobsahuje zákonný znak následek na životě a zdraví, lze spatřovat jako nesprávné. V daném případě je totiž zaměňován následek s účinkem, kdy následek porušení zájmu na ochraně života a zdraví lidí je zaměňován s účinkem, jako porušením předmětu útoku, kterým je pak smrt konkrétního člověka. A to přesto, že se jinak následek u trestných činů proti životu a zdraví zpravidla konkrétně projevuje v účinku.

Příkladně lze poukázat na rozhodnutí uveřejněné pod č. 17/1993 Sb. rozh. tr., kdy toto rozhodnutí uvádí, že za následek nepřekážení trestného činu je možné považovat i následek toho konkrétního trestného činu, který nebyl překážen.

Nevhodnost závěru rozhodnutí Nejvyššího soudu spis. zn. 8 Tz 119/1999 je možné dokumentovat již tím, že převážně u trestných činů krádeže, u kterých je jak podle judikatury, tak podle praxe, zachována totožnost následku i tehdy, je-li obviněný stíhán proto, že se zmocnil cizí věci krádeží, následně se zjistí, že se věci sám nezmocnil, ale že tuto věc, která byla odcizená jinou osobou, na sebe převedl, tedy že se nedopustil trestného činu krádeže, ale trestného činu podílnictví.¹¹⁵ Nejvyšší soud ve výše uvedeném rozhodnutí uveřejněném pod č. 17/1993 uvedl, že jednání obžalovaného vedoucí k oloupení poškozených je rozdílné od jeho jednání (opomenutí) spočívajícího v nepřekážení jednání skutečných pachatelů loupeže. Následek těchto dvou trestných činů však již tak rozdílný není, jelikož nepřekážení trestného činu loupeže nesměřuje jen proti zájmu na zabránění páchání tohoto zvlášť závažného trestného činu, ale i proti objektu trestného činu loupeže, jímž je majetek a osobní svoboda. Také trestný čin nepřekážení v posuzovaném případě mířil k následku trestného činu loupeže.¹¹⁶ Proto závěr, že, i když má skutek, kterým byl obžalovaný uznán vinným, totožný následek jako skutek uvedený v obžalobě, nelze obžalovaného uznat vinným, jestliže u nového skutku není tento následek (účinek) znakem trestného činu, jehož skutkovou podstatu naplňuje, je možné považovat za nevhodný.

Účinek, jako porušení hmotného předmětu útoku, se u trestného činu krádeže projevuje ve formě škody na odcizené věci, nicméně tento účinek ale není znakem trestného činu podílnictví. Tedy trestný čin neposkytnutí pomoci má vedle objektu

¹¹⁵ ŠÁMAL, P. Zamýšlení nad judikaturou k totožnosti skutku u deliktů, jejichž objektem je život a zdraví. Soudní rozhledy. 2001, č. 7, s. 217.

¹¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 5. 1992, spis. zn. 3 To 21/1992. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/>

spočívajícího v narušení základních principů občanského soužití i další objekt, jímž je zájem na ochraně života a zdraví lidí. A proto je trestný čin neposkytnutí pomoci třeba považovat za skutkovou podstatu s více objekty. Proto pokud pachatel útočí proti těmto konkrétnímu objektu vymezenému jak u trestného činu vraždy, tak i u trestného činu neposkytnutí pomoci, byť odlišným jednáním, pak může být takovýto pachatel odsouzen na podkladě obžaloby pro vraždu i pro neposkytnutí pomoci, jestliže se ukáže, že poškozenou neusmrtil, ale ke smrti došlo v důsledku jeho jednání, kterým ji „jen neposkytl pomoc“. Nicméně je nutné dodat, že tento závěr platí pouze v případě, že jednání spočívající v neposkytnutí pomoci zraněné nezletilé bylo v příčinné souvislosti se smrtí a bylo ze strany obžalovaného zaviněné.¹¹⁷

3.4.3.c. Trestný čin neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku (§ 151 tr. zák.)

Ustanovení § 151 neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku je v poměru k obecnému ustanovení § 150 trestného činu neposkytnutí pomoci ustanovením speciálním.

Toto ustanovení se od obecných skutkových podstat liší ve třech směrech, a to v:

- původu nebezpečí, které tady vzniklo při dopravní nehodě,
- v povaze nebezpečí, kdy postačí jakákoliv újma na zdraví,
- v omezeném okruhu pachatelů, kdy v tomto případě může být pachatelem pouze řidič dopravního prostředku, který měl na nehodě účast.

Co se týče dopravního prostředku, rozumí se jím jakékoliv vozidlo či jiné zařízení, které slouží k dopravě, a to ať už vozidlo motorové, či nemotorové.¹¹⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu R 36/1984 ve svém odůvodnění uvádí, že pojem dopravní prostředek je pojmem širším, než pojem motorové vozidlo.¹¹⁹ A takovýto dopravním prostředkem může být i povoz tažený koňmi, či jízdní kolo nebo drážní

¹¹⁷ ŠÁMAL, P. Zamýšlení nad judikaturou k totožnosti skutku u deliktů, jejichž objektem je život a zdraví. Soudní rozhledy. 2001, č. 7, s. 217.

¹¹⁸ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1598.

¹¹⁹ FENYK, J., HÁJEK, R., STŘÍŽ, I., POLÁK, P. Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1. díl. Trestní zákoník. Praha: Linde Praha, 2010. s. 602.

dopravní prostředek (lokomotiva). Účastníkem dopravní nehody je pak každý, jehož jednání se podílelo na vzniku nebo průběhu dopravní nehody, bez ohledu na zavinění dopravní nehody. Proto účast na dopravní nehodě má i řidič, který tuto nehodu nezavinil. Nicméně trestní odpovědnost podle tohoto ustanovení má pouze řidič dopravního prostředku, nikoliv pak jiný účastník dopravní nehody. V případě, že je řidičů, kteří měli na totožné dopravní nehodě účast, více, pak mají všichni tito řidiči trestní odpovědnost za neposkytnutí pomoci.¹²⁰

Rozhodnutí MS Praha R 37/1969 říká, že účast na dopravní nehodě ve smyslu stávajícího § 151 tr. zák. má i řidič, který tuto nehodu nezavinil, stačí však, že k dopravní nehodě objektivně přispěl. Toto rozhodnutí rovněž přichází s názorem, že není-li poskytnutí pomoci řidičem potřebné, a to např. proto, že pomoc je zajištěna jinými kvalifikovanými osobami, nedopouští se řidič trestného činu podle ustanovení § 151 trest. zák., ani když z místa nehody odjede.¹²¹

Rozhodnutí č. 4/1969 sb. rozh. stanovilo, že trestný čin neposkytnutí pomoci je dokonán již tím, že řidič dopravního prostředku neposkytne po dopravní nehodě potřebnou pomoc osobě, která při nehodě utrpěla újmu na zdraví, pokud tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného. Dále toto rozhodnutí uvedlo, že pro spáchání tohoto trestného činu není rozhodné, jaké důsledky mělo nesplnění povinnosti řidiče pro poškozenou osobu, ani zda pomoc mohl poskytnout někdo jiný.¹²²

V případě, že pachatel zavinil dopravní nehodu, při které došlo z nedbalosti k ublížení na zdraví, těžké újmě na zdraví nebo smrti, a následně z místa nehody ujel, aniž by poskytl pomoc zraněnému, bude trestný podle ustanovení § 148 tr. zák., tedy za trestný čin ublížení na zdraví z nedbalosti nebo pro § 147 za těžké ublížení na zdraví z nedbalosti či pro § 143 tr. zák. za usmrcení z nedbalosti, a to v reálném souběhu s § 151 tr. zák. Proto je-li pachatel stíhán obžalobou za to, že jako řidič motorového vozidla při dopravní nehodě způsobil jinému z nedbalosti újmu na zdraví, poté osobě neposkytl potřebnou pomoc, jde o dva skutky. A o každém z těchto skutků je nutno rozhodnout samostatným výrokem. Za situace, kdy v důsledku neposkytnutí pomoci došlo k smrti ohrožené osoby nebo k zhoršení jejího zdravotního stavu, je pachatel

¹²⁰ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1598.

¹²¹ FENYK, J., HÁJEK, R., STRÍŽ, I., POLÁK, P. Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1. díl. Trestní zákoník. Praha: Linde Praha, 2010. s. 602.

¹²² Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 30. 6. 1967, spis. zn. 4 Tz 49/1967. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/>

odpovědný za způsobený následek ve smyslu § 140 a násl. jen tehdy, došlo-li k současnému splnění těchto podmínek:

- k následku se vztahuje úmyslné nebo nedbalostní zavinění,
- další podmínkou pro odpovědnost pachatele za způsobený následek je, že opomenuto bylo splnění zvláštní povinnosti.

Nezbytné je rovněž zmínit, že jak u trestného činu neposkytnutí pomoci, tak u trestného činu neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku existuje možnost zániku trestní odpovědnosti, a to účinnou lítostí ve smyslu § 33 tr. zák.¹²³

Rozhodnutí KS Praha R 38/1963 stanovilo, že o dokonání trestný čin neposkytnutí pomoci nejde, jestliže poškozený nebyl vůbec poraněn nebo byl-li okamžitě mrtev. Toto rozhodnutí rovněž uvedlo, že pokud však obžalovaný v takovém případě úmyslně ujel, aniž se přesvědčil, v jakém stavu se poškozený nalézá, dopustil se zpravidla pokusu trestného činu neposkytnutí pomoci.¹²⁴

Neméně zajímavým rozhodnutím je rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích R 9/2002, jímž krajský soud konstatoval, že pokud byl pachatel v době činu ovlivněn silnou opilostí, a neposkytl tak po dopravní nehodě pomoc poškozenému, je trestně odpovědný za neposkytnutí pomoci podle stávajícího § 151 tr. zák. V daném případě však nesmí jít o stav, který by bylo možné označit za nepřičetnost.¹²⁵

V případě dalších pravých omisivních deliktů je nezbytné se zabývat především hlavou X. tr. zák., která v sobě zahrnuje jak trestný čin Nepřekážení trestného činu, tak trestný čin Neoznámení trestného činu. Jak překážení trestného činu, tak včasné oznámení trestného činu má za cíl chránit nejen společnost samotnou, ale i hmotný předmět útoku. Proto v případě, kdy nejsou tyto zájmy společnosti chráněny, je třeba dané opomenutí trestně postihnout. Vzhledem k výše uvedenému je následující část věnována především těmto dvěma trestným činům.¹²⁶

¹²³ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1600.

¹²⁴ FENYK, J., HÁJEK, R., STŘÍŽ, I., POLÁK, P. Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1. díl. Trestní zákoník. Praha: Linde Praha, 2010. s. 601.

¹²⁵ FENYK, J., HÁJEK, R., STŘÍŽ, I., POLÁK, P. Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1. díl. Trestní zákoník. Praha: Linde Praha, 2010. s. 602.

¹²⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, Hlava X.

3.4.3.d. Trestný čin nepřekážení trestného činu (§ 367 tr. zák.)

Tento trestný čin je zakotven v hlavě X., jejímž druhovým objektem je pořádek ve věcech veřejných. Trestný čin Nepřekážení trestného činu je blíže specifikován v dílu 8., zabývající se některými dalšími formami trestné součinnosti, a to konkrétně v § 367 tr. zák. Objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti na zabránění páčání nejzávažnějších trestných činů a jejich následkům.¹²⁷

Objektivní stránka tohoto trestného činu spočívá v nepřekážení nejtěžších trestných činů taxativně vyjmenovaných v odst. 1, o jejichž přípravě nebo páčání se pachatel hodnověrným způsobem dověděl.

Překážení trestného činu je jednání, které je způsobilé zabránit dokonání nebo spáchání trestného činu.¹²⁸ Zároveň je důležité, že tak pachatel mohl učinit, aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, či jiné závažné újmy nebo trestního stíhání.¹²⁹

K překážení trestného činu může dojít vlastním zásahem proti pachateli, a to ve prospěch oběti, či varováním obětí před útokem, oznámením na policii atd. Pokud se jedná o pojem „*hodnověrným způsobem dozví*“ jde o to, že pro posouzení, zda byl tento znak naplněn, je potřeba vycházet z konkrétních zjištění učiněných v rámci dokazování, z nichž vyloučí, co pachatel věděl o přípravě či páčání takového trestného činu. Dále je nutné posoudit, co pachatel viděl, co slyšel ve vztahu k páchanému činu a zda z těchto svých vědomostí mohl dovodit, že je připravován nebo páčán takovýto trestný čin.¹³⁰

Dalším nezbytným pojmem „*páchá trestný čin*“ je stanoveno, že má jít o jednání, které již překročilo stadium přípravy a předchází dokonání, popř. dokončení. Dokončení trestného činu nastává u trestného činu trvajících, jakmile skončí udržování protiprávního stavu. U trestného činu hromadného a u pokračování v trestném činu nastává dokonání spácháním posledního dílčího útoku. Překážení trestného činu je

¹²⁷ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 3361.

¹²⁸ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 201. s. 814.

¹²⁹ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 3362.

¹³⁰ NOVOTNÝ, F. a kol. Trestní zákoník 2010, Stav k 1. 4. 2010 – komentář, judikatura, důvodová zpráva. Praha: Eurounion Praha, s.r.o., 2010. s. 753.

každé jednání, které je v konkrétním případě způsobilé zabránit spáchání nebo dokončení trestného činu.¹³¹

Rozhodnutí Nejvyššího soudu spis. zn. 3 To 21/1992 uvedlo, že smyslem ustanovení o trestném činu nepřekažení trestného činu je zejména zabránit spáchání páchaní závažných trestných činů a chránit tak společnost před jejich škodlivými následky. Toto rozhodnutí rovněž stanovilo, že za následek trestného činu nepřekažení je možno považovat i následek toho konkrétního trestného činu, který nebyl překažen. Z výše uvedeného tak vyplývá, že následek konkrétního trestného činu, který nebyl překažen, je důležitý, a to z hlediska otázky totožnosti skutku. Podle tohoto rozsudku je tak totožnost skutku zachována i v případě, kdy je obviněný stíhán jako spolupachatel některého z trestných činů uvedených v § 367 tr. zák., ale následně se prokáže, že svým jednáním naplňoval jenom znaky trestného činu nepřekažení trestného činu. Proto pokud soud dospěje v hlavním líčení k závěru, že jeden z žalovaných nepřispěl ke spáchání trestného činu jako spolupachatel, nýbrž pouze svou nezákonnou pasivitou, nebude tak potřebovat pro odsouzení pro trestný čin nepřekažení novou žalobu.¹³²

Co se týče subjektu uvedeného trestného činu, tak pachatelem může být každá fyzická osoba s výjimkou spolupachatele, účastníka činu anebo osoby, která tento čin připravuje.

Pokud osoba chce trestný čin překazit, avšak se jí to nepovede, a to například s ohledem na nevhodně zvolené prostředky, je trestně nepostižitelná. Tato její nepostižitelnost pak vychází z nedostatku úmyslu.¹³³

Ustanovení § 367 odst. 2 hovoří o beztrestnosti tohoto trestného činu. Zaručuje tak beztrestnost tomu, kdo nepřekazil některý z trestných činů uvedených v odst. 1 z důvodů, kdy po takové osobě nelze spravedlivě požadovat překažení trestného činu. V situaci, kdy nebezpečí trestního stíhání hrozí osobě blízké, přichází v úvahu vyloučení trestní odpovědnosti podle odst. 2, a to pouze v případě, že se nepřekažení netýká nejzávažnějších trestných činů taxativně v tomto odstavci uvedených.¹³⁴

Z ustanovení „nemohl trestný čin překazit bez značných nesnází“ lze usuzovat, že závažnost těchto značných nesnází musí být srovnatelná s ostatními okolnostmi, které

¹³¹ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 3362.

¹³² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 5. 1992, spis. zn. 3 To 21/1992. Dostupné z: <http://www.beck-oline.cz/bo/>

¹³³ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 3361.

¹³⁴ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 3363.

odůvodňují beztrestnost osoby, která se dopustila jednání podle odst. 1. Závažnost značných nesnází je tak možno vidět v uvedení nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy či trestního stíhání, a to sebe, či osoby blízké.¹³⁵

Rozhodnutí Nejvyššího soudu spis. zn. 2 Tzn 102/97 stanovilo, že beztrestnost činu, která je založena v odstavci 2 tohoto trestného činu, se vztahuje i na toho, kdo se hodnověrným způsobem dozví o skutkových okolnostech činu, který spáchala osoba, jež není vůči němu osobou blízkou, ale případné oznámení takového trestného činu by nepochybně vedlo k nebezpečí trestního stíhání i osoby oznamovateli blízké. V daném případě šlo o situaci, kdy obviněná byla uznána vinnou trestným činem neoznámení trestného činu, kterého se měla dopustit tím, že se hodnověrným způsobem dozvěděla o smrti poškozeného nalezeného v jejím bytě a tuto skutečnost bez odkladu neoznámila policejnímu orgánu ani státnímu zástupci. Jednalo se o případ, kdy se obviněná dozvěděla o smrti poškozeného, která nebyla způsobena jednáním osoby blízké, ale byla způsobena jinou osobou. Nicméně v tomto případě Nejvyšší soud shledal, že obviněná nemohla učinit oznámení trestného činu, aniž by svého syna uvedla v nebezpečí trestného stíhání. Následné vyšetřování by totiž mohlo vést i k jeho obvinění a trestnému stíhání. Šlo o to, že se syn obviněné nacházel v rozhodné době na místě, kde byl poškozený usmrcen, a dokonce se vůči tomuto poškozenému rovněž dopustil násilného jednání, které však smrt poškozeného nezpůsobilo.¹³⁶

V poslední řadě je nutné poukázat na odstavec 3 daného trestného činu, který zakotvuje možnost překazit tento trestný čin včasným oznámením, a to státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, voják může toto oznámení učinit nadřízenému.¹³⁷

3.4.3.e. Trestný čin neoznámení trestného činu (§ 368 tr. zák.)

Neoznámení trestného činu se řadí stejně jako předchozí uvedený trestný čin mezi trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných uvedených v hlavě X. tr. zák., dílu 8.,

¹³⁵ NOVOTNÝ, F. a kol. Trestní zákoník 2010, Stav k 1. 4. 2010 – komentář, judikatura, důvodová zpráva. Praha: Eurounion Praha, s.r.o., 2010. s. 753.

¹³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 12. 1997, spis. zn. 2 Tzn 102/1997. Dostupné z: <http://www.beck-oline.cz/bo/>

¹³⁷ NOVOTNÝ, F. a kol. Trestní zákoník 2010, Stav k 1. 4. 2010 – komentář, judikatura, důvodová zpráva. Praha: Eurounion Praha, s.r.o., 2010. s. 754.

některým dalším formám trestné součinnosti.¹³⁸ Jedná se rovněž o institut, jehož účelem je zajistit odhalení a postih trestné činnosti, zejména jde-li o trestné činy vyšší závažnosti nebo určitého charakteru.¹³⁹ Objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti na boji s nejzávažnější kriminalitou, odhalováním a postihem nejzávažnějších trestných činů a jejich pachatelů. K neoznámení trestného činu musí dojít v důsledku úmyslného jednání, tedy úmyslného opomenutí pachatele, a to za situace, kdy je seznámen se skutkovými okolnostmi, z nichž si je vědom toho, že nějaká osoba, ať již jemu známá či nikoliv, spáchala trestný čin.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR publikované pod R 28/78 uvádí, že povinnost oznámit trestný čin uvedený v § 368 odst. 1. tr. zák. nastupuje nejen tehdy, když se oznamovatel dozví o trestném činu a zná jeho pachatele, nýbrž i za situace, kdy se oznamovatel o spáchaném trestném činu dozví, ale nezná jeho pachatele. Tato skutečnost vyplývá i z dispozice § 368 odst. 1 věty první, která stanoví: „*Kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný spáchal trestný čin a takový trestný čin neoznámí...*“¹⁴⁰ Povinnost oznámení trestného činu však nemají ani osoby, které mají státem uznanou povinnost mlčenlivosti.

Stanovisko, že se pachatel musí „*hodnověrným způsobem dozvědět*“, že jiný spáchal trestný čin, vychází se situace, kdy se pachatel dozví o činu, který již byl spáchán, tedy byl již dokončen. V případě, že by tento trestný čin nebyl ještě dokonán, jednalo by se o jiný čistě omisivní delikt, a to nepřekážení trestného činu podle § 367 tr. zák.¹⁴¹

Rozhodnutí R 16/1994 stanovilo, že hodnověrná vědomost pachatele trestného činu neoznámení trestného činu musí zahrnovat všechny okolnosti činu jiného, které jsou rozhodné pro to, aby tento trestný čin byl činem, jehož se týká oznamovací povinnost. To se vztahuje i na vědomost o případných okolnostech vylučujících protiprávnost takového činu.¹⁴² Oznamovací povinnost je dána vůči státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. V případě vojáka je oznamovací povinnost vůči jeho nadřízenému. Jde zde o nejrychlejší možný způsob oznámení, tedy oznámení ihned,

¹³⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Hlava X.

¹³⁹ PÚRY, F. Poznámky k oznamování trestné činnosti státními orgány, právníckými a fyzickými osobami. Trestněprávní revue. 2013. č. 7-8. s. 161.

¹⁴⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 12. 10. 1976 spis. zn. 11 To 34/1976. Dostupné z: <http://www.beck-oline.cz/bo/>

¹⁴¹ NOVOTNÝ, F. a kol. Trestní zákoník 2010, Stav k 1. 4. 2010 – komentář, judikatura, důvodová zpráva. Praha: Eurounion Praha, s.r.o., 2010. s. 755.

¹⁴² ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 3367.

jakmile je oznámení možné, a to některému z orgánu činných v přípravném trestním řízení (tedy státnímu zástupci či policejnímu orgánu).

Co se týče bezodkladnosti oznámení, je zde dán především zájem na co možná nejrychlejším zahájení trestného řízení po spáchání činu tak, aby bylo možno zjistit co nejvíce čerstvých informací ke skutku i k osobě pachatele a rovněž k dalším skutečnostem, které je třeba v řízení prokazovat. Bezodkladnost je třeba z hlediska rychlosti oznámení zkoumat s ohledem na fyzické i psychické možnosti oznamující osoby a na konkrétních okolnostech případu.¹⁴³ V případě, že by oznámení bylo učiněno opožděně, formální znaky skutkové podstaty budou naplněny. Jestliže však i takové oznámení povede k účinnému zásahu vůči pachateli, nepůjde pak o jednání společensky škodlivé a v souladu s § 12 odst. 2 tr. zák. (kdy tento paragraf zakotvuje zásadu subsidiarity trestní represe) nebude možné uplatňovat trestní odpovědnost pachatele za toto jednání.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu publikované pod R 32/1962 uvedlo, že k naplnění zákonných znaků neoznámení trestného činu není třeba, aby pachatel sám přesně věděl po stránce právní kvalifikace, o který trestný čin jde. Zároveň Nejvyšší soud vyslovil, že stačí, když pachatel zná skutkové okolnosti, které zakládají znaky některého trestného činu uvedeného v ustanovení § 368 tr. zák. (tehdejšího § 167 zákona z r. 1961).¹⁴⁴

Beztrestnost činu je upravena odstavcem 2. tr. zák. uvádí, že: „*Kdo spáchá čin uvedený v odstavci 1, není trestný, nemohl-li oznámení učinit, aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání.*“¹⁴⁵ Jak lze vidět, daná úprava je v tomto případě shodná s nepřekážením trestného činu.

Zajímavé je zmínit § 99 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (TŘ), který uvádí z hlediska procesního situaci, během níž nastává zákaz výslechu. V daném paragrafu se uvádí okolnosti, za nichž nemůže být svědek vyslýchán. Rovněž je zde vymezeno, kdy svědek vyslýchán být nesmí. Odstavec třetí § 99 TŘ hovoří o výjimce, která tento zákaz výslechu prolamuje. Výslovně je tak uvedeno, že: „*Zákaz výslechu podle odstavce 2 se nevztahuje na svědeckou výpověď týkající se trestného činu, stran*

¹⁴³ NOVOTNÝ, F. a kol. Trestní zákoník 2010, Stav k 1. 4. 2010 – komentář, judikatura, důvodová zpráva. Praha: Eurounion Praha, s.r.o., 2010. s. 755.

¹⁴⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. 4. 1962, spis. zn. 7 To 010/1962. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/>

¹⁴⁵ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 368 odst. 2.

*něhož má svědek oznamovací povinnost podle trestního zákona.*¹⁴⁶ Toto ustanovení se však vztahuje pouze na zákaz výslechu z důvodu povinnosti zachovávat mlčenlivost ve smyslu § 99 odst. 2 trestního řádu.¹⁴⁷ Oznamovací povinnost má v tomto případě svědek (jako každá jiná osoba) stran trestných činů uvedených v § 368 odst. 1 tr. zák., a to pokud se hodnověrným způsobem doví, že jiná osoba spáchala trestný čin vyjmenovaný v citovaném ustanovení. Jde-li pak o povinnost svědka vypovídat v případě těchto výše uvedených trestných činů, pak ji má. Pokud by však svědek uvedl svou výpověď sebe nebo osobu blízkou v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo v nebezpečí trestního stíhání, pak platí zákaz výslechu bezvýjimečně ohledně všech trestných činů.

Odstavec 3 paragrafu 368 tr. zák. pak obsahuje 3 druhy výjimek z oznamovací povinnosti. Jedná se konkrétně o výjimku stanovenou pro:

- advokáta a jeho zaměstnance,
- duchovní registrované církve a náboženské společnosti s oprávněním k výkonu zvláštních práv,
- osoba poskytující pomoc obětem trestných činů.

V případě výjimky stanovené pro advokáta a jeho zaměstnance uvedené v § 368 odst. 3 věty první tr. zák. platí, že advokát ani jeho zaměstnanec nemá oznamovací povinnost, pokud se dozví o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem advokacie nebo právní praxe. Na advokáta a jeho zaměstnance se proto vztahuje povinnost mlčenlivosti o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl, a to v celém rozsahu § 21 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii (ZoA). Této povinnosti může být zproštěn jen klientem, a to za podmínek stanovených v § 21 odst. 2 ZoA. Nebyl-li advokát ani jeho zaměstnanec takto zproštěn, platí pro něj v rámci ustanovení § 99 trestního řádu zákaz výslechu. A to i v případech trestných činů uvedených v § 368 tr. zák.¹⁴⁸ Povinnost mlčenlivosti advokáta se přiměřeně vztahuje také na advokátního koncipienta. Povinnost mlčenlivosti v rozsahu stanoveném v zákoně o advokacii se vztahuje také na zaměstnance advokáta nebo společnosti, jakož i na jiné osoby, které se s advokátem nebo ve společnosti podílejí na poskytování právních služeb o advokacii. A právě tato

¹⁴⁶ Zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 99.

¹⁴⁷ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1468.

¹⁴⁸ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1469.

výjimka z oznamovací povinnosti uvedená v § 368 odst. 3 tr. zák. je novou právní úpravou rozšířena i na zaměstnance advokáta. V dřívějším ustanovení § 168 odst. 3 TZ z roku 1961 se povinnost mlčenlivosti na zaměstnance advokáta nevztahovala.

Druhá výjimka z oznamovací povinnosti se vztahuje k duchovním za podmínek stanovených trestním zákonem a zvláštním právním předpisem. Právě zákonem č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, v účinném znění, byli z oznamovací povinnosti vyjmuti za určitých podmínek i duchovní. Nicméně, ne na každého duchovního, resp. ne na duchovní všech církví se toto vynětí z oznamovací povinnosti vztahuje. Především musí jít o duchovního registrované církve nebo náboženské společnosti, pokud tato církev nebo náboženská společnost získala tzv. oprávnění k výkonu zvláštních práv, včetně práva zachovávat povinnost mlčenlivosti v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo výkonem práva podobného zpovědnímu tajemství.¹⁴⁹

Třetí výjimka se týká osob, poskytujících pomoc obětem trestných činů. Vyjmutí těchto osob přinesla novelizace trestního zákoníku provedená zákonem č. 330/2011 Sb. (účinná od 1. 1. 2011). Z oznamovací povinnosti ve vztahu k trestným činům obchodování s lidmi podle § 168 odst. 2. tr. zák. a zbavení osobní svobody podle § 170 tr. zák. byly tak vyňaty osoby poskytující pomoc obětem trestných činů. Důvodnost zahrnutí osob poskytujících pomoc obětem trestných činů do výjimek z oznamovací povinnosti je ta, že zachování této oznamovací povinnosti by mohlo mít negativní dopad na možnost identifikace obětí a na vybudování potřebné důvěry mezi obětí a osobou poskytující jí pomoc.¹⁵⁰

Pokud se hovoří o trestní odpovědnosti za nesplnění zákonné povinnosti oznámit trestný čin, je nezbytné si uvědomit stejně tak to, že trestní odpovědnost fyzické osoby může vzniknout i tehdy, jestliže fyzická osoba úmyslně uvede v podaném trestním oznámení nepravdivé údaje. To platí bez ohledu na to, zda osoba učinila trestní oznámení s využitím svého práva podat trestní oznámení, anebo jestli se jednalo o trestní oznámení v souvislosti s plněním zákonné oznamovací povinnosti uvedené v § 368 tr. zák. V případě takto podaného nepravdivého trestního oznámení se osoba

¹⁴⁹ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 3368.

¹⁵⁰ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 3369.

může dopustit trestného činu křivého obvinění podle § 345 odst. 1 tr. zák., či § 345 odst. 2, kdy osoba jiného lživě obviní v úmyslu přivodit jeho trestní stíhání.¹⁵¹

V poslední řadě je třeba poukázat na oznamovací povinnost zdravotnických pracovníků. Rozhodnutí Nejvyššího soudu spis. zn. 7 Tdo 1116/2012 stanovilo, že ačkoliv je lékař nebo jiný zdravotník povinen podle § 51 odst. 1 zákona č. 371/2011 Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování zachovat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb, je nutné výše zmíněné ustanovení prolomit a to v souvislosti s ustanovením § 368 odst. 1. trest. zák. Vzhledem k tomu, že mezi osobami vyňatými z oznamovací povinnosti není uveden lékař ani jiný zdravotnický pracovník, vyplývá jasně, že tyto osoby uvedenou oznamovací povinností mají a že jejich povinnost mlčenlivosti je tak prolomena oznamovací povinností.¹⁵²

Trestní odpovědnost fyzické osoby může vzniknout nejen tehdy, když nesplní svou zákonnou povinnost oznámit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, ale i tehdy, jestliže fyzická osoba úmyslně uvede v podaném trestním oznámení nepravdivé údaje. To platí bez ohledu na to, zda osoba učinila trestní oznámení s využitím svého práva podat trestní oznámení, anebo jestli se jednalo o trestní oznámení v souvislosti s plněním zákonné oznamovací povinnosti uvedené v § 368 tr. zák. V případě takto podaného nepravdivého trestního oznámení se osoba může dopustit trestného činu křivého obvinění podle § 345 odst. 1 tr. zák., či § 345 odst. 2, kdy osoba jiného lživě obviní v úmyslu přivodit jeho trestní stíhání.¹⁵³

3.4.3.f. Procesní aspekt neoznámení trestného činu

Z hlediska procesního je nutné poukázat na § 2 odst. 3 TrŘ, který stanoví, že: *„státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon*

¹⁵¹ PÚRY, F. Poznámky k oznamování trestné činnosti státními orgány, právníckými a fyzickými osobami. Praha: Trestněprávní revue, 2013. s. 166.

¹⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 10. 2012, spis. zn. 7 Tdo 1116/2012. Dostupné z: <http://www.beck-oline.cz/bo/>

¹⁵³ PÚRY, F. Poznámky k oznamování trestné činnosti státními orgány, právníckými a fyzickými osobami. Praha: Trestněprávní revue, 2013. s. 166.

nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak“. V tomto případě se jedná o tzv. zásadu legality.¹⁵⁴ Právě předpokladem účinného uplatňování norem trestního práva je právo, a v některých případech povinnost, kterékoliv osoby či orgánu oznámit příslušným orgánům existenci skutečností, které nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin. Toto právo se dovozuje zejména z § 1 odst. 2 TrŘ, dle kterého je právem občanů pomáhat k dosažení účelu trestního řízení. Rovněž je možné dané právo spojit s poukazem na § 158 odst. 2 TrŘ, z něhož vyplývá, že státní zástupce a policejní orgán jsou povinni přijímat oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Nicméně aktivní činnost státního zástupce nebo policejního orgánu není podmíněna tím, aby někdo jiný učinil trestní oznámení. Povinnost orgánů činných v trestním řízení vyplývá již ze samotné zásady oficiality, tedy že orgány činné v trestním řízení postupují z úřední povinnosti. V České republice doposud neexistuje kategorie tzv. soukromých žalob, jak je tomu například v okolních státech.¹⁵⁵

V zájmu toho, aby se předcházelo následkům některých trestných činů, existují zde instituty, které mají za cíl pachatele motivovat k oznámení vlastní trestné činnosti. Jedná se o institut účinné lítosti, kdy § 33 tr. zák. zakotvuje podmínku, při jejímž splnění může pachatel dosáhnout zániku své trestné činnosti. Podmínkou tohoto institutu tak je, aby pachatel dobrovolně zamezil nebo napravit způsobený škodlivý následek, anebo učinil oznámení o trestném činu příslušnému orgánu v době, kdy ještě mohlo být škodlivému následku zabráněno. Účinnou lítostí zaniká trestní odpovědnost za spáchaný trestný čin i tehdy, je-li jeho pachatelem právnická osoba.

Jak bylo uvedeno výše, oznamovací povinnost tíží fyzické osoby tehdy, jestliže by nesplnění této povinnosti zakládalo spáchání trestného činu neoznámení trestného činu podle § 368 tr. zák. Avšak povinnost neprodleně oznamovat trestné činy mají rovněž i státní orgány. Státní orgány mají na rozdíl od fyzických osob obecnou povinnost oznamovat spáchání každého trestného činu. Fyzické osoby totiž tuto povinnost mají pouze, pokud by nesplnění této povinnosti zakládalo spáchání trestného činu neoznámení trestného činu podle § 368 tr. zák., popřípadě nepřekažení trestného činu dle § 367 tr. zák. Povinnost státních orgánů neprodleně oznamovat státnímu zástupci nebo policejním orgánům skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, se řadí

¹⁵⁴ Zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 2 odst. 3.

¹⁵⁵ PÚRY, F. Poznámky k oznamování trestné činnosti státními orgány, právnickými a fyzickými osobami. Praha: Trestněprávní revue. 2013. s. 161.

mezi jejich obecnou povinností poskytovat součinnost orgánům činným v trestním řízení. Povinnost oznamovat spáchání trestného činu je uložena všem státním orgánům České republiky, tj. zákonodárným, výkonným, soudním a dalším orgánům. Není podstatné, jak se státní orgán dozvěděl o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, ale většinou tomu tak je při úřední činnosti státního orgánu. Plnění povinnosti uvedené v § 8 odst. 1 TrŘ spočívající v oznamování trestné činnosti orgánům činným v trestním řízení mohou orgány odmítnout s poukazem povinnosti zachování tajnosti utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem.¹⁵⁶ Je-li však určitá fyzická osoba představitelem státního orgánu, který má oznamovací povinnost podle § 8 odst. 1 věty druhé TrŘ, zároveň vázána povinností zachovávat tajnost chráněných utajovaných informací nebo povinností mlčenlivosti, musí oznámit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu skutečnosti o tom, že byl spáchán trestný čin jen tehdy, kdyby nesplnění této oznamovací povinnosti vyvolalo hrozbu trestního stíhání pro trestné činy nepřešetření trestného činu nebo neoznámení trestného činu. Pokud by však hrozba trestního stíhání pro nepřešetření nebo neoznámení trestného činu nehrozila, pak tato osoba je povinna zachovávat tajnost chráněných utajovaných informací nebo povinnost mlčenlivosti a není tak povinna učinit oznámení o spáchání trestného činu. Tímto je tedy oznamovací povinnost státních orgánů limitována.¹⁵⁷

3.5. Shrnutí třetí kapitoly

Třetí kapitola byla věnována současné právní úpravě omisivních deliktů, kdy účinnou úpravu tvoří zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Tento zákon završil dlouhodobou snahu o vytvoření nového trestního kodexu práva hmotného. Pro pochopení podstaty opomenutí byla v první řadě stručně vymezena objektivní stránka trestného činu. Obligatorní znaky této objektivní stránky tvoří jednání, následek a kauzální nexus, tedy příčinná souvislost. Tyto znaky charakterizují objektivní stránku

¹⁵⁶ PÚRY, F. Poznámky k oznamování trestné činnosti státními orgány, právníky a fyzickými osobami. Praha: Trestněprávní revue. 2013. s. 163.

¹⁵⁷ PÚRY, F. Poznámky k oznamování trestné činnosti státními orgány, právníky a fyzickými osobami. Praha: Trestněprávní revue. 2013. s. 164.

v jejím celku. Jak se bylo možné v dané kapitole dočíst, jednání pachatele je možné provést jak aktivním konáním, tak opomenutím.

Následující část byla proto zaměřena na dva typy trestních opomenutí, a to omisivní delikty pravé a omisivní delikty nepravé. Rozlišení těchto dvou typů spočívá v charakteru povinnosti, která pachatele tížila. Pokud by se jednalo o povinnost obecnou, pachatel by tak spáchal pravý omisivní delikt. V případě, že by šlo o povinnost zvláštní, spáchal by tak pachatel nepravý omisivní delikt. Opomenutí zvláštní povinnosti konat je stanoveno v § 112 tr. zák., který uvádí výslovný výčet případů, ze kterých vzniká zvláštní povinnost konat. Zvláštní povinnost konat tak vyplývá ze zákona, resp. jiného právního předpisu vydaného na základě zákona, z úředního rozhodnutí, ze smlouvy, v důsledku dobrovolného převzetí povinnosti konat či z předchozího ohrožujícího jednání. Zvláštní povinnost konat může vyplývat i z jiného důvodu, a to za podmínky, že pachatel byl k takovému konání, které opomenul podle okolností a svých poměrů povinen.

Nepravým omisivním deliktům je věnována následující část třetí kapitoly. Současná úprava § 112 je zpřesněním předchozí úpravy obsažené v § 82 odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb. Následná úprava byla zaměřena na Hlavu I., a to konkrétně na trestný čin ublížení na zdraví. Podle judikatury soudů se za ublížení na zdraví považuje porucha zdraví nebo jiné onemocnění poškozeného, které mu znesnadňuje obvyklý způsob života nejméně 7 dní.

Další část třetí kapitoly se věnovala pravým omisivním deliktům, tedy trestným činům uvedeným ve zvláštní části trestního zákoníku, které lze spáchat pouze opomenutím, nikoliv konáním. Ohledně pravých omisivních trestných činů, byla daná úprava věnována trestnému činu neposkytnutí pomoci (§ 150 tr. zák.). Tento trestný čin v sobě zahrnuje institut pomoci člověku, který je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví. § 150 tr. zák. zakotvuje dvě skutkové podstaty, kdy odstavec druhý je v poměru speciality k odstavci prvnímu. Odst. 1. zakotvuje povinnost poskytnout pomoc, kterou má každý a odst. 2. zakotvuje povinnost vyplývající z povahy zaměstnání. Jelikož u pravých omisivních deliktů má pachatel obecnou povinnost konat, odpovídá pouze za neposkytnutí pomoci a nikoliv za vzniklý následek.

Nezbytné bylo rovněž upozornit na zachování totožnosti skutku. Pro upřesnění bylo poukázáno na rozhodnutí Nejvyššího soudu spis. zn. 8 Tz 119/1999, které se vyjádřilo právě k otázce totožnosti skutku. Jak je známo, totožnost skutku je zachována,

je-li totožné jednání nebo je-li totožný následek. Názor Nejvyššího soudu v daném případě zněl tak, že přestože má nový skutek stejný následek jako skutek uvedený v obžalobě, nelze činit obžalovaného trestně odpovědným za tento skutek. A to s ohledem na to, že u nového skutku nebyl následek znakem trestného činu, jehož skutkovou podstatu skutek naplňoval. Nicméně s tímto názorem Nejvyššího soudu je možné přinejmenším polemizovat. Vzhledem k tomu, že vedle jednání a příčinné souvislosti je následek dalším obligatorním znakem objektivní stránky trestného činu, je tedy přítomen vždy, na rozdíl od účinku. A tak tvrzení, že skutková podstata trestného činu neposkytnutí pomoci neobsahuje zákonný znak následek, je možné považovat za polemizující. Ovšem tento aspekt byl právě ve třetí kapitole mnohem podrobněji uveden.

Další úprava třetí kapitoly směřovala k § 151 - trestnému činu neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku. Tento trestný čin je ustanovením speciálním vůči § 150 tr. zák. Paragraf 151 tr. zák. se od obecných skutkových podstat liší ve třech směrech, a to 1. v původu nebezpečí, které vzniklo při dopravní nehodě, 2. v povaze nebezpečí, 3. v omezeném okruhu pachatelů, kdy pachatelem může být pouze řidič dopravního prostředku.

V poslední řadě, byla úprava věnována trestným činům nepřekážení trestného činu (§ 367 tr. zák.), a neoznámení trestného činu (§ 367 tr. zák.). Jelikož se jedná o trestné činy, jejichž cílem je zájem společnosti na boji s nejzávažnější kriminalitou, bylo důležité tyto trestné činy podrobně rozebrat. Cílem byla především snaha o poskytnutí komplexního obrazu, a to nejen pro širokou veřejnost, ale i pro odbornou společnost.

4. Srovnání české právní úpravy omisivních deliktů se zahraničím

Nepravým omisivním deliktům se v zahraničí věnuje mimořádná pozornost, zatímco u nás jsou v teorii spíše opomíjeni. Následující část je věnována především úpravě trestnosti opomenutí ve Velké Británii a dále úpravě problematiky opomenutí v německém právu.

4.1. Úprava omisivních deliktů ve Velké Británii

4.1.1. Stručná charakteristika common law

V prvé řadě je důležité vymežit angloamerický typ právní kultury, který historicky vznikl ve středověké Anglii, a to zejména na základě common law a ekvity. Tento typ právní kultury se vyznačuje v současnosti mnohostí pramenů práva, jelikož zde existuje jednak psané právo („statute law“, „legislation“), tvořené zákony a jinými právními předpisy a dále soudní precedenty, které jsou velmi široce uplatňovány. Ve Velké Británii jsou pak pramenem rovněž právní obyčej a právní literatura. Neméně důležité je upozornit na absenci dělení práva na právo soukromé a právo veřejné. Právě common law je důležitým prvkem v rámci angloamerického typu právní kultury. Jedná se o více význačný pojem. V nejširším slova smyslu je označením pro angloamerický typ právní kultury. V užším slova smyslu pak jde o tzv. obecné právo tvořené soudními precedenty a obyčejovým právem ve Velké Británii. Pro následující úpravu omisivních deliktů tak bude common law spojováno s celkovým kontextem angloamerického typu právní kultury.¹⁵⁸

¹⁵⁸ GERLOCH, A. Teorie práva. 4. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. s. 114.

4.1.2. Vymezení opomenutí ve Velké Británii

Opomenutí bývá často považováno za výjimku z povinnosti konat, proto velmi častou diskutabilní otázkou je, jaký je rozdíl mezi konáním a opomenutím. Jak uvádí úprava common law, trestní odpovědnost za samotné pravé omisivní delikty se nevyskytuje příliš často.¹⁵⁹ V common law obecně platí zákaz činit škody a porušovat tak chráněný zájem, avšak není zde uložena trestní odpovědnost za opomenutí. Nicméně jak je v mnoha precedentech i některých zákonech vidět, existují i zde výjimky z této obecné zásady.¹⁶⁰ Samotná nečinnost může být porušením povinnosti konat zejména ve dvou případech. V prvním případě se jedná o situaci, kdy samotný zákon založí trestní odpovědnost za opomenutí. Zde se hovoří o zákonné povinnosti konat. Ve druhém případě jde o situaci, kdy povinnost konat vyplývá ze samotného vztahu pachatele k zájmu, ke kterému měl pachatel zvláštní vztah.¹⁶¹ Odpovědnost za opomenutí se tak neomezuje pouze na trestné činy zákonem výslovně definované jako trestné činy omisivní. Samotná teorie si pak klade otázku, jak by mělo trestné právo postihnout trestní odpovědnost za nepravé omisivní delikty.¹⁶² Jak daná teorie common law dále uvádí, pro to, aby se soudy mohly zabývat trestní odpovědností pachatele za omisivní delikt, je třeba zvážit následující čtyři premisy:

- první otázkou je, zda jednání pachatele lze považovat za jeho jednání ve smyslu aktivního konání nebo za opomenutí,
- v případě, že už došlo k vyloučení konání, tedy jednání pachatele bylo považováno za opomenutí, pak vyvstává další otázka, a to ta, zda daný čin je schopen přivodit trestní odpovědnost,
- následnou třetí otázkou pak je, zda daná osoba měla povinnost jednat,
- posledním neméně důležitým posouzením je to, zda došlo ke způsobení následku, který je považován za nežádoucí.¹⁶³

¹⁵⁹ ORMEROD, D. Cases and Materials. 10 th Edition. New York: Oxford university press, 2009. s. 82.

¹⁶⁰ Dostupné z: <http://queensburylaw.files.wordpress.com/2011/07/omissions-sample-essay.pdf> [cit. 11. 2. 2014]

¹⁶¹ CLARKSON, C.M.V., KEATING, H.M. Criminal law – Text and Materials. Fourth Edition, London: Sweet & Maxwell, 1998. s. 106.

¹⁶² ORMEROD, D. Cases and Materials. 10 th Edition. New York: Oxford university press, 2009. s. 82.

¹⁶³ ORMEROD, D. Cases and Materials. 10 th Edition. New York: Oxford university press, 2009. s. 88.

Kromě zákonem stanovených povinností, z nichž plyne pachateli povinnost konat, existují na druhé straně povinnosti vyplývající ze samotných morálních hodnot a tradic. Pak se jedná o tzv. morální povinnosti. Postih před opomenutím v *common law* nenastává pouze v rámci opomenutí zákonem stanovené povinnosti. Existuje zde silná rozhodovací pravomoc soudů, které v rámci své rozhodovací praxe směřují vytvářet právně závazné precedenty označované jako „*case law*“. Mezi povinnosti, které pachatele tíží, řadíme následující, teorií uznávané povinnosti:

- povinnost vyplývající ze zákona,
- povinnost zabránit spáchání trestného činu nebo povinnost nahlásit spáchání trestného činu,
- povinnosti vyplývající ze speciálních osobních vztahů,
- povinnost odvrátit nebezpečí, které pachatel způsobil vlastním jednáním,
- neposkytnutí lékařského ošetření,
- trestné činy, u kterých opomenutí nemůže založit trestní odpovědnost.¹⁶⁴

I když většina omisivních deliktů má svůj původ právě v soudních precedencích, je možno najít i trestné činy omisivní, které byly vytvořeny Parlamentem Velké Británie. Pak jde o tzv. zákonnou povinnost konat. Jedná se o zákon o provozu na pozemních komunikacích z roku 1988, který výslovně zakotvuje omisivní delikt neposkytnutí vzorku dechu. Dále je Parlamentem stanovena povinnost konat v „zákoně o dětech a mladistvých z roku 1933“, kdy jde o úmyslné zanedbání výchovy dítěte.¹⁶⁵ Poslední zákonnou povinnost lze nalézt v „zákoně o nebezpečných psech“ z roku 1991, kdy jde o neudržení nebezpečného psa pod kontrolou na veřejném místě.

Povinnost k zabránění spáchání trestného činu nebo neoznámení trestného činu nebývají obvykle chápány jako činy zakládající trestní odpovědnost. Odpovědnost za neoznámení trestného činu byla zákonem zrušena v roce 1967, nicméně odpovědnost za neoznámení trestného činu velezrady je stále trestná. Současná moderní legislativa

¹⁶⁴ HOOPER, A., ORMEROD, D. *Blackstone's criminal practice*. Oxford: Oxford university press, 2013. s. 6-9.

¹⁶⁵ Dostupné z: <http://queensburylaw.files.wordpress.com/2011/07/omissions-sample-essay.pdf> [cit. 11. 2. 2014]

přijala odpovědnost za neposkytnutí informací v souvislosti s teroristickými činy a s praním špinavých peněz.

Další z výše uvedených povinností je povinnost vyplývající ze speciálních osobních vztahů. Jedná se o povinnost osob, které jsou mezi sebou v úzkém osobním vztahu. Jde například o rodiče, či jakoukoliv jinou osobu nad 16 let, která má odpovědnost za dítě ve věku nižším než daných 16 let. Pak tato osoba může nést trestní odpovědnost za úmyslné zanedbání péče o dítě. Obvykle se jedná o neposkytnutí dostatečné stravy, vhodného ošacení či obstarání náležité lékařské péče. Avšak mezi zanedbání péče lze zařadit rovněž neposkytnutí pomoci topícímu se dítěti.¹⁶⁶ Předpoklad péče o jiného však není stanoven v těch případech, kdy osoba, potřebující speciální péči, je starší než 16 let. V případě Shepherd z roku 1862 bylo rozhodnuto, že rodiče 18 ti leté dcery nemají žádnou zvláštní povinnost k poskytnutí péče pro tuto svou dceru. Avšak common law uznává, že taková povinnost může vzniknout v rámci rodinných vztahů, jako například u páru žijícího ve společné domácnosti, ve vztahu manžel a manželka, nebo i v případě, že dítě dále žije se svými rodiči poté, co dosáhlo zletilosti. Takto rozhodl soud v kauze Chattaway z roku 1922. Dalšími případy jsou Gibson a Proctor z roku 1918 a Stone a Dobinson z roku 1977. Kauza „Gibbons & Proctor“ poukazuje na případ, kdy obžalovaní nechali vyhladovět své dítě, čímž mu způsobili smrt. Soud v tomto případě jasně konstatoval povinnost rodičů pečovat o své dítě, a to i byť jen proto, že je více zranitelné. V daném případě šlo o otce dítěte a jeho milenku, u níž soud stanovil, že povinnost milenkou pečovat o dítě vznikla tím, že se do společné domácnosti nastěhovala. Tuto situaci v sobě výslovně stanovil „Zákon o mladistvých a dětech“ z roku 1933. Povinnost konat je rovněž spojena s precedentem „Stone & Dobinson“, kdy žalovaní zde byli odsouzeni za neposkytnutí dostatečné pomoci tím, že nezavolali první pomoc, a to přestože žalovaní neuměli používat telefon. Jak je možné vidět, v některých případech je povinnost určitým způsobem konat zcela nepřiměřená danému případu. Soudy dále stanovily, že povinnost konat vyplývá ze smluvního ujednání a z výkonu veřejné funkce. V anglosaském právu však soudy mají prostor pro ukládání povinností, což může následně vzbudit nejistotu pro pachatele, který neví, zda pro něj tato povinnost konat vyplývá či ne. Příkladem je i „Khan & Khan“, kdy soud odsoudil dva drogové dealery za opomenutí povinnosti poskytnout pomoc ženě, která si aplikací drogy přivedla předávkování, v důsledku

¹⁶⁶ HOOPER, A., ORMEROD, D. Blackstone's criminal practice. Oxford: Oxford university press, 2013. s. 6.

čehož zemřela.¹⁶⁷ Následující precedent Instan z roku 1893 dokládá obraz o skutečnosti, kdy obžalovaný žil ve společné domácnosti se svou třiasedmdesátiletou tetou. Až do určité doby byla teta schopna se o sebe sama postarat, nicméně zlom nastal ve chvíli, kdy se jí vytvořil zánět v noze. Díky tomuto zánětu poškozená nebyla schopna se sama pohybovat, postarat se o sebe, ani si přivolat pomoc. O zdravotním stavu poškozené věděl pouze její synovec, který jí i v tomto stavu pomoc nepřivolal. Obžalovaný Instan byl následně pro toto opomenutí povinnosti konat soudem odsouzen. V tomto případě se teorií dokládá, že každá morální povinnost ihned nezahrnuje povinnost právní. Ale každá právní povinnost je založena na morální povinnosti.¹⁶⁸ Mezi další osoby se speciální osobním postavením se řadí osoby vykonávající veřejnou funkci nebo osoby, které jsou k dané činnosti právně zavázány. Tato vazba může být často založena na základě smlouvy. Jako typický případ se uvádí kauza Pitwood z roku 1902. Pitwood byl zaměstnancem drážní společnosti, který byl zavázán k udržování pořádku na železniční trati. Avšak jednoho dne opomenul uzavřít závory, které měly motorové vozy projíždějící přes kolejnice ochránit a upozornit na projíždějící vlak. V důsledku tohoto opomenutí došlo ke srážce projíždějícího vlaku s osobou. Pitwood byl následně odsouzen pro zabití.¹⁶⁹ V posledním případě, týkajícím se povinnosti konat vyplývající ze speciálního osobního vztahu se uvádí povinnost poskytnout potřebnou pomoc policistou jakožto veřejným činitelem. V roce 1979 soud řešil kauzu Dytham. V daném případě šlo o situaci, kdy policejní strážník Dytham byl jednou v noci na pochůzce, když uviděl muže, který byl vyhozen vyhazovači z nočního klubu a následně byl jimi kopán a ubit. Strážník Dytham však žádné kroky k pomoci poškozenému neposkytl, a tak v důsledku jeho opomenutí poškozený zemřel. Soud výslovně stanovil, že strážník tak nesplnil zákonem mu uložené povinnosti, které mu ukládaly poskytovat ochranu obětem. Jeho pozice byla o to silnější, jelikož společnost s touto ochranou zabezpečovanou veřejnými činiteli počítá a spoléhá na ni.

Následnou povinností je povinnost odvrátit nebezpečí, které pachatel způsobil vlastním jednáním. Kdo přispěl k založení nebezpečné situace, má povinnost odvrátit nebezpečí z této situace vzešlé. V případě, že tak neučiní, nese trestní odpovědnost za vzešlé důsledky. Jako příklad lze uvést kauzu Miller z roku 1983. Pachatel byl v dané

¹⁶⁷ Dostupné z: <http://queensburylaw.files.wordpress.com/2011/07/omissions-sample-essay.pdf>
[cit. 11. 2. 2014]

¹⁶⁸ CLARKSON, C.M.V., KEATING, H.M. Criminal law – Text and Materials. Fourth Edition, London: Sweet & Maxwell, 1998. s. 108.

¹⁶⁹ HOOPER, A., ORMEROD, D. Blackstone's criminal practice. Oxford: Oxford university press, 2013. s. 7.

kauze obžalován za to, že usnul na posteli, na které ještě předtím kouřil cigaretu. V průběhu dne se obžalovaný Miller vzbudil a uviděl, jak se z matrací kouří a propuká požár. Avšak obžalovaný místo toho, aby přivolal pomoc či vzbudil sousedy, jednoduše odešel do vedlejšího pokoje a pokračoval ve spánku. Obžalovaný Miller byl soudem následně odsouzen pro zhárství, kterého se nedopustil tím, že založil oheň, ale dopustil se ho právě opomenutím odstranit nebezpečí, které ze vzedmuté cigarety vzešlo.

Další povinností, která vyvstává, je povinnost poskytnout lékařské ošetření. Jak doktoři, tak jiné osoby poskytující zdravotní péči mají povinnost poskytovat pacientům potřebnou lékařskou péči. Opomenutí poskytnutí náležité lékařské péče nemůže založit trestní odpovědnost v tom případě, když pacient odmítá lékařskou péči přijmout. V případě, že by pacient odmítl udělit svůj souhlas k amputaci končetiny, mají lékaři pracovníci povinnost toto jeho přání respektovat. Pak by tedy nebyli trestně odpovědní za vzniklý následek (účinek). Ale odmítnutí souhlasu není vždy pro tyto případy rozhodující. Pokud by se jednalo o dítě, jehož rodiče nedali souhlas k lékařskému ošetření či zákroku, má „High Court“ pravomoc převzít na sebe poručnictví nad dítětem a zrušit tak nesouhlas rodičů. Za situace, kdy však pacient není schopen komunikovat a učinit tak svůj souhlas, je lékař povinen zabezpečit vše, co napomůže k udržení pacienta při životě. Za určitých okolností může být však lékař zproštěn této povinnosti. Jelikož je opomenutí obecně chápáno jako „neschopnost něco učinit“ byli lékaři v precedentu *Airdeale National Health Service Trust v. Bland* z roku 1993 zproštěni povinnosti udržet pacienta při životě. Jednalo se o pacienta, který byl již dlouhou dobu udržován ve vegetativním stavu, a to poté, co došlo k trvalému poškození jeho mozku. Sněmovna lordů proto rozhodla, že lékaři, kteří odstranili pacientovi trubici sloužící pro přijímání potravy, spáchali omisivní delikt, avšak doktoři nebyli za smrt pacienta odpovědní, jelikož dle jejich názoru nebylo v nejlepším zájmu pacienta udržovat jej při životě. Odpovědnost doktorů za smrt pacienta by však nastala, kdyby pacienta předávkovali.¹⁷⁰

V poslední řadě se lze zaměřit na trestné činy, u kterých opomenutí nemůže založit trestní odpovědnost. U některých trestných činů je u jednání vyžadováno pouze aktivní konání, nikoliv opomenutí.¹⁷¹ Obecně lze říct, že v common law je vyžadováno

¹⁷⁰ Dostupné z: <http://queensburylaw.files.wordpress.com/2011/07/omissions-sample-essay.pdf>
[cit. 11. 2. 2014]

¹⁷¹ HOOPER, A., ORMEROD, D. *Blackstone's criminal practice*. Oxford: Oxford university press, 2013. s. 8.

aktivní konání, nicméně existuje zde celá řada situací, kdy je tato premisa vyloučena, což bylo možné vidět ve výše uvedených případech.¹⁷²

4.2. Úprava omisivních deliktů v německém právu

4.2.1. Nepravé omisivní delikty („Unechte Unterlassungsdelikte“)

V německy mluvících zemích je mnohem větší pozornost nepravým omisivním deliktům věnována převážně z toho důvodu, že jejich systém trestního práva se podstatně liší od našeho. Systém trestního práva je v Německu určen rozdělením znaků úmyslných komisivních deliktů (tedy za prvé se jedná o bezpráví skládající se ze skutkové podstaty a protiprávnosti, za druhé jde o vinu), zatímco u trestných činů nepravých omisivních a trestných činů nedbalostních jsou dány podstatné odlišnosti.¹⁷³ O kategorii nepravých omisivních deliktů se dlouho německý trestní zákoník nezmiňoval. K výslovné úpravě „jednání opomenutím“ („Begehen durch Unterlassen“) došlo až druhým reformním zákonem ze 4. července roku 1969, který problematiku opomenutí zakotvil ve své části první, hlavě druhé, § 13. Samotný § 13 tohoto zákona ve svém odstavci prvním uvádí:

*„Ten kdo opomene odvrátit výsledek, který je podle trestního zákona znakem skutkové podstaty, je trestně odpovědný jen tehdy, pokud má právní povinnost podle tohoto zákona konat tak, aby tento následek nenastal a jestliže toto opomenutí odpovídá naplnění skutkové podstaty stejně jako u konání“.*¹⁷⁴

§ 13 tak uzákonil pouze zvykové chápání opomenutí v trestním právu a poskytl mu zákonné zakotvení.¹⁷⁵ Následný odstavec druhý pak hovoří o možnosti zmírnění trestu a to tak, že: „Trest může být zmírněn podle § 49 odst. 1.“¹⁷⁶ Jak již bylo zmíněno, u těchto nepravých omisivních deliktů („unechte Unterlassungsdelikte“) se požaduje

¹⁷² Dostupné z: <http://queensburylaw.files.wordpress.com/2011/07/omissions-sample-essay.pdf> [cit. 11. 2. 2014]

¹⁷³ ŘÍHA, J. Postavení garanta u nepravých omisivních deliktů (1. část). Trestněprávní revue. 2003, č. 8, s. 227.

¹⁷⁴ Dostupné z: http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/_13.html [cit. 16. 2. 2014]

¹⁷⁵ WESSELS, J., Strafrecht Allgemeiner Teil. Die Straftat und ihr Aufbau. 26., neubearbeitete Auflage. Heidelberg: C.F.Müller verlag, 1996. s. 209.

¹⁷⁶ Dostupné z: http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/_13.html [cit. 16. 2. 2014]

zvláštní právní povinnost, která na úroveň aktivního jednání staví opomenutí takového jednání, přičemž pachatel omisivního deliktu byl jako „garant“ povinen následek odvrátit. Německá teorie tedy spojuje opomenutí povinnosti konat u nepravých omisivních deliktů s tzv. garantem.¹⁷⁷ Naše (česká) úprava vychází z formálního pojetí, tedy hledá se zdroj, neboli pramen této garanční povinnosti, nikoliv dále její důvod. Proto je možné na první pohled vidět odlišnost české právní úpravy zakotvené v § 112 tr. zák. oproti úpravě zakotvené v § 13 německého trestního zákoníku („StGB“). Podle některých názorů se pak, při takto jednostranném upřednostnění pramene vzniku garanční povinnosti jako je u nás, přehlíží to, že postavení garanta je vždy závislé na konkrétní situaci. Naproti tomu funkční, neboli funkcionální nauka, od které se odvíjí úprava § 13 StGB, staví důraz na funkci, tedy na obsah garanční povinnosti. Tato nauka rozlišuje garanta ochránce („Obhuts“), který má povinnost chránit konkrétní právní statek před nebezpečím a garanta dozorce („Überwachergarant“), který dozírá nad konkrétním zdrojem nebezpečí.¹⁷⁸

4.2.1.a. Postavení garanta ochránce

Garant ochránce má podle převažující nauky povinnost chránit jeden konkrétní právní statek, jako například život či zdraví dítěte, a to před neurčitým množstvím předem neznámých nebezpečí, které mu hrozí. Postavení garanta ochránce vzniká na základě následujících skutečností: 1. úzká sounáležitost k oběti, 2. úzké vztahy určitého společenství, 3. dobrovolné převzetí povinnosti.

V prvním případě je tedy ochránce v bezprostředním vztahu k oběti nebezpečí a má tak povinnost zabránit všem nebezpečím, která hrozí právem chráněnému statku. Jde tak o povinnost odvrátit hrozící následek (účinek). Bezprostřední, neboli úzká osobní sounáležitost se projevuje především mezi členy užší rodiny. Jak již bylo zmíněno výše, v německém právu se formální hledisko vzniku garanční povinnosti neprosazuje, proto jde německá úprava mnohem dále než ta naše a přiznává tak postavení

¹⁷⁷ WESSELS, J., Strafrecht Allgemeiner Teil. Die Straftat und ihr Aufbau. 26., neubearbeitete Auflage. Heidelberg: C.F.Müller verlag, 1996. s. 209.

¹⁷⁸ ŘÍHA, J. Postavení garanta u nepravých omisivních deliktů (1. část). Trestněprávní revue. 2003, č. 8, s. 228.

garanta také jiným subjektům. Postavení garanta tak v německém právu zaujímají i děti vůči rodičům, navzájem sourozenci, zasnoubení, ale i druzi nebo švagři. Vždy je však třeba posuzovat každý případ zvlášť. Garanční povinnost se ale neuznává mezi přáteli ani mezi milenci.

Ve druhém případě jsou významné úzké vztahy určitého společenství, kdy určujícím hlediskem je daný faktický stav. Osoby v takto úzkých vztazích společenství jsou na sobě v konkrétním směru závislé a existuje mezi nimi určitá důvěra v pomoc v nouzi. V tomto případě se jedná především o společenství v nebezpečí (např. vedoucí horských výprav, horolezci či potápěči). Dále sem patří soužití více osob („Lebensgemeinschaft“), kdy se za dostatečný důvod vzniku garanční povinnosti považuje faktické soužití osob bez ohledu na příbuzenství. Poslední skupinou týkající se úzkých vztahů určitého společenství jsou pak pečovatelské vztahy. Zde jde zejména o přijetí osoby, která potřebuje akutní pomoc do vlastní domácnosti.

Třetí, poslední možnost povinnosti garanta ochránce konat vyplývá z dobrovolného převzetí povinnosti konat.¹⁷⁹ Zvláštní případ založení odpovědnosti za účinek stanovila německá judikatura, konkrétně v rozhodnutí BGHSt 26, 35. Toto rozhodnutí uvedlo povinnost hostinského postarat se o opilého a nepřičetného hosta, kterému hrozilo velké nebezpečí újmy poté, co ho hostinský vyvedl na ulici. Rozhodnutí přímo zakotvilo odpovědnost hostinského za to, že vyvedl podnapilého hosta z hostince na rušnou ulici a tam ho následně opustil. Soud uvedl, že zde byla dána povinnost hostinského opatrovat opilého i po vyvedení na ulici, jelikož podnapilý host byl sám sobě zdrojem nebezpečí pro okolí.¹⁸⁰

4.2.1.b. Postavení garanta dozorce

Jak již bylo zmíněno výše, dále se hovoří o garantu dozorce. Dozorce musí chránit určité množství předem neznámých statků zabezpečením konkrétního zdroje nebezpečí, ke kterému má určitý úzký vztah. Tedy chrání pouze jeden konkrétní zdroj nebezpečí a to vůči ostatním. Jako příklad je možné uvést situaci, kdy majitel domu musí

¹⁷⁹ ŘÍHA, J. Postavení garanta u nepravých omisivních deliktů (1. část). *Trestněprávní revue*. 2003, č. 8, s. 231.

¹⁸⁰ ŘÍHA, J. Postavení garanta u nepravých omisivních deliktů (1. část). *Trestněprávní revue*. 2003, č. 8, s. 232.

zabezpečit vadnou střechu, aby nezpůsobila případné nebezpečí. Garant dozorce je tedy ve vztahu ke zdroji nebezpečí, nikoliv k jeho cíli. Tuto povinnost má z toho důvodu, že on sám může dobře ochránit tento zdroj nebezpečí, zatímco pro jiného jednotlivce by toto zabezpečení bylo mnohem složitější. Proto rozdíl mezi garantem ochráncem a garantem dozorcem je v obsahu povinnosti, jelikož skupina garanta dozorce je mnohem užší. Oproti ochránci, který má za cíl chránit určitý právní statek před jakýmkoliv druhem nebezpečí, má dozorce povinnost chránit právní statek před jediným konkrétním nebezpečím. Postavení garanta dozorce vyplývá na rozdíl od garanta ochránce z: 1. předchozího nebezpečného jednání, 2. právního panství nad věcí, 3. dohledu nad chováním třetí osoby.

V prvním případě, kdy postavení garanta vyplývá z předchozího nebezpečného jednání, jde o tzv. ingerenci. Tento závěr je všeobecně uznáván jak naší (formální) naukou, tak i funkční naukou. Princip ingerence vyplývá ze všeobecně uznávaného zákazu škodit jinému, tedy „neminem leadere“.¹⁸¹ Zajímavou otázkou, která zde vyvstává, je, nakolik by mohlo založit postavení garanta i předchozí jednání, které bylo v souladu s právním řádem. Diskuze se vedou především o problematice způsobení nebezpečí určitému právnímu statku jednáním v okolnosti vylučující protiprávnost. Konkrétně jde o nutnou obranu a krajní nouzi. Jako příklad lze uvést situaci, kdy obránce způsobí při nutné obraně útočnickovi bezvědomí a taková zranění, že útočnicku hrozí vykrvácení či smrt, a pro obránce není nikterak obtížné přivolat první pomoc. Sporné je na tomto případě tedy to, zda svým předchozím jednáním nezaložil obránce povinnost odvrátit hrozící poruchu. Ačkoliv zde existuje velká škála názorů, zpravidla se většina zahraničních teoretiků přiklání k závěru, že jednáním v nutné obraně nelze založit povinnost odvrátit hrozící poruchu. Samotná situace by byla zvláštní, jelikož by bylo neadekvátní požadovat po obránci odvrácení hrozící poruchy ve prospěch útočníka. Právě proto není důvod vidět jednání obránce jako zakládající jeho garanční povinnost odpovědnosti za život útočníka. Pokud by však obránce překročil meze nutné obrany, šlo by o nebezpečné jednání (opačnou situaci), které by tak založilo jeho povinnost odvrátit hrozící poruchu.¹⁸²

¹⁸¹ ŘÍHA, J. Postavení garanta u nepravých omisivních deliktů (2. část). *Trestněprávní revue*. 2003, č. 9, s. 260.

¹⁸² ŘÍHA, J. Postavení garanta u nepravých omisivních deliktů (2. část). *Trestněprávní revue*. 2003, č. 9, s. 261.

Druhý případ postavení garanta dozorce vyplývá z právního či věcného panství nad nebezpečnou věcí. V těchto případech se v postavení garanta nachází ten, kdo má panství nad určitou nebezpečnou věcí. Jedná se například o vlastníka či držitele dané věci. Mezi určité věci, z nichž mohou vycházet nebezpečí, řadíme nemovitosti, motorová vozidla, zvířata a. j. Ostatní osoby se nenacházejí v postavení garanta vzhledem k tomu, že k dané věci nemají přístup, proto ani nemohou ovlivnit možné nebezpečí takové věci. Jako nesporný příklad se často uvádí pozice vlastníka domu, který ručí jako dozorce za zranění, které vznikne v důsledku pádu uvolněné tašky ze střechy, nebo situace, kdy majitel psa ručí za zranění způsobené jiné osobě jeho psem, kterého opomenul zajistit, a pokud věděl, nebo mohl vědět, že pes může na jiného zaútočit. Rovněž provozovatel silničního vozidla je povinen udržovat vozidlo v řádném technickém stavu, a to podle pokynů výrobce. V jiném případě by odpovídal za následky vzniklé nehodou v důsledku opomenutí takové povinnosti. Nicméně i v těchto případech existují určitá omezení, která mají původ ve vlastní odpovědnosti poškozeného. Pokud se třeba lyžař rozhodne sjet trať mimo řádně označenou a zabezpečenou sjezdovku, pak provozovatel sjezdovky neodpovídá za případné zranění sjezdaře.¹⁸³

Postavení garanta dozorce může v posledním třetím případě vyplývat z dohledu nad chováním třetí osoby. V tomto případě se vychází z obecné premisy, kdy každý odpovídá za své jednání. V zásadě by tímto došlo k vyloučení odpovědnosti za protiprávní jednání jiného. Avšak i z této zásady existují výjimky, kdy právní řád může stanovit odpovědnost za protiprávní jednání i jiné osobě (dozorci). Dozorci však musí disponovat právním řádem zakotvenou mocí dohlížet nad jiným. Pro podrobnější posouzení se následně rozlišují dvě skupiny dozorovaných osob. První skupinu tvoří osoby, které jsou za své jednání neodpovědné, nad kterými pak vykonává dohled jiná osoba. Do této kategorie se řadí především dohled nad duševně nemocnými. Povinnost garanta však končí tam, kde začíná vlastní odpovědnost jednající osoby, nad níž je vykonáván dozor.¹⁸⁴ Druhou skupinu tvoří osoby plně odpovědné, avšak dozorci je právním řádem uložena povinnost nad takovou osobou dozírat. Podle německé teorie se do této skupiny řadí zejména vedoucí věznic, kteří mají zabránit v páchání další trestné

¹⁸³ ŘÍHA, J. Postavení garanta u nepravých omisivních deliktů (2. část). *Trestněprávní revue*. 2003, č. 9, s. 265.

¹⁸⁴ ŘÍHA, J. Postavení garanta u nepravých omisivních deliktů (2. část). *Trestněprávní revue*. 2003, č. 9, s. 266.

činnosti vězňů. Rovněž zde spadají nadřízení vojáci, kteří mají povinnost zabránit trestné činnosti podřízených. Jak bylo možno ve výše uvedené části vidět, je pravdou, že některé kategorie dělené garanční povinnosti se mohou mnohdy překrývat, což lze spatřit konkrétně na případu policisty, který chrání společnost a neurčité množství statků a zároveň dozírá nad zdroji nebezpečí, které jsou předem neznámé.¹⁸⁵

4.2.2. Právě omisivní delikty („Echte Unterlassungsdelikte“)

Právě omisivní delikty jsou upraveny v zákoně č. BGBl. IS. 3322 Strafgesetzbuch (StGB), tedy v německém trestním zákoníku. Jak již bylo uvedeno, jedná se o ty trestné činy, které nejsou v rozporu se zvláštní povinností konat, ale konání je u nich vyžadováno přímo zákonem.¹⁸⁶ Pro srovnání se níže dokládá úprava § 138 StGB, Neoznámení plánovaných trestných činů.

4.2.2.a. Neoznámení plánovaných trestných činů („Nichtanzeige geplanter Straftaten“)

Trestný čin Neoznámení plánovaných trestných činů se nalézá ve zvláštní části, hlavě 7. upravující trestné činy proti veřejnému pořádku StGB. Konkrétně se jedná o ustanovení § 138, které daný trestný čin upravuje následovně: *„odst. 1. Kdo se hodnověrným způsobem doví, že jiný páchá nebo připravuje trestný čin*

- *přípravy útočné války (§ 80 StGB)*
- *velezrady (§ 81 až § 83 StGB)*
- *zrady nebo ohrožení vnější bezpečnosti v případech § 94 až 96 a § 97a a 100 StGB*

¹⁸⁵ ŘÍHA, J. Postavení garanta u nepravých omisivních deliktů (2. část). Trestněprávní revue. 2003. č. 9, s. 268.

¹⁸⁶ WESSELS, J., Strafrecht Allgemeiner Teil. Die Straftat und ihr Aufbau. 26., neubearbeitete Auflage. Heidelberg. C.F.Müller verlag, 1996. s. 208.

- *podvodu s cennými papíry v případech § 146, 151, 152 nebo trestného činu padělání platební karty v § 152b odst. 1 až 3 StGB*
- *vraždy (§ 211 StGB), zabití (§ 212 StGB) nebo genocidy, zločinu proti lidskosti či válečného zločinu*
- *trestného činu proti osobní svobodě v případech § 232 odst. 3,4, 5 StGB*
- *loupeže nebo vydírání (§249 až 251 nebo § 255 StGB)*
- *vražedného činu v případech § 306 až 306c a 307 odst. 1 až 3, 308 odst. 1 až 4 atd.*

v době, kdy je ještě možné jeho provedení nebo následek odvrátit, a neoznámí včas tuto skutečnost příslušnému orgánu nebo ohrožené osobě, bude potrestán odnětím svobody až na 5 let nebo peněžitým trestem.

odst. 2. Rovněž bude potrestán ten, kdo se hodnověrným způsobem doví

- *o páchání trestného činu dle § 89a nebo*
- *o chystaném nebo provedeném trestném činu dle § 129a, také ve spojení s § 129b odst. 1 věta 1 a 2,*

v době, kdy je ještě možné jeho provedení nebo následek odvrátit, a neoznámí včas tuto skutečnost příslušnému orgánu.

odst. 3. Kdo oznámení lehkomyšlně neprovede, ačkoliv se o chystání nebo provedení hodnověrně dověděl, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem.¹⁸⁷

Neoznámení plánovaných trestných činů uvedené v § 138 StGB významově odpovídá české úpravě nepřekažení trestného činu uvedeného v § 367 tr. zák. Cílem obou trestných činů je odvrácení následku na právem chráněném zájmu či účinku na hmotném předmětu útoku. Odst. 1 § 138 StGB uvádí taxativní výčet trestných činů, jejichž včasné neoznámení a neodvrácení následku zakládá trestní odpovědnost. Možnou beztrestnost pak charakterizuje § 139 StGB.

¹⁸⁷ Dostupné z: http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/___138.html [cit. 22. 2. 2014]

4.2.2.b. Trestný čin neposkytnutí pomoci („Unterlassene Hilfeleistung“)

O následujícím trestném činu neposkytnutí pomoci hovoří § 323c StGB. Uvedený trestný čin je upraven ve zvláštní části StGB, hlavě 28. Konkrétně se jedná o trestný čin pro společnost nebezpečný. § 323c říká: „*Kdo neposkytne potřebnou pomoc při nehodách, obecném ohrožení nebo v nouzi, a to přestože je tato pomoc od něj očekávaná, a je-li to možné bez způsobení významného nebezpečí pro něj samotného nebo bez porušení jiných důležitých povinností, bude potrestán trestem odnětí svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem.*“¹⁸⁸ Uvedený paragraf hovoří o třech situacích, u kterých je neposkytnutí pomoci trestné. V prvním případě se jedná o nehody, dále obecné ohrožení a v poslední řadě o nouzi. Daná úprava je jedinou, kterou lze v StGB nalézt, tedy neexistuje zde žádná kvalifikovaná úprava. Proto je zde značný rozdíl oproti naší české úpravě. Německá úprava tedy nikterak zvlášť nepracuje s kvalifikovanou úpravou, vyplývající z povahy zaměstnání, jak je tomu například u nás.

4.3. Úvahy de lege ferenda

Současná úprava opomenutí v našem trestním zákoně je založena na tradičním přístupu tzv. dvojího dělení opomenutí. Podle tohoto členění rozlišujeme opomenutí pravá a opomenutí nepravá. Přičemž rozdíl těchto dvou typů spočívá v povinnosti, která pachatele tíží. Povinnost, která pachatele tíží, může vycházet buď z obecné povinnosti, která je spojena s pravým omisivním deliktem, či vychází ze zvláštní povinnosti, která je typická právě pro nepravé omisivní delikty. Předpoklad zvláštní povinnosti konat je důležitý pro to, aby pachatele tížila odpovědnost za nepravý omisivní delikt, tedy za materiální trestný čin, který je charakterizován účinkem. Naopak pachatele pravého omisivního deliktu netíží zvláštní povinnost konat, proto není trestně odpovědný pro účinek, který daným trestným činem nastal, a navíc je jeho trestní odpovědnost dána již v momentě, kdy opomene provést to, k čemu byl podle trestního zákona povinen. Přestože pravé omisivní delikty mají rovněž zabránit vzniku následku (účinku), není

¹⁸⁸ Dostupné z: http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/_323c.html [cit. 22. 2. 2014]

tento následek znakem skutkové podstaty trestných činů, proto není pachatel za takovýto vzniklý následek trestně odpovědný.

Za velmi přínosné pro budoucí úpravu by bylo podle autorčina názoru zvážit názory JUDr. Pavla Kučery a jeho článku „Tuzemský přístup k opomenutí v trestním právu v zrcadle trojího členění“ a dále přístup Mgr. Jiřího Říhy zdůrazněný v článku „Postavení garanta u nepravých omisivních deliktů“. Názory obou výše uvedených autorů autorku práce velmi zaujaly a nezbylo, než s nimi souhlasit.

Pavel Kučera ve svém článku uvedl důvody, pro které se zakotvení institutu zvláštní povinnosti konat jeví jako nepodstatné, ba přímo zbytečné. Institut zvláštní povinnosti konat historicky vznikl s ohledem na neschopnost najít příčinný vztah mezi jednáním a následkem. Avšak jak lze na současné právní úpravě pozorovat, dnes se již zpravidla o kauzálnosti mezi jednáním a následkem nepochybuje.¹⁸⁹ Příčinná souvislost je totiž jedním z obligatorních znaků objektivní stránky trestného činu. Její nedostatek by tak nemohl založit trestní odpovědnost za daný trestní čin. Úprava institutu zvláštní povinnosti konat je v naší právní úpravě zakotvena v § 112 tr. zák. Tento paragraf uvádí taxativní výčet situací, ze kterých tato zvláštní povinnost konat vzniká. Taxativní úprava však omezuje další možnost diskuse ohledně předpokladů, z nichž může tato povinnost konat vzniknout.

Pavel Kučera se ve svém článku zabývá možností případného trojího členění trestných opomenutí. V případě, kdy by toto trojí členění bylo použito, pak by neexistovala ostrá hranice mezi opomenutím a konáním. Tedy trestní odpovědnost za konání by se v pojetí trojího členění v podstatě nelišila od trestní odpovědnosti za opomenutí. Zároveň by zvláštní povinnost nebyla tím, co rozhoduje o tom, zdali byl skutek spáchán s následkem (účinkem) či nikoliv. V rámci tohoto jeho konceptu jde o nalezení těch opomenutí, která se svou povahou z právního hlediska shodují s konáním. Východisko trojího členění spatřuje zejména ve „*sféře autonomie člověka*“, kdy jednání je pokládáno za formu realizace této sféry, a konání a opomenutí je pouhou formou této realizace. Je tak na každém člověku, jak sféru své autonomie vymezí a řídí. V rámci trojího členění rozlišuje Kučera opomenutí kvalifikovaná, opomenutí jednoduchá obecná a opomenutí jednoduchá zvláštní. Co se týče opomenutí kvalifikovaných, tak ta se vyznačují stejnou povahou a kvalitou jako konání. Tato opomenutí kvalifikovaná se dají považovat za opomenutí nepravá, neboli nepravé

¹⁸⁹ KUČERA, P. Tuzemský přístup k opomenutí v trestním právu v zrcadle trojího členění. Základní úvahy. Trestněprávní revue, 2012., č. 5, s. 105-112.

omisivní delikty, které zná současná teorie. Rozdíl mezi současně uznávanými omisivními delikty nepravými a mezi opomenutími kvalifikovanými však existuje. U opomenutí kvalifikovaných je zbytečné zjišťovat zvláštní povinnost konat, jelikož příčinný vztah mezi jednáním a následkem (účinkem) zde existuje stejně tak jako u konání, tak i u opomenutí. Ve druhém případě jde o opomenutí jednoduché obecné, kdy se jedná o nejméně závažnou formu omise. Z hlediska povahy se od kvalifikovaného opomenutí významně liší. Opomenutí jednoduché obecné je možno považovat za opomenutí pravé. V posledním případě jde o opomenutí jednoduché zvláštní, které se povahou shoduje s opomenutím jednoduchým obecným, avšak jde o závažnější stupeň, který doprovázejí další okolnosti, a to např. rodinný vztah k poškozenému.¹⁹⁰

Výše uvedené členění důkladně uvádí výčet, ze kterého může povinnost konat vzniknout. Pro budoucí činnost zákonodárce by tak bylo vhodné zvážit, zda zakotvení zvláštní povinnosti konat je zcela nezbytné.

Současný § 112 tr. zák. zakotvuje pouze prameny, z nichž může zvláštní povinnost konat vzniknout, a neohlíží se tak na funkci, tedy na obsah povinnosti.

Jak bylo možné vidět, existuje zde zcela jistě diskutabilní problém, který v souvislosti s vymezením zvláštní povinnosti konat vzniká. O tom, že zvláštní povinnost je spojena jak s garancí, tak ingerencí, s právním předpisem, úředním rozhodnutím či smlouvou, není nezbytně nutné polemizovat. Avšak zajímavé je chápání zvláštní povinnosti, která může vzniknout pachateli tehdy, byl-li k takovému konání, které opomenul, podle svých okolností a poměrů povinen. Jako příklad lze uvést manželství. Jedná se o institut, ve kterém existuje úzká přirozená sounáležitost mezi manžely. Zvláštní povinnost konat tak podle závěru Nejvyššího soudu spis. zn. 1 To 1/2008 nemusí vyplývat z právního předpisu, nýbrž stačí poukázat na poměry k poškozenému. V tomto případě by byl manžel, který opomenul poskytnout pomoc manželce po dopravní nehodě, trestně odpovědný za některý z materiálních trestných činů, tedy trestných činů, které charakterizuje účinek. Odpovídal by tedy za nepravý omisivní delikt namísto trestného činu neposkytnutí pomoci, který je omisivním deliktem pravým. Avšak neposkytl-li by manžel pomoc kamarádovi, dopustil by se tak trestného činu neposkytnutí pomoci. Za případnou smrt kamaráda by

¹⁹⁰ KUČERA, P. Tuzemský přístup k opomenutí v trestním právu v zrcadle trojího členění. Základní úvahy. Trestněprávní revue. 2012, č. 5, s. 105-112.

tak manžel odpovědnost nenesl, ale za smrt manželky ano. Otázka, která tady vyvstává tak je, zdali odkaz na zvláštní povinnost konat je v tomto případě spravedlivý, protože jedno a to samé opomenutí je tak kvalifikováno jako neposkytnutí pomoci i jako trestný čin poruchový (např. usmrcení z nedbalosti). Proto by bylo vhodné zvážit, zdali by např. inspirace německou právní úpravou nebyla pro tu naši příhodnější, jelikož existence zvláštní povinnosti nemění povahu samotného opomenutí.

Jedná se o to, že německá právní úprava neklade důraz na pramen zvláštní povinnosti konat, namísto toho však hledá právní důvod vzniku této povinnosti. Vyhodnocuje tedy vždy konkrétní situaci, ve které se garant ocitne. Důraz je tak kladen na obsah garanční povinnosti, nikoliv na pouhé formální nalezení zdroje.

Spolková republika Německo u nepravých omisivních deliktů rozlišuje garanta ochránce a garanta dozorce. V případě garanta ochránce tak německé právo hovoří o povinnosti, která garantu ochránci vyplývá z jednoho konkrétního právního statku, a to před neurčitým okruhem nebezpečí. Postavení tohoto garanta ochránce tak může vzniknout z úzké sounáležitosti k oběti, dále z úzkých vztahů určitého společenství a v poslední řadě z dobrovolného převzetí povinnosti. V případě garanta dozorce se jedná o povinnost chránit určité množství předem neznámých statků zabezpečením konkrétního zdroje nebezpečí, ke kterému má osoba úzký vztah. Garant dozorce je tak ve vztahu ke zdroji nebezpečí, nikoliv k jeho cíli. Postavení garanta dozorce tak může vyplývat z předchozího nebezpečného jednání, z právního panství nad věcí a z dohledu nad chováním třetí osoby. Zvážit tak důležitost funkce, která je s povinností konat spojena, by bylo pro českou právní úpravu zcela jistě vhodné.

4.4. Shrnutí čtvrté kapitoly

Záměrem čtvrté kapitoly bylo především nastínit srovnání české právní úpravy trestnosti opomenutí s úpravou zahraniční. Pro srovnání byla vybrána úprava německá, představující kontinentální typ právní kultury, a úprava ve Velké Británii, která se nachází v systému od našeho práva zcela odlišném, a to angloamerickém typu právní kultury.

Charakteristika německé úpravy je pro srovnání s tou naší zcela příznačná. A to především z toho důvodu, že se jedná rovněž o kontinentální právní úpravu, ze které by

naše česká mohla mnohé pochytit a případně zakotvit do svého právního řádu. Úprava angloamerická je pak zmiňována především proto, aby mohl čtenář sám posoudit velkou odlišnost od našeho kontinentálního typu právní kultury. Nicméně vzhledem k tomu, že tyto dva typy právní kultury jsou ve svém základu zcela odlišné, nelze v jejich nejužším pojetí nikterak hledat podobnost.

Čtvrtá kapitola objasnila úpravu omisivních deliktů v angloamerickém typu právní kultury, konkrétně ve Velké Británii. Jelikož se tento typ právní kultury podstatně liší od typu kontinentálního, bylo nezbytné se v první řadě vypořádat s vymezením chápání common law. Následná část pak byla věnována samotné úpravě omisivních deliktů a pohledu na jejich pojetí především z pohledu soudních precedentů, které, jak je již známo, tvoří nedílnou součást angloamerického typu právní kultury.

V rámci německé právní úpravy se výše uvedený příspěvek zaměřil ve své první části na pojetí nepravých omisivních deliktů, označovaných jako „*Unechte Unterlassungsdelikte*“. Samotná německá právní úprava v současné době věnuje mnohem větší pozornost nepravým omisivním deliktům než úprava naše. I přestože se dlouhou dobu německý trestní zákoník o výslovné úpravě opomenutí nezmiňoval, je současné chápání opomenutí dostatečně propracované. Právní úprava opomenutí je tak zmíněna v § 13 StGB. Německá nauka spojuje s nepravým omisivním deliktem pachatele, který je označován jako garant. V této části kapitoly čtvrté pak bylo možno spatřit podrobné rozlišení garanta dozorce a garanta ochránce. V poslední řadě došlo k poukázání na pravé omisivní delikty v německém trestním právu, a to jak na trestný čin neoznámení plánovaných trestných činů označovaných jako „*Nichtanzeige geplanter Straftaten*“, tak na trestný čin neposkytnutí pomoci, tedy „*Unterlassene Hilfeleistung*“.

5. Závěr

Institut opomenutí je v současné době v České republice založen na tzv. dvojitým dělení. Jak již bylo v uvedené práci charakterizováno, existují opomenutí pravá a opomenutí nepravá. Nebylo tomu však vždy takto. Historicky sahá vznik institutu opomenutí až do samotného starého Egypta, kdy existovala snaha předcházet nákladným pohřbům, které se smrtí oběti souvisely. V důsledku toho pak byla dána povinnost zachránit život druhého. Avšak terminologické vymezení pojmu pravé a nepravé omisivní delikty prvně použil až historik Heinrich Luden. Jak bylo zmíněno, jednalo se však o zcela odlišné pojetí omisivních deliktů, kdy pro dnešní dobu byla ponechána pouze jejich terminologická stránka.

Samotný vývoj trestnosti opomenutí v českých zemích na počátku 20. stol. úzce souvisel s tehdejší rakouskou úpravou. Teprve s příchodem 50. let 20. stol., pod vlivem právnické dvouletky, byl přijat Trestní zákon č. 86/1950 Sb. Pro další vývoj bylo důležité zmínit Trestní zákon č. 140/1961, který změnil pouze terminologii, když slovo „opominutí“ nahradil slovem „opomenutí“.

Kapitola hovořící o současné úpravě omisivních deliktů se v první řadě zaměřila na charakterizování pravých a nepravých omisivních deliktů. Rozdíl mezi nimi spočívá v odlišnosti charakteru povinnosti, která pachatele tížila. Obecná povinnost konat je spjata s pravým omisivním deliktem. V případě, že by pachatele tížila zvláštní povinnost konat, jednalo by se o povinnost zvláštní.

Autorka se dále pokusila přiblížit diskutabilní problém, který v souvislosti s nepravými omisivními delikty vzniká. Především pak šlo o vymezení zvláštní povinnosti konat. Vzhledem k důvodům, z nichž může vyplynout povinnost konat, vznikají mezi odborníky rozdílné názory, zda se jedná o ustanovení pro všechny případy spravedlivé. O tom, že zvláštní povinnost konat je spojena jak s garancí, tak ingerencí, s právním předpisem, úředním rozhodnutím či smlouvou, není nutné polemizovat. Avšak zajímavé je chápání zvláštní povinnosti, která může vzniknout pachateli tehdy, byl-li k takovému konání, které opomenul, podle svých okolností a poměrů povinen.

Co se dále týče nepravých omisivních deliktů, tak se druhá kapitola zaměřila na trestný čin ublížení na zdraví. Jedná se o trestný čin zakládající poruchu na zdraví nebo jiné onemocnění poškozeného. Podle judikatury soudů je trvání doby, znesnadňující obvyklý způsob života, nejméně 7 dní. K trestnému činu ublížení na zdraví se vyjádřil rovněž Nejvyšší soud pod spis. zn. 8 Tdo 193/2010, který ve svém závěru dovedl, že ke

spáchání trestného činu ublížení na zdraví nestačí pouze nesprávné stanovení diagnózy pacienta, ale je podstatné také to, že doktor nezajistil pacientu náležitou péči a nehlídal jeho projevy nasvědčující zhoršení zdravotního stavu. Jak se bylo dále možné v této práci dočíst, problematika opomenutí v lékařství je aktuální a pochybnosti, které s ní souvisí, jsou řešeny poněkud neuceleně. Jak je známo, povinnost poskytovat lékařskou péči v souladu se současně dostupnými poznatky lékařské vědy je označována jako povinnost vykonávat své povolání tzv. „lege artis“. S tímto pojmem je společností všeobecně přijímán názor, že legálnost lékařského zákroku vychází z několika podmínek. Mezi tyto podmínky se řadí především to, že zákrok provádí oprávněná osoba, a to způsobem odpovídajícím současným poznatkům lékařské vědy. Dále je nutné provádět zákrok se souhlasem pacienta a v souladu s léčebným záměrem. Postup „non lege artis“ pak v medicíně zahrnuje neposkytnutí první pomoci, nedostatečné zajištění další odborné péče, nedostatek odborných znalostí, hrubý diagnostický omyl, chybu při zákroku, nesprávné podání léků, nedostatečný dozor či chybějící poučení nemocného. S pojmem „lege artis“ se běžně v souvislosti s trestní odpovědností ve zdravotnictví setkáváme. Autorka má za to, že definovat však přesně tento pojem nelze, jelikož vývoj, který nastává nejen v celé společnosti, ale i v medicíně samotné, se neustále vyvíjí. Vznikají tak nové situace, se kterými může být pojem „lege artis“ spjat.

Práce dále vymezila právě omisivní delikty, které můžou vzniknout pouze z opomenutí obecné povinnosti konat. Pro posouzení úpravy byly vybrány: trestný čin neposkytnutí pomoci, trestný čin nepřekažení trestného činu a trestný čin neoznámení trestného činu. Tyto trestné činy se řadí mezi velmi závažné a jejich postih je tak spjat se snahou zabránit škodlivým následkům. Kromě jejich specifikace byl nastíněn i pohled z hlediska judikatury soudů. Upozornění na tyto trestné činy bylo zcela nezbytné, jelikož se v současné době vyskytují ve společnosti stále častěji. Bylo tak vhodné čtenářům jejich problematiku vymezit a upozornit na ni. Autorka věří, že poskytnutí uceleného pohledu jak na trestný čin neposkytnutí pomoci, tak na trestné činy nepřekažení a neoznámení trestného činu bude přínosná.

Poslední, čtvrtá kapitola, poskytla čtenářům pohled na srovnání zahraniční právní úpravy opomenutí s úpravou českou. Právní úprava zakotvena ve Velké Británii se zcela od úpravy české liší. Důvodem je především rozdílnost právních kultur. Jelikož se ve Velké Británii objevují ve velké míře soudní precedenty, bylo nezbytné některé jejich příklady uvést. Úprava opomenutí ve Velké Británii tak byla v práci zvolena

především proto, aby mohl být čtenář srozuměn i s pojetím opomenutí v odlišné právní kultuře.

V případě úpravy omisivních deliktů ve Spolkové republice Německo došlo v první řadě k vymezení nepravých omisivních deliktů označovaných jako „Unechte Unterlassungsdelikte“. Úprava nepravých omisivních deliktů je v německém právu odlišná od té naší, když Německo věnuje mnohem větší pozornost těmto omisivním deliktům. V německé úpravě je kladen důraz na obsah a funkci zvláštní povinnosti konat. Naproti tomu naše stávající česká právní úprava klade důraz na formální zakotvení pramenů, z nichž může zvláštní povinnost konat vzniknout. Úroveň přístupu k dané problematice je tak v Německu, podle autorčina názoru, na vyšší úrovni, přestože institut opomenutí v německé právní úpravě neexistuje dlouho. Jelikož náš právní řád je často inspirován právě tím německým, lze uvažovat, zdali by pro institut opomenutí nebylo vhodné opět čerpat právě z něj.

Celkovým cílem této práce bylo seznámit čtenáře jak se základními aspekty opomenutí v trestním právu, tak s vnímáním diskutabilních problémů, které v souvislosti s opomenutím mohou vznikat. Jelikož se jedná o institut veřejnosti spíše opomíjený, bylo nezbytné na něj upozornit. Autorka rovněž věří, že tato práce bude přínosem nejen laické, ale i odborné veřejnosti.

Seznam použité literatury

Knižní publikace

- Clarkson, C. M. V., Keating, H. M. Criminal law – Text and Materials. Fourth Edition, London: Sweet & Maxwell, 1998.
- Fenyk, J., Illková, P. Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu zákonu. Výňatky z hmotněprávních rozhodnutí a stanovisek, 1918 – 1995. Vydání 1. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 3-406-40201-1.
- Fenyk, J. a kol. Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1. díl. Trestní zákoník. Praha: Linde Praha, 2010. ISBN 978-80-7201-808-6.
- Francek, J. Velké dějiny zemí koruny české. Tematická řada zločinnost a bezprávní. Praha a Litomyšl: Paseka s.r.o., 2011. ISBN 978-80-7432-115-3.
- Gerloch, A. Teorie práva. 4. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-023-9.
- Glogar, R. Trestný zákon. Komentář k zákonu z 12. jula 1950 č. 86 Zb. v znení zákona č. 63/1956 Zb. Bratislava: Osveta, 1959.
- Hooper, A., Ormerod, D. Blackstone's criminal practice. Oxford: Oxford university press, 2013.
- Hrib, N. Kriminallistika a zdravotnictví. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-269-1.
- Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-49-3.
- Jelínek, J. a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 3. vydání. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-29-8.
- Kallab, J. Trestní zákony Československé platné v Čechách a zemi Moravskoslezské. 3. vydání. Praha: Československý kompas, 1933.

- Kallab, J. Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské. Část obecná i zvláštní. Praha: Melantrich a.s. v Praze, 1935.
- Kratochvíl, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-082-2.
- Kuklík, J. Dějiny Československého práva 1945 – 1989. 1. vydání. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-8728-417-9.
- Matys, K. a kol. Trestní zákon. Komentář. 1 část obecná: Praha: Panorama, 1980.
- Nezkusil, J. a kol. Československé trestní právo. Svazek I. Obecná část, Praha: ORBIS, 1969.
- Novotný, O., Vanduchová, M. Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. ISBN 978-80-7357-509-01.
- Novotný, F. a kol. Trestní zákoník 2010, stav k 1. 4. 2010 – komentář, judikatura, důvodová zpráva. Praha: Eurounion Praha, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-7317-084-4.
- Ormerod, D. Cases and Materials. 10 th Edition. New York: Oxford university press, 2009.
- Poláček, F. Československé trestní zákony platné v zemích české a moravskoslezské. 2. vydání. Praha 2: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1947.
- Solnař, V., Fenk, J. Systém českého trestného práva. Základy trestní odpovědnosti. Podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Orac, s.r.o., 2003.
- Solnař, V. a kol. Československé trestní právo. Svazek I. Obecná část. Praha: Orbis, 1969.
- Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D. Základy trestní odpovědnosti (podstatně přepracované a doplněné vydání). Praha: ORAC, 2003. ISBN 80-86199-74-6.

- Stočesová, S. et al. Reforma trestního práva po prvním roce účinnosti nového trestního zákoníku. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-360-5.
- Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.
- Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.
- Šámal, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.
- Těšinová, J., Žďárek, R. Medicínské právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-050-8.
- Vážný, F. Rozhodnutí NS Československé republiky ve věcech trestních. Ročník V. Svazek 4 od 1062 do č. 1428. Praha: Právnické vydavatelství v Praze, 1925.
- Wessels, J., Strafrecht Allgemeiner Teil, Die Straftat und ihr Aufbau, 26., neubearbeitete Auflage. Heidelberg: C. F. Müller verlag, 1996. ISBN 3-8114-5796-9.

Časopisecké články

- Kučera, P. Opomenutí v trestním právu a jeho trojí členění (1. část). Trestněprávní revue. 2011, č. 5.
- Kučera, P. Tuzemský přístup k opomenutí v trestním právu v zrcadle trojího členění. Základní úvahy. Trestněprávní revue. 2012, č. 5.
- Kučera, P. Opomenutí v trestním právu a jeho trojí členění (2. část). Trestněprávní revue, 2011, č. 6.
- Kučera, P. Příspěvek k otázce, kdo všechno může být garantem podle § 112 TrZ. Trestněprávní revue, 2013, č. 3.

- Púry, F. Poznámky k oznamování trestné činnosti státními orgány, právníckými a fyzickými osobami. Trestněprávní revue, 2013. č. 7-8.
- Říha, J. Postavení garanta u nepravých omisivních deliktů (1. část). Trestněprávní revue, 2003, č. 8.
- Říha, J. Postavení garanta u nepravých omisivních deliktů (2. část). Trestněprávní revue, 2003. č. 9.
- Šámal, P. Zamyšlení nad judikaturou k totožnosti skutku u deliktů, jejichž objektem je život a zdraví. Soudní rozhledy, 2001, č. 7.
- Štrejtová, K. Pojem „lege artis“ a trestní odpovědnost v medicíně. Trestněprávní revue, 2013. č. 6.

Právní předpisy

- Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Judikatura

- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 2. 2005, spis. zn. 25 Cdo 1506/2004. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/>
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 2. 2010, spis. zn. 8 Tdo 68/2010. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/>

- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 3. 2010, spis., zn. 8 Tdo 193/2010.
Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/>
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 6. 2009 spis. zn. 4 Tdo 526/2009.
Dostupné z <http://www.nsoud.cz>
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23. 12. 1980, spis. zn. 1 To 72/1980.
Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/>
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 12. 3. 1963, spis. zn. 1 Tz 7/1963.
Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/>
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 5. 1992, spis. zn. 3 To 21/1992.
Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/>
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 30. 6. 1967, spis. zn. 4 Tz 49/1967.
Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/>
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 12. 1997, spis. zn. 2 Tzn 102/1997.
Dostupné z <http://beck-online.cz/bo/>
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. 2. 1977, spis. zn. 1 Tz 13/77.
Dostupné z <http://www.beck-online.cz/bo/>
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. 4. 1962, spis. zn. 7 To 010/62.
Dostupné z <http://www.beck-online.cz/bo/>
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 10. 2012, spis. zn. 7 Tdo 1116/2012.
Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/>

Internetové zdroje

- <http://www.trestni.juristic.cz>
- <http://www.beck-online.cz>
- <http://www.nsoud.cz>
- <http://queensburylaw.files.wordpress.com>
- <http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/>

Resumé

This thesis deals with the issue of offences of omission within the criminal law. The existence of criminal liability for a lawless act obviously seems to be a reality. Due to the fact that the lawless act is considered to be undesirable; a society has an eminent interest not only to punish but to prevent it. To be able to understand the lawless act consequence it is necessary to understand omission which is one of forms of the act an offender may commit. The omission act occurs quite often in a society, but in connection to its character it seems necessary to define if it is harmful, so offence of omission. Legal regulations of offences of omission in other countries slightly differ from ours. Some countries look at the omission act more complex and put a great emphasis on its defining.

This work is divided into three chapters, further split into subchapters, and introduction and conclusion. The first chapter briefly shows the historical glance at the development of offence of omission, originating in ancient Egypt. First, there are explained reasons why punishing omission arose. The second part is aimed at showing this development in the Czech lands.

The second chapter, the most extensive, is dedicated to the current legal regulation of offences of omission found in Act No. 40/2009 Coll., the Criminal Code. This chapter shortly outlines the process aiming at passing the current Criminal Code. In the next part the objective side of a crime as one of obligatory characters of factual nature of criminal offence is stated. Further the attention is paid to two types of offenses of omission: real offence of omission and unreal offence of omission. As far as the unreal offence of omission is concerned, it seems necessary to thoroughly characterize special obligation to act. As an example of the unreal offence of omission it is appropriate to mention bodily harm, especially from the perspective of jurisprudence. Later part of the second chapter describes the problems of the real offences of omission, particularly failure to provide assistance, failure to interrupt illegal action and failure to report a crime.

The third chapter of this work provides comparing legal regulations of offences of omission in other countries and Czech version. This part works with legal regulations of offences of omission in Great Britain and Germany. The aim is to introduce differences based on different legal systems to a reader.